26 ՕԳՈՍՏՈՍ 2003 ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ 151(2836)

Ազգ

Azg
armenian daily

«Նախախնամությունը փրկեց Բենոն Սեւանին»

Հաստատելով ուրբաթ օրը մեր թերթում Բաղդադում ՄԱԿ-ի շենքի մոտ ահաբեկչական պայթյունից փրկվելու մասին տպագրված լուրը՝ «Ազգի» հատուկ թղթակից Ջորջ Տեր-Բարթողը Նիկոսիայից էլ. փոստով տեղեկացնում է, որ Բենոն Սեւանը հեռախոսազրույցի ժամանակ իրեն ասել է. «Իրոք, հրաշք էր պայթյունից փրկվելս: Եթե իմ գրասենյակում մի քանի րոպե ավելի մնայի, մահացած կլինեի»: Շարունակելով հայազգի դիվանագետը բացատրել է, թե իրականության մեջ ինչ է պատահել: «Պարզապես, քանի որ սենյակս փոքր էր մամլո ասուլիսի ներկայացուցիչների մեծ թվի համեմատ, վերջին պահին որոշեցի տեղափոխվել գործընկերներիցս մեկի ավելի ընդարձակ սենյակը: Հանկարծ սենյակը, ամբողջ շենքը ցնցվեցին ահավոր պայթյունից: Ամեն կողմ ծուխ ու փոշի էր: Դժվար էր շնչելը: Իմ գրասենյակը, մեկ հարկ ավելի վերեւ՝ ամբողջովին կործանված էր, ամեն ինչ փշրված էր: Արդարեւ, հրաշքի համազոր էր: Տակավին ցնցված եմ: Սակայն լավ է իմանալ, որ այդքան բարեկամներ եւ ընկերներ ունես: Թե կինս՝ Միշելինը, Նյու Յորքում, եւ թե ես այնքան հեռախոսազանգեր ստացանք աշխարհի չորս կողմը գտնվող մեր ընկերներից: Նրանցից մեկը զարմացած էր, երբ հեռախոսով ձայնս լսեց. «Իմացել էի, թե զոհվել ես», ասաց նա եւ ինձ պետք եղավ հանգստացնել նրան»:

Տես ☛ էջ 8

ԵՐԵՎԱՆ

Քաղաքապետը փորձում է կարգի «հրավիրել» նաեւ քաղաքային տրանսպորտը

ԿԱՐԻՆԵ ՂԱՆԻԵԼՅԱՆ

Փողոցային առեւտրի նման մայրաքաղաքի հարյուրավոր կանգառներ եւս վաղուց քաղաքային կենցաղավարման համար անընդունելի նկարագիր ու բովանդակություն ունեն: Ինչպես բացօթյա առեւտրի մեջ, այստեղ եւս չգրված արատավոր ավանդույթներն օրենքի ուժ ու ամրություն են ստացել: Անկախ նրանից, թե կանգառին հարող կամ դրան պատկանող տարածք է, կողմնակի փոխադրամիջոցների բազում վարորդներ մեքենաները կայանում են հենց այդ տեղերում: Թե ինչ անհարմարություններ են առաջանում եւ տրանսպորտային միջոցների, եւ ուղեւորների համար, բոլորիս է հայտնի: Քաղաքապետի հանձնարարականով անցած շաբաթ տրանսպորտի վարչությունը տեսչության հետ կոնկրետ ուսումնասիրություններ է կատարել Երեւանի շուրջ 965 կանգառներում: Առայժմ կարգազանց վարորդներին պատասխանատվության ենթարկելու միջոցառումներ են մշակվում: Բավական ուշացած այս գործողությանը, սակայն, խանգարում է

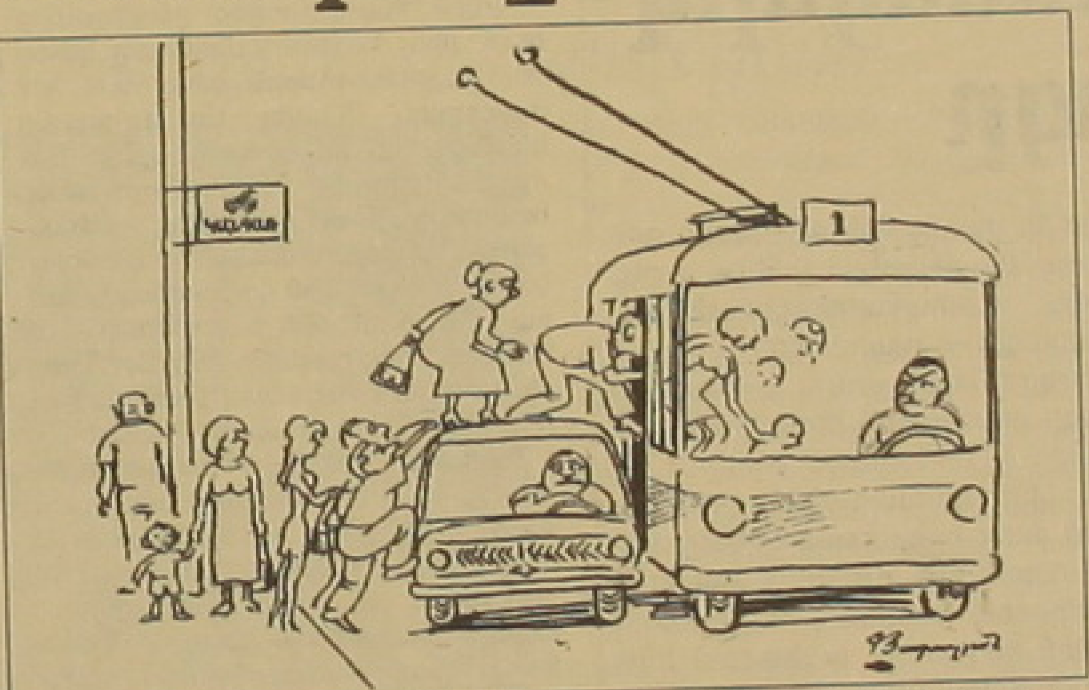

ճանապարհային նշանների եւ գծանշանների բացակայությունը, որոնք հասարակական տրանսպորտի համար առանձնացված տարածքները պիտի բաժանեն փողոցի մյուս հատվածներից:

Տեսչությունը հասցրել է գույքագրել երթեւեկության տեխնիկական միջոցները: Պարզվել է, որ ճանապարհային շուրջ 2000 նշանների կարիք կա: Այսինքն՝ կարգազանց վարորդները նաեւ արդարանալու հիմքեր ունեն, իսկ քաղաքային իշխանությունները փոքր-ինչ ուշացել են իրենց ձեռնարկում: Մայրաքաղաքի ողջ տարածքում ճանապարհային գծանշանների տեղադրումը երկար ժամանակ ու միջոցներ կխլի, առայժմ որոշվել է միայն 38 փողոցներում իրականացնել այն:

Տես ☛ էջ 2

ՎՐԱՍՏԱՆ

Էդուարդ Շեւարդնաձեի նոր ներկայացուցիչը Ջավախքում

ԹԲԻԼԻՍԻ, 25 ՕԳՈՍՏՈՍ, ԱՐՄԵՆՊՐԵՍ: Վրաստանի նախագահ Էդուարդ Շեւարդնաձեն փոխել է Ջավախքի իր ներկայացուցչին: Այդ պաշտոնը զբաղեցնելու է խորհրդարանական Գելա Գվարամիաշվիլին (sic: Գվարսախելիան), փոխարինելով Թեյմուրազ Մոսիաշվիլուն:

Այդ առնչությամբ լրագրողների հետ հանդիպման ժամանակ Վրաստանի խորհրդարանի պատգամավոր, Վրաստանի հայերի միության փոխնախագահ, «Վրաստան» թերթի խմբագիր Վան Բայբուրդյանը ասել է, թե ինքը քաջական մոտիկից է ճանաչում Գելա Գվարսախելիային: 37 տարեկան է, ծնվել է Աբխազիայի Գուլրիփշի շրջանում, միջնակարգն ավարտել է Ռուսթավում, աշխատել է արտադրությունում, կոմերիտմիության ղեկավար մարմիններում, ապա՝ Վրաստանի տարբեր շրջաններում: Գվարսախելիայի դիրքորոշումը թուրք-մեսխեթցիների վերաբնակեցման հարցում լիովին համընկնում է ջավախքցիների տեսակետներին: Հաճախակի մասնակցել է Ջավախքի հայկական մշակութային եւ այլ միջոցառումներին, հայկական շրջաններում ծանոթ անձնավորություն է:

Գվարսախելիայից բացի Ջավախքի նահանգապետի եւս երկու՝ հայերի համար ծեռնտու թեկնածուներ կային, ասել է Բայբուրդյանը, որոնցից Վլադիմիր Արիելիշվիլին ախալքալաքցի է, հոյակապ տիրապետում է հայերենին, քանի որ մայրը հայուհի է: Մորեղբայրը հայտնի գեներալ Գուրգեն Դալիբալթայանն է: Նա երկար տարիներ Վրաստանի նախագահի աշխատակազմում Ջավախքի երկրամասի պատասխանատուն է եղել:

Ըստ Բայբուրդյանի, Թեյմուրազ Մոսիաշվիլին փափուկ եւ կիրթ անձնավորություն էր, որը հարցերում չէր կարողանում տիրապետել իրավիճակին, եւ ցուցե՞ դա էլ պատճառ դարձավ նրա փոխարինմանը: Ուրիշ լուրերի համաձայն, նա այնքան էլ չէր ենթարկվում կենտրոնին, եւ երկրամասի նկատմամբ Վրաստանի կառավարության քաղաքական ուղուց շեղվում էր:

ՀԱՄԱՌՈՏ

«Բեմականացվելու» է Ալիեւի վերադարձը Ադրբեջան

ԲԱՔՈՒ, 25 ՕԳՈՍՏՈՍ, ԱՐՄԵՆՊՐԵՍ: Ադրբեջանում պաշտոնապես հրապարակվել
է պետական հեռուստատեսությամբ եւ ռադիոյով նախագահության թեկնածու-
ների ելույթների ժամանակացույցը: Երեքշաբթի, ժամը 21-ին Հեյդար Ալիեւի
հերթն է: Հաջորդ օրը պիտի ելույթ ունենա Իլհամ Ալիեւը: Այդ առնչությամբ
«Ենի մուսավաթ» թերթը գրում է, թե «բոլորդ պատրաստ եղեք օգոստոսի 27-ին.
գործադիր իշխանությունները զգուշացված են, որ այդ օրը շատ կարեւոր բան
է տեղի ունենալու»: Ըստ թերթի, այդ օրը բեմականացվելու է Ալիեւի վերադարձը Ադրբեջան:

Շոգից Եվրոպայում մահացել է 12 հազար մարդ

ՓԱՐԻԶ, 25 ՕԳՈՍՏՈՍ, ԱՐՄԵՆՊՐԵՍ: Շոգերի հետեւանքով Եվրոպայում ընդհանուր առմամբ մահացել է ավելի քան 12 հազար մարդ, որից 10 հազարը՝ Ֆրանսիայում, 1300-ը՝ Պորտուգալիայում, 500-1000 մարդ մահացել է Հոլանդիայում, 101-ը՝ Իսպանիայում, 30-ը՝ Գերմանիայում: Ըստ Ֆրանսիայի քաղման ամենամեծ գործակալության տվյալների, մինչեւ օգոստոսի վերջը այդ երկրում շոգից մահացածների թիվը կհասնի 13.600-ի, որից միայն 3425-ը՝ Փարիզում:

«Որոտան-Արփա» թունելի շինարարությունն ավարտված է

ԵՐԵՎԱՆ, 25 ՕԳՈՍՏՈՍ, ԱՐՄԵՆՊՐԵՍ: «Որոտան-Արփա» թունելի շինարարությունն ավարտված է: Նախատեսված է կառույցը շահագործել 2003 թվականի նոյեմբերի սկզբին: Իսկ մինչ այդ բոլոր թունելախորշերում ապամոնտաժվում են տարբեր տեսակի մալուխները եւ կատարվում են երեսարկման, ցեմենտի ներարկման, ստուգողական, վերահսկողական աշխատանքներ: Այդ մասին տեղեկացնելով, «Արփա-Սեւան» ԲԲԸ նախագահ Հակոբ Հակոբյանը նշեց նաեւ, որ տարեսկզբից մինչեւ այժմ կատարվել են 1 միլիարդ 150 միլիոն դրամի աշխատանքներ: Շինարարությունում ընդգրկված են 600 բանվոր, որոնց ամսական միջին աշխատավարձը 200 հազար դրամ է: «Որոտան-Արփա» թունելի շահագործմամբ Սեւանա լիճ կհոսի տարեկան 165 մլն խորանարդ մետր ջուր, որից 100 մլն-ը՝ ոռոգման, իսկ 65 մլն-ը՝ լճի մակարդակի բարձրացման նպատակով:

Հիշեցնենք, որ 1981թ. սկսված թունելի շինարարությունը տարբեր պատճառներով դադարեցվել էր 92 թվականին: Մինչեւ 1997թ. թունելում կատարվել են բացառապես ջրահեռացման աշխատանքներ եւ միայն 1997-ի սեպտեմբերին վերսկսվել է թունելի շինարարությունը:

44 սպանված եւ 115 վիրավոր հնդկական Մումբայ քաղաքում

Այն բանից հետո, երբ Հնդկաստանի առեւտրական կենտրոններից Մումբայ քա-
ղաքում ահաբեկչական պայթյունը տեղի ունեցավ, ոստիկանությունը երկու
յան դեպի Բոմբեյ տանող երկաթուղու գծերի տարբեր հատվածներում հայտնա-
բերեց 8 տարբեր պայթուցիկ հարմարանքներ, որոնք իսկույն վնասազերծվեցին:
Դրանց հայտնաբերումը մի նոր փաստ է, որ միջկրոնական ահաբեկչական պայ-
քարը կրկին սաստկանալու միտումներ ունի այս մեծ երկրում: Կեսօրին պայ-
թած ռումբերը տեղադրված էին Մումբայի առեւտրական կենտրոնում գտնվող
Հինդու տաճարի մոտ կանգնած տաքսիների մեջ: Տաճարը միջազգային տու-
րիզմի տեսակետից գրավիչ վայր է: Երեկոյան տվյալներով, պայթյուններից զոհ-
վել է 44 մարդ, վիրավորվել 115-ը: Հատկանշական է ահաբեկչական այդ ա-
րարքների ժամանակավորումը՝ մի քանի օրից սկսվելու է հինդու կրոնական
մեծ տոներից մեկը: Ենթադրվում է, որ արարքի հեղինակներն իսլամական ծայ-
րահեղական կազմակերպություններն են:

Պայթյուններ Կրասնոդարում

ԿՐԱՍՆՈԴԱՐ, 25 ՕԳՈՍՏՈՍ, ՆՈՅՅԱՆ ՏԱՊԱՆ: Կրասնոդարում երկուշաբթի երեք
պայթյուն է որոտացել, որոնց հետեւանքով զոհվել է 3, վիրավորվել 20 մարդ:
Ինչպես «Նովոստի» գործակալությանը տեղեկացրել են քաղաքի ՆԳՎ մամլո
ծառայությունից, պայթյունները տեղի են ունեցել վաղ առավոտյան: Նախնա-
կան տվյալներով, պայթուցիկ սարքերը լցոնված են եղել հեղույսներով եւ
պտուտակներով: Առաջին պայթյունը հնչել է Օստրովսկու եւ Դեկաբրիստների
փողոցների խաչմերուկում. ռումբը դրված է եղել կոշիկի նորոգման կրպակի
տակ: Վիրավորվել է երեք մարդ: Առավել հզոր պայթյուն է հնչել Աշխատան-
քային փառքի փողոցի տրոլեյբուսային կանգառում: Այստեղ պայթյունից տու-
ժել է հինգ մարդ, զոհվել է 20-ամյա աղջիկ: Երրորդ ռումբը որոտացել է Տուր-
գենեւի եւ Յան Պոլույանի փողոցների հատման կետում գտնվող ավտոբուսի
կանգառում: Ինքնաշեն պայթուցիկ սարքը դրված է եղել ավտոբուսի կանգա-
ռի տանիքին: Վիրավորվել է հինգ մարդ: Պարզվել է զոհվածների ինքնությու-
նը: Ինչպես հայտնել է քաղաքի ՆԳՎ մամլո ծառայության պետ Օլեգ Մայգու-
րովը, պայթյունների հետեւանքով զոհվել են 20 տարեկան Սվետլանա Շիլյաե-
ւան, 30-ամյա Ելենա Զամոխինան եւ 61 տարեկան Կիմ Կապացկին: Պայ-
թյունների տեղում աշխատում են Անվտանգության դաշնային ծառայության,
դատախազության եւ միլիցիայի ներկայացուցիչները:

ՆՈՒԲԱՐԱՇԵՆԻ ԿԱԼԱՆԱՎԱՅՐ

Կալանավորները բողոքում են մահապատիժը ցմահ բանտարկության փոխարինելուց

ԵՐԵՎԱՆ, 25 ՕԳՈՍՏՈՍ, ՆՈՅՅԱՆ ՏԱՊԱՆ: ՀՀ ԱԺ նախագահ Արթուր Բաղդասարյանի հանձնարարությամբ օգոստոսի 23-ին ԱԺ պետական-իրավական հարցերի մշտական հանձնաժողովի նախագահ Ռաֆիկ Պետրոսյանը, փոխնախագահ Հ. Մարգարյանը, ԱԺ իրավաբանական վարչության պետ Ս. Մամիկոնյանը եւ ԱԺ նախագահի օգնական Վ. Բոլորյանը, արդարադատության նախարարության քրեակատարողական վարչության պետ Ս. Հովհաննիսյանի եւ Նուբարաշենի քրեակատարողական հիմնարկի պետ Խ. Սարգսյանի մասնակցությամբ, այցելել են Նուբարաշենի քրեակատարողական հիմնարկ՝ հանդիպելու մահապատժի դատապարտված եւ ՀՀ նախագահի հրամանագրով պատժի տեսակը ցմահ ազատազրկմամբ փոխարինված 42 դատապարտյալներից 9-ի հետ:

Ինչպես հայտնում են ԱԺ հասարակայնության հետ կապերի վարչությունից, հանդիպմանը դատապարտյալները բողոքել են մահապատիժը ցմահ ազատազրկմամբ փոխարինելուց, քանի որ, իրենց կարծիքով, դա ավելի խիստ պատիժ է: Դատապարտյալներին բացատրվել է ՀՀ քրեական նոր օրենսգիրքը եւ այն գործողության մեջ դնելու մասին օրենքի բովանդակությունը, նախկինում նշանակված պատժաչափը նոր քրեական օրենսգրքով նախատեսված պատժաչափերին համապատասխանեցնելու դատապարտյալների իրավունքները:

Դատապարտյալները դադարեցրել են հացադուլը, պայմանավորվածություն է ձեռք բերվել, որ նրանց բարձրացրած հարցերը կներկայացվեն ԱԺ նախագահին եւ անհրաժեշտության դեպքում կքննարկվեն նաեւ պետական-իրավական հարցերի մշտական հանձնաժողովում:

Այս տարի ԼՂՀ-ում արտադրվել է ավելի քան 70.000 տոննա հացահատիկ, որը ռեկորդային կարելի է համարել Արցախի անկախության ողջ ժամանակաշրջանում: Ստացված բերքից 40.000 տոննա հացահատիկ արդեն արտահանվել է հայաստանյան շուկա, որը շուրջ 4 միլիարդ դրամի եկամուտ է բերել ԼՂՀ-ին:

Եթե հենվենք զուտ պաշտոնական տվյալների վրա, ապա պիտի ենթադրել, որ այս տարի էժան հացի առատություն է լինելու Արցախում: Մինչդեռ անցած ընթացքում արդեն երկրորդ անգամ հացը թանկանում է այստեղ: Առաջին ճգնաժամը եղել է հունիսի 1-ին, որը հարթվել է ԼՂՀ կառավարության միջամտությամբ: Այն ժամանակ գործադիրը հացարտադրողների հետ

Առատ բերքն այնուամենայնիվ չէժանացրեց հացը

հացի գների իջեցնելու գործնական պայմանավորվածություն էր ձեռք բերել: Այս հիմամբ՝ օգոստոսի 12-ից 10 դրամով հացի թանկացումը ոչ մի հիմնավորված պատճառաբանում չուներ: Երեւույթն աննախադեպ է նաեւ այն առումով, որ հանրապետությունում տիրող հացահատիկային բումը միայն էժանացում էր ակնկալում հացի շուկայում: Ո՞րն է այս տրամաբանական եզրահանգման անտրամաբանական հետեւանքի էությունը: Իսկ ավելի կոնկրետ՝ ալյուրի գնի անփոփոխության պայմաններում ի՞նչն է ստիպել հացարտադրողներին թանկացնել հացը, խախտելով կառավարության հետ պայմանավորվածությունը:

Օրերս կառավարությունում շահագրգիռ կառույցների մասնակցությամբ տեղի ունեցած խորհրդակցությունը թերեւս որոշակի լույս է սփռում խնդրի տակտիկական ուղղվածության վրա: Համենայն դեպս, խորհրդակցության ժամանակ խիստ շեշտադրումներով ընդգծվել է, որ Ստեփանակերտում եւ շրջաններում վաճառվող հացը չի համապատասխանում պահանջվող չափանիշներին, հացաթխման արտադրամասերում չեն պահպանվում սանիտարահիգիենիկ պայմանները, հացը տեղափոխվում է ոչ պատշաճ փոխադրամիջոցներով եւ այլն: Ընդ որում, լրագրողների հետ զրույցում ԼՂՀ վարչապետ Անուշավան Դանիելյանը դժգոհություն է հայտնել նաեւ հացաթխման արտադրամասերում եւ առհասարակ կենցաղում օգտագործվող թուրքական արտադրության խմորիչների որակից, ակնարկելով առաջիկայում Արցախում խմորիչների արտադրամաս բացելու մտադրության մասին:

Այսօր Ստեփանակերտում, ըստ հանրապետական համաճարակային ծառայության գլխավոր բժիշկ Արինա Հարությունյանի, սանիտարական նորմերի խախտմամբ գործում է 13 հացի արտադրամաս: Խոսքը վերաբերում է հաց թխող այն ձեռնարկություններին, որոնք տեղադրված են բնակելի շենքերի տարածքներում՝ նկուղներում կամ էլ առաջին հարկերում: Ընթացիկ տարում հակահամաճարակային ծառայությունը երկու անգամ ստուգումներ է կազմակերպել մայրաքաղաքում եւ շրջաններում գործող հացարտադրման ձեռնարկություններում, որոնց արդյունքներով եղել են միայն նախազգուշացումներ հացի փռերի տերերին: Իսկ օգոստոսի 21-ին կայացած խորհրդակցությունում վարչապետի հանձնարարությունը, հացի թանկացման կապակցությամբ, խստապահանջ բնույթ ուներ՝ պարբերաբար ստուգումներ կատարել եւ ընդհուպ նաեւ փակել հացաթխման այն արտադրամասերը, որոնք չեն համապատասխանում պահանջվող չափանիշներին: Խստացված ստուգումներ կատարելու հանձնարարություն է ստացել նաեւ ստանդարտացման, չափագիտության եւ սերտիֆիկացման կենտրոնի պետը: Այս տեսանկյունից, երեւի, առաջիկայում կփակվի Ստեփանակերտում գործող 32 հացի փռերի մի զգալի մասը: Նույնը նաեւ՝ շրջաններում: Ասել է թե ոչ հեռու ապագայում, հացի ոլորտում, այս կերպ տեղի է ունենալու յուրօրինակ մոնոպոլիզացիա:

ԼՂՀ-ում արտադրվող հացահատիկը մեծամասամբ կենտրոնացված է առավել խոշոր հողատերերի ձեռքին: Վերջերս Ստեփանակերտի հացի գործարանի կողմից «Ալրաղաց գործարան» ՊՓԲԸ-ն սեփականաշնորհելու փաստը հիմք է տալիս ենթադրելու, որ հացարտադրման ոլորտը մենաշնորհելու միտումն առկա է: Այն փաստը նաեւ, որ հացի գործարանի ղեկավարությունը խուսափել է ամեն պարագայում հացը չթանկացնել, հնարավորություն է տալիս կառավարությանը շրջանցել հացի շուկայի գնային տատանումների հետ կապված հնարավոր գլխացավանքները:

Ի դեպ, նույն այս գործարանը դեռեւս խորհրդային տարիներին միայնակ ապահովում էր Ստեփանակերտ քաղաքի լիարժեք հացամատակարարումը: Ժողովրդագրական առումով ԼՂՀ մայրաքաղաքը քանակապես մնացել է մոտավորապես նույնը, եւ անգամ բնակչության թվաճի պայմաններում՝ հացի գործարանն ի վիճակի է լինելու ապահովել ստեփանակերտցիների հանապազօրյա պահանջը:

Արդյոք հենց սա՞ն է ուղղված հացի պատճառով հերթական իրարանցումը ԼՂՀ մայրաքաղաքում: Եվ ի՞նչ կերպ կարձագանքեն դուրս մղված մանր հացարտադրողները: Բոլոր դեպքերում՝ գլխավոր պատասխանատուն շուկան է, իսկ շուկան արդեն իսկ այսօր դրսեւորում է իր հրամայականները: Անկախ նրանից՝ ցորենի բերքը ռեկորդային է, թե ոչ:

Քիչ հավանական չէ, որ մենաշնորհային հավակնություններ ունեն նաեւ այլ խոշոր հացարտադրողներ: Եթե այս մրցակցությունը շարունակվի երկար, ապա չի բացառվում հացի գնի նոր բարձրացում Արցախում:

Վերոհիշյալ խորհրդակցությունից հետո լրագրողների հետ ունեցած անկեղծ զրույցում վարչապետը նաեւ նշել է, որ գների ինդեքսացմանը զուգահեռ՝ 2004 թվականի հունվարի 1-ից կառավարությունը կբարձրացնի աշխատավարձերն ու թոշակները: Ուրեմն, կարելի է եզրակացնել, որ հացի եւ ալյուրի շուրջ նոր իրարանցումները սպասելի՞ են:

ԿԻՄ ԳԱԲՐԻԵԼՅԱՆ,
Ստեփանակերտ

Լույս է տեսել Արցախի ժուռնալիստների միության «Տեղեկատուն»

Ստեփանակերտում գործող «Սոնա» գրահրատարակչությունը լույս է ընծայել Արցախի ժուռնալիստների միության «Տեղեկատուն»:

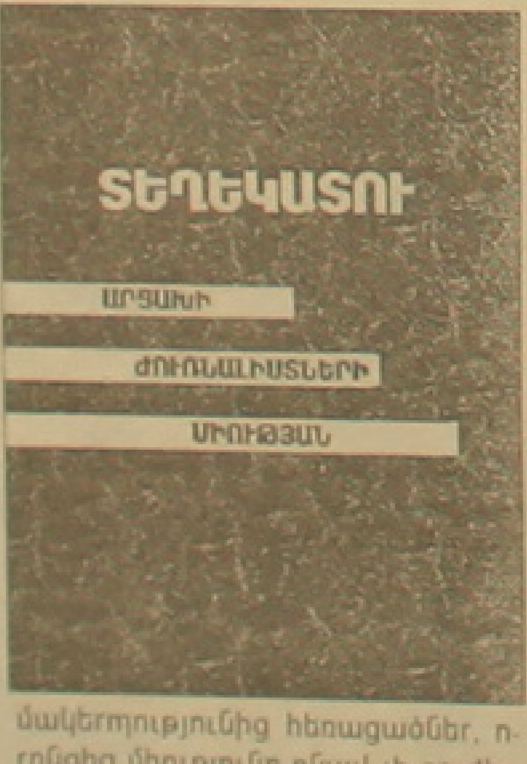

Ստեղծագործական խառնվածքի մարդիկ բնավորությամբ տարբեր են լինում, ուստի երբեմն դժվար է լինում նրանց բոլորին համախմբել միություն կոչված միեւնույն տանիքի տակ: Այս առումով Արցախի լրագրողական կազմակերպությունը կայացման փորձություններ է անցել: ԱԺՄ-ն ստեղծվեց ԼՂՀ անկախության հռչակման 10-րդ տարում: Այդ ընթացքում երկու անգամ փորձ է արվել ստեղծել նման կազմակերպություն, բայց չի հաջողվել: Եվ երրորդ անգամ համագումար հրավիրելու հաջող փորձը կարելի է ժուռնալիստական համերաշխության հաղթանակ համարել:

Այսօր 60 լրագրողներ են ընդգրկված միության մեջ: Ինչպես նշվում է «Տեղեկատուի» առաջաբանում, անցած ավելի քան երկու տարում ժուռնալիստների միությունը քանակական առումով էական փոփոխության չի ենթարկվել: Եղել են կազմակերպությունից հեռացածներ, որոնցից միությունը բնավ չի տուժել: Կամավոր հիմունքներով կազմավորված ստեղծագործական միությունների համար նման երեւույթները բնական են համարվում, իսկ եթե առավել բնութագրական ասենք՝ միությունն այսօր ապրում է ինքնամաքրում:

«Տեղեկատուի» մեջ զետեղված են ԺՄ անդամների կենսագրական տվյալները եւ նրանց լուսանկարները: Իր տեսակի մեջ եզակի լինելուց բացի, այն ունի նաեւ մեկ այլ կարեւոր նշանակություն՝ ԺՄ անդամների կենսագրականների միջոցով տեղեկություններ է ներկայացնում խորհրդային ժամանակաշրջանում եւ անկախության անցած տարիներին Արցախում գոյություն ունեցած ու հիմա էլ գործող լրատվամիջոցների վերաբերյալ: «Տեղեկատուի» տպաքանակը մեծ չէ՝ 150 օրինակ: Վաճառքի ենթակա չէ եւ հրատարակվել է բացառապես ԺՄ անդամներին ու շահագրգիռ կազմակերպություններին բաժանելու նպատակով:

Կ. ԳԱԲՐԻԵԼՅԱՆ,
Ստեփանակերտ

«27»-ի դատավարությունն ընդմիջվեց մեկ շաբաթով

Այդ ընթացքում Ն. Հունանյանի նոր պաշտպանը կծանոթանա գործի ծավալին

«Հոկտեմբերի 27»-ի գործով նախորդ նիստի ժամանակ Նաիրի Հունանյանը միջնորդել էր կրկին պաշտպան ունենալու մասին: Դատարանը բավարարելով նրա միջնորդությունը, ամբաստանյալի պաշտպանությունը հանձնել էր Նաիրի Հունանյանի նախկին պաշտպան Բենիամին Մինասյանին:

Երեկվա նիստում պարզ դարձավ, որ Բենիամին Մինասյանը հրաժարվել է պաշտպանել Նաիրի Հունանյանին: Ուստի տուժող Սմբատ Այվազյանի ներկայացուցիչ Լյովա Եղիազարյանը միջնորդեց ընդմիջել նիստը՝ Նաիրի Հունանյանին պաշտպան ապահովելու համար: Մեկժամյա ընդմիջումից հետո դատարան ներկայացավ փաստաբան Սամվել Մարտիրոսյանը: Այդ ժամանակ եւս ընդմիջում խնդրեց Նաիրի Հունանյանը՝ իր նոր փաստաբանի հետ խորհրդակցելու համար:

Կրկին հայտարարված ընդմիջումից հետո, մինչ Նաիրի Հունանյանը կփորձեր հայտարարություն անել, նրա նոր պաշտպան Սամվել Մարտիրոսյանը հայտնեց, որ իր պաշտպանյալի հետ պայմանավորվել է միջնորդությամբ հանդես գալ: Նա միջնորդեց՝ պահանջելով մեկ շաբաթ ժամանակ հասկացնել գործի ծավալին ծանոթանալու համար: Ընդ որում, մեկ շաբաթ հետո, ըստ Սամվել Մարտիրոսյանի, ինքը նոր կորոշի, թե որքան ժամանակ է անհրաժեշտ ողջ գործին ծանոթանալու համար:

Դատավոր Սամվել Ուզունյանը հիշեցրեց, որ գործի ծավալը կազմում է 43 հատոր նախաքննական նյութ, դրան ավելացրած 5 հատոր գաղտնալսումներ: Պաշտպան Սամվել Մարտիրոսյանը սրան ի պատասխան նշեց, որ Հունանյանին լիարժեք պաշտպանելու համար պետք է ծանոթանա գործի նյութերին, ինչն էլ կարող է տեւել նվազագույնը երեք ամիս:

Նաիրի Հունանյանը դեմ արտահայտվեց երեք ամիս ժամանակ տրամադրելու միջնորդությանը, նշելով, որ կողմնակից է դատավարությունն արագ ավարտելուն: Հունանյանն առաջարկեց մինչեւ ուրբաթ օրը ժամանակ տրամադրել իր պաշտպանին, հավելելով, որ կօգնի այդ ընթացքում ծանոթանալու բազմաթիվ հատորներում առկա կարեւոր նյութերին: Կարեն Հունանյանը բավարար համարեց 2-3 շաբաթը:

Ինչ վերաբերում է դատավարության մյուս մասնակիցների կարծիքներին միջնորդության կապակցությամբ, ապա Վազգեն Սարգսյանի իրավահաջորդի շահերի պաշտպան Օլեգ Յունոշեւը համաձայնեց, որ մեկ շաբաթ պետք է տրամադրել պաշտպանին: Ժիրայր Գեւորգյանի ներկայացուցիչ Սուրեն Սուրենյանցը նույնպես անհրաժեշտ գտավ մեկ շաբաթ տրամադրելը:

Մինչդեռ մեղադրող կողմը, մասնանշելով Նաիրի Հունանյանի պաշտպանից հրաժարվելու հանգամանքը, գտավ, որ միջնորդությունը պետք է մերժել:

Սմբատ Այվազյանի ներկայացուցիչ Լյովա Եղիազարյանը մեջբերեց քր.դատ.օր.-ի համապատասխան դրույթը, համաձայնեց Յունոշեւի՝ մեկ շաբաթ տալու առաջարկությանը: Նաիրի Հունանյանն էլ որպես եզրափակում հայտնեց, որ այնքան էլ համաձայն չէ մեկ շաբաթվան, քանի որ իր առաջարկը վերաբերում էր մինչեւ ուրբաթ օրը ժամկետ տալուն:

Ինչեւէ, միջնորդությունը բավարարվեց, այսինքն՝ դատավոր Ուզունյանի հայտարարությամբ դատական նիստն ընդմիջվեց մեկ շաբաթով:

Ինչ վերաբերում է Նաիրի Հունանյանին, ապա նա այդպես էլ չհասցրեց անել իր հայտարարությունը:

Ա. Հ.

Քաղաքատեսը փորձում է ...

Սկիզբը էջ 1

Իհարկե, ճանապարհային նշաններից ու գծանշաններից զատ, նաեւ աշխատող ու չաշխատող լուսացույցները ոչ պակաս լումա ունեն փողոցային իրականությունը շիլաշփոթի վերածելու հարցում, եւ վաղուց խնամքի ու հարդարանքների կարիք են զգում: Կարծում ենք, այս հիմնախնդիրը եւս պիտի ներառվի իրականացվող միջոցառման շրջանակներում: Եվ վերջապես, վերջ տրվի նաեւ կարմիր թեւկապավորների ինքնակոչ գործունեությանը, ովքեր տարիներ անպատիժ զբաղված են վարորդներից դրամ շորթելով:

Գերբեռնված եւ թերբեռնված երթուղիների առկայությունը եւս հաճախ դառնում է քաղաքային տրանսպորտի աշխատանքից դժգոհության լուրջ պատճառ: Երթուղայինների բաշխման հավասարակշռություն ստեղծելու եւ այս առթիվ քաղաքացիների մշտական պահանջների գոնե մի մասին վերջապես լուծում տալու համար, ըստ քաղաքապետարանի տրանսպորտի վարչության պետ Արեգ Բարսեղյանի, առաջիկա 10-15 օրվա ընթացքում թերբեռնված երթուղիներում միկրոավտոբուսների քանակը կավելանա: Աշխատանքը շարունակական է լինելու, մինչեւ երթուղային քարտեզը կմաքրվի անհեթեթություններից:

Ի դեպ, վերջին անգամ քաղաքի երթուղային ցանցի քարտեզը կազմվել է 2000 թ. վերջերին՝ հետագա ընթացքում ենթարկվելով միայն մասնակի փոփոխությունների:

Իհարկե, այս ծրագրի մեջ էլ հակասություն կա այն առումով, որ հանրային փոխադրամիջոցների վաղվա օրը մեր տրանսպորտայինները, իրենց հավաստմամբ, չեն կապում միկրոավտոբուսների հետ: Ինչքան էլ դրանք այսօր ամուր ու ճյուղասարած ցանց հյուսած լինեն՝ ներառելով նաեւ մեծաքանակ ստվերային տնտեսվարողներին: Այս հանգույցը քանդելը, գոնե այսօրվա վիճակով, մեծ ճիգեր ու լարվածություն է պահանջելու, եթե, իհարկե, երբեւէ իշխանությունները փորձեն վճռականորեն դուրս մղել ստվերը երթուղիներից: Հայտնի է, որ Լիոնի քաղաքապետարանի հետ մեր քաղաքապետարանը համագործակցում է հարմարավետ ավտոբուսների խմբաքանակներ Երեւան հասցնելու համար: Թեեւ արդեն 2 անգամ իրականացվել է պայմանավորվածությունը, սակայն դեռեւս այդ ավտոբուսների թիվը խիստ սակավ է, եւ կարգաբերման որեւէ միջոցառում իրականացնելիս, ուզենք թե չուզենք, հենվելու ենք միկրոավտոբուսների վրա: Իսկ առայժմ փողոցների ուռճացումը երթուղայիններով անցանկալի է ե՛ւ բավական թանկ արժեքի, եւ փողոցների թողունակության ու կանգառների, ե՛ւ անհարմար փոխադրումների հետ կապված բազում խնդիրների պատճառով:

Արեգ Բարսեղյանը հավաստիացրեց, որ առաջիկայում որեւէ նոր երթուղի չի բացվելու, ուղեգծերում իրականացվելու են միայն լոկալ տեղաշարժեր:

«Ազգը» շարունակում է ավանդույթը

Հազվադեպ բացառությամբ մեր թերթի երիտասարդ աշխատակազմում մանչեր են ծնվում: Օրերս մեր շնորհալի լրագրողներից Արա Մարտիրոսյանը եւ տիկինը՝ Հասմիկը, որդի ունեցան եւ անունը դրեցին **Արամ**: Շնորհավորում ենք նորածնի ծնողներին եւ Արամիկին մաղթում երջանիկ, առողջ մանկություն եւ հրաշալի ապագա:

«ԱԶԳ» ՕՐԱԹԵՐԹ
Հրատարակութեան ԺԲ տարի
Հիմնադիր եւ հրատարակիչ
«ԱԶԳ ՕՐԱԹԵՐԹ» ՍՊԸ
Երեւան 375010, Հանրապետութեան 47
Ֆաքս: 374-1-562863
e-mail: azg2@arminco.com
www.azg.am
Գլխաւոր խմբագիր
ՅԱԿՈԲ ԱՒԵՏԻՔԵԱՆ / հեռ. 521635
Խմբագիր
ՊԱՐՈՅՐ ՅԱԿՈԲԵԱՆ / հեռ. 529221
Լրագրողների սենեակ
/ հեռ. 581841
Համակարգ. ծառայութիւն
/ հեռ. 582483
Շուրջօրյա լրահավաք ծառայություն
/ հեռ. 529353
Apple Macintosh
համակարգչային շարուածքը
«Ազգ» թերթի

Թերթի նիւթերի ամբողջական թէ մասնակի արտատպումները տպագիր մամուլի միջոցով կամ ռադիոհեռուստատեսութեամբ, առանց խմբագրութեան գրաւոր համաձայնութեան, խստիւ արգելւում են, համաձայն ՀՀ հեղինակային իրաւունքի մասին օրէնքի:
Նիւթերը չեն գրախօսւում ու չեն վերադարձւում

«AZG» DAILY NEWSPAPER
Editor-in-chief
H. AVEDIKIAN / phone: 521635
47 Hanrapetoutian st.,
Yerevan, Armenia, 375010

www.azg.am

ԱԶԳ

Ընթացիկ

«Էրեբունի» թանգարանը դուրս մնաց «Լինսիից»

Մինչդեռ առաջնայիններից պիտի լիներ...

Թեպետ Էրեբունի-Երեւան տոնակատարությունը մեզանում վաղուց արդեն դարձել է ավանդական ու օտարերկրյա հյուրերի մասնակցությամբ առանձնակի շուքով նշվող, այդուհանդերձ, «Էրեբունի» թանգարանն իր Շենգավիթ եւ Կարմիր բլուր մասնաճյուղերով շարունակում է մնալ անմխիթար ու անբարեկարգ վիճակում: Թանգարանի տնօրեն Սուրեն Մալխասյանի խոսքերով, օտարերկրացիները մեծ հետաքրքրությամբ են այցելում նախաուրարտական եւ ուրարտական շրջանի այս հնավայրերը, քանզի դրանք հարուստ են հնագիտական առատ

կանգնելն է, որի համար թանգարանը միջոցներ չի ունեցել: Վերականգնման ենթակա են Խալդի եւ մյուս տաճարները, պալատական հատվածը եւ այլն: Իսկ թանգարանի 50 հա տարածքը պետք է ցանկապատվի ու բարեկարգվի, մանավանդ որ ապագայում պեղումներն այստեղ պիտի շարունակվեն ու նորանոր շերտեր բացահայտեն: Շենգավիթի հնավայրը, որը նախաուրարտական շրջանի հազվագյուտ բնակավայր է ու հնագիտական առումով ավելի բարձրարժեք Էրեբունուց, ուղղակի անտանելի վիճակում է: Այստեղ քայքայվել ու փլվել են ոչ միայն հնավայրի շինու-

սպասարկման վարչության (թաղման բյուրո) հետ թանգարանի տնօրենության արդեն 5-6 տարի շարունակվող խնդիրը՝ բլուրի 150 հա տարածքից 2 հա թաղման արարողությունների համար անօրինաբար զավթելու պատճառով, ապա ակնառու կդառնա թանգարանը որպես պատմական արժեք անտեսելու նրանց չինովնիկական վերաբերմունքը: Բազմաքանակ բողոքներն ավարտվել են հիշյալ բաժնի տնօրեններին աշխատանքից ազատելով: Արդեն չորրորդն է նշանակված, սակայն հարցը մինչ օրս լուծում չի գտել: Թանգարանի տնօրենի սեղանին դրված է պատասխա-

նյութերով: Ֆրանսիացիները հիանում են, իտալացիները համեմատում, գերմանացիները զննում, անգլիացիները սառնությամբ դիտում, իսկ ճապոնացիները նայում են խոսուն հայացքով, որն ասում է՝ «երանի՝ այս ամենը մեր երկրում լիներ»....

Նախ նշենք, որ «Էրեբունի» թանգարանի վերականգնման ու բարեկարգման աշխատանքները նախատեսված էին «Լինսի» ծրագրի առաջին փուլում, սակայն ինչ-ինչ պատճառներով վերջին պահին թանգարանը դուրս մնաց ցուցակից: Ենթադրվում էր, թե կվերականգնվի ծրագրի երկրորդ փուլում, սակայն այս պահին որոշակիորեն հայտնի է, որ ֆինանսական խնդիրների պատճառով երկրորդ փուլ պարզապես չի լինելու: Թանգարանի տնօրեն Սուրեն Մալխասյանի հետ զրուցելիս ամբողջական պատկերացում կազմեցինք թանգարանի ներկայիս վիճակի ու կազմակերպական հարցերի պատճառով առաջին փուլից դուրս մնալու մասին: Այսպես, Էրեբունի թանգարանում վերջին 30 տարիներին շարունակաբար քանդվում են ամրոցի շինությունների պատերը: Դրանք կառուցված են չթրծված աղյուսից եւ ժամանակի ընթացքում քայքայվելով փուլ են եկել՝ իրենց տակ առնելով շինությունների ներսի հատվածները, աղավաղելով ընդհանուր տեսքը: Դրանց քայքայումը կանխելու մասնագետների բոլոր փորձերն անցել են անօգուտ: Միակ ելքը, ըստ տնօրենի, նույն կավից հին տեխնոլոգիաներով դրանք վերա-

թյունների պատերը, այլեւ փլուզման շեմին են նախորդ դարի 50-ականներին կառուցված թանգարանի փայտյա տնակները, ցուցասրահի մի կերպ ոտքի վրա կանգնող կահույքը, իսկ աշխատողների համար չկան նվազագույն պայմաններ անգամ. աշխատում են առանց ջրի, զուգարանի, հեռախոսի...

Կարմիր բլուրում պատկերն ավելի ահավոր է, քանի որ 1939 թվականից ի վեր այստեղ վերանորոգման ոչ մի աշխատանք չի կատարվել, ցուցասրահի հատակն ամբողջապես փտել է: Եթե այս ամենին հավելենք Երեւանի քաղաքապետարանի բնակչության եւ առեւտրի

կան այգի ժամանակ գտնված սափորը՝ անօրինական թաղումների համար փորած հողակույտերից: Մեծ-մեծ փորերի համար տարածքը զավթած պաշտոնյաները պարզապես թքած ունեն, որ սափորն ունի ընդամենը... 4 հազար տարվա հնություն: Չնայած խնդիրը հասել է մինչեւ Երեւանի գլխավոր դատախազություն, որոշում է կայացվել 5 մլն դրամ հատկացնել հնավայրը գերեզմանատնից զատող պարիսպ կառուցելու համար, այդուհանդերձ, առ այսօր մնում է անլուծելի, որովհետեւ մասնագետները շա՞տ դժվար աշխատանք են անում: Կարծում ենք պարսպապատման նախագիծ գծելը հե՞շտ գործ է:

Առաջիկայում այս տարածքի գլխին նոր փորձություն պիտի գա, այս անգամ՝ ճանապարհաշինության պատճառով: Միակ ելքն այն է, որ ճանապարհաշինական աշխատանքներից առաջ իրականացվեն պեղումները, որպեսզի հնագիտական նյութերը հիմա էլ բուլդոզերների բերանի բաժին չդառնան:

Ցավալի է, բայց նշմարելի, որ հնագիտության առումով «անիծված» մեր երկիրը մեզ երես է տվել այնքան, որ ընդունակ ենք դարձել անփութորեն վերաբերվելու անգամ նախաուրարտական ու ուրարտական մշակույթի արժեքներին: Իրոք, չափն անցնում ենք: Մանավանդ, որ Երեւանում օտարերկրյա հյուրերին զարմացնելու ու հիացնելու այդօրինակ ոչինչ չունենք:

ՌՈՒԶԱՆ ՊՈՂՈՍՅԱՆ

ՎԱՆԱՁՈՐԻ ՄԱՆԿԱՎԱՐԺԱԿԱՆ ԻՆՍՏԻՏՈՒՏ

Ամբիոնը լուծարվել է օրենքի խախտումներով

Իսկ Լոռու մարզի առաջին ատյանի դատարանը դա «չի նկատել»

Դժբախտաբար Հայաստանում բացառիկ չեն դեպքերը, երբ քաղաքացու իրավունքները կոպտորեն խախտվում են, գործող օրենքներն՝ արհամարհվում, իսկ դրանք պաշտպանելու կոչված մարմինները ոչ միայն իրենց պարտականությունները չեն կատարում, այլեւ կամա թե ակամա աջակից են դառնում ապօրինություններին: Իր հետ կատարվող նման մի դեպքի մասին մեզ պատմեց Վանաձորի պետական մանկավարժական ինստիտուտի մանկավարժության եւ տարրական ուսուցման մեթոդիկայի ամբիոնի վարիչ Գարեգին Ղույումչյանը:

Ամեն ինչ սկսվել է այն բանից հետո, երբ Գարեգին Ղույումչյանի եղբայրը՝ Ուկրաինայի քաղաքացի Սանասար Ղույումչյանը, տնտեսական գործունեություն սկսեց հայրենի քաղաքում: Այդ ժամանակ (2002 թ. գարնանը) նա բախվեց տարբեր չինովնիկների անբարյացակամ վերաբերմունքին եւ ապօրինի պահանջներին (որոնց մասին, ի դեպ, «Ազգը» գրել է): Սանասար Ղույումչյանը նաեւ բարեգործական գործունեություն սկսեց ծավալել, այդ թվում Վանաձորի պետական մանկավարժական ինստիտուտում: Ըստ Գարեգին Ղույումչյանի, ինստիտուտի ռեկտոր Ռ. Եդոյանը այդ ժամանակ «իր բաժինը» պահանջեց բարեգործական ծրագրից եւ իր եղբորից մերժում ստանալով, սկսեց զանազան մեթոդներով ճնշումներ գործադրել ամբիոնի վարիչ Գարեգին Ղույումչյանի նկատմամբ: Կոնֆլիկտը սրվեց այն աստիճան, մինչեւ ռեկտորը լուծարեց ամբիոնը:

Պատմելով այս մասին, Գարեգին Ղույումչյանը թվարկեց, թե օրենքի ինչպիսի բազում խախտումներով է լուծարվել ամբիոնը: Նախ ռեկտորը ղեկավարվել է ինստիտուտի նախկին, կառավարության չհաստատված եւ ուժ չունեցող կանոնադրությամբ, ինչը նշանակում է, որ տվյալ պահին ամբիոններ լուծարելու կանոնադրական հիմք չի եղել: Այնուհետեւ՝ խախտվել են ՀՀ աշխատանքային օրենսդրության 28 եւ 40 կետերը մարդկանց աշխատանքից ազատելու եւ այլ աշխատանքի տեղափոխելու մասին, «Կրթության մասին» օրենքի 32-րդ եւ ՀՀ սահմանադրության 6-րդ հոդվածը՝ օրենքի գերակայության մասին, ամբիոնի դասախոսների իրավունքներն իրենց վերաբերող հարցերի քննարկումներին մասնակցելու եւ իրենց կարծիքն արտահայտելու մասին: Ռ. Եդոյանը ինստիտուտի խորհրդին, համաձայն կանոնադրության 27 ե կետի, չի ներկայացրել առաջարկություններ ամբիոնի լուծարման մասին: Մինչդեռ ֆակուլտետի խորհրդի առաջարկությամբ եւ ինստիտուտի խորհրդի հաստատմամբ են միայն կառուցվածքային փոփոխությունները կատարվում: Ռ. Եդոյանը գիտակցաբար ինստիտուտի խորհուրդը եւ գիտական խորհուրդը նույնացված է ներկայացրել: Սակայն գիտխորհրդի որոշումներն այս հարցում որեւէ լիազորություն չունեն:

Գարեգին Ղույումչյանը բողոք է ներկայացրել նաեւ գիտության եւ կրթության նախկին ու ներկա նախարարներին, բայց՝ ապարդյուն: Հարկադրված դիմել է դատարան, բայց այստեղ էլ Լոռու մարզի առաջին ատյանի դատավոր Ա. Միկոյանը, անտեսելով օրենքի եւ կանոնադրության կոպիտ խախտումները, մերժել է հայցը: Ներկայումս հայցը բողոքարկվել է եւ Վերաքննիչ դատարանում է: Համենայն դեպս, Գարեգին Ղույումչյանը վճռական է իր իրավունքների պաշտպանությունը շարունակելու հարցում, եւ, եթե Հայաստանի դատական համակարգը չվերականգնի օրինականությունը, նա մտադիր է դիմել Եվրադատարան:

Մեր կողմից կցանկանայինք ավելացնել, որ Գ. Ղույումչյանի ղեկավարած ամբիոնը համանուն ֆակուլտետի միակ թողարկող ամբիոնն է եւ չի կարելի լուծարել, քանի դեռ ինստիտուտը շարունակում է տվյալ մասնագիտությամբ կադրեր պատրաստել: Բացի ուսումնամեթոդական գործառնություններից, ամբիոնը կատարում է նաեւ գիտահետազոտական աշխատանքներ: Նրա ներկայացրած թեմաները մտել են ԽՍՀՄ մանկավարժական գիտությունների ակադեմիայի կողմից համակարգվող կարեւորագույն հետազոտությունների պլանի մեջ: Սրանք փաստեր են, որոնք եթե իրավական նշանակություն չունեն, այնուամենայնիվ, արժեքավոր պետք է լինեն համապատասխան բնագավառում: Մինչդեռ կրթության եւ գիտության նախարարությունն ու նորանշանակ նախարարն առայժմ այդքան էլ խորամուխ չեն եղել այս հարցում:

ԱՐԱ ՄԱՐՏԻՐՈՍՅԱՆ

Զիգֆրիդ Հեքմանսպերգեր. «Բարեգործությունը Լոռու մարզին մշտական կլինի, որովհետեւ ես ինձ լոռեցի եմ համարում»

Օրերս Վանաձորում էր Բավարիայի Կարմիր խաչի արտասահմանյան երկրներին տրամադրվող օգնությունների բաժնի ղեկավար Զիգֆրիդ Հեքմանսպերգերը: Նրա անունն ընթերցողներին հայտնի է «Ինտերկապ» բարեգործական կենտրոնի՝ Հայաստան հասցրած հումանիտար օգնությունների մասին տարբեր հրապարակումներից:

Կենտրոնի տնօրեն Նորայր Զուլոյանին, գերմանացի մեր բարեկամին, Ստեփանավանի քաղաքապետ Սարգիս Ղարաքեշիշյանին եւ Գառգառի գյուղապետ Կարեն Զալինյանին ընդունեց Լոռու փոխմարզպետ Արամ Քոչարյանը:

– Կարմիր խաչի Երեւանի գրասենյակը բազմիցս հորդորել է, որ հումանիտար օգնությունը մայրաքաղաք ուղարկվի, սակայն ես դեմ եմ, եւ միայն Լոռու մարզին ենք ուղարկելու հումանիտար բեռները,- ասաց Զ. Հեքմանսպերգերը:- Բեռները Հայաստան պետք է տեղափոխվեն, ինչպես նախորդ 9 տարիներին, միայն «Ինտերկապի» միջոցով, որը մշտապես արդարացրել է մեր վստահությունը:

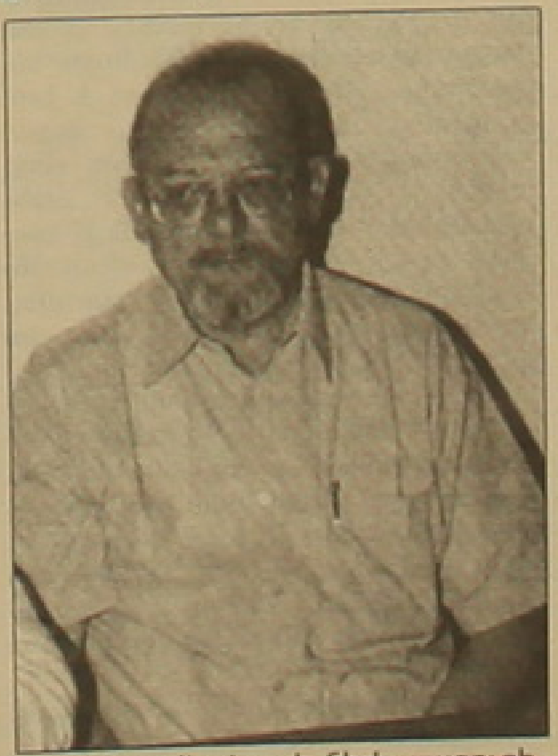

Եվ Կարմիր խաչի ներկայացուցիչը, եւ Ն. Զուլոյանը շեշտեցին, որ Հայաստան է ուղարկվում ամենաթարմ դեղորայքը: Պետք է շարունակվի նաեւ բուժսարքավորումների, սննդամթերքի եւ հագուստի առաքումը Լոռի՝ սակայն առավել մեծ ծավալներով: Հիմնական դժվարությունը, ըստ Զ. Հեքմանսպերգերի, մեր երկրում առաջացող բյուրոկրատական քաշքշուկներն են, օրենքների անկատարության պատճառով ստեղծվող տհաճ իրավիճակները: Դեղորայքի ներկրման ժամանակ հիմնականում խոչընդոտներ է ստեղծում ՀՀ առողջապահության նախարարությունը:

Հումանիտար օգնությունների հասցեներից կլինեն նաեւ Ստեփանավանը, Գյուլագարակը, Գառգառը:

– Բացի բուժսարքավորումներից, հնարավորություն ունենք նաեւ շարունակելու հաշմանդամների սայլակների, այլ պարագաների առաքումը: Մարզը հատկապես ռենտգեն ապարատների կարիք ունի, որը եւս կլինի մեր ուշադրության կենտրոնում,- ասաց Կարմիր խաչի ներկայացուցիչը:

Հանդիպումից հետո Զ. Հեքմանսպերգերը ճեպազրույց ունեցավ լրագրողների հետ:

Այն հարցին, թե ինչո՞ւ է հատկապես ընտրել Լոռու մարզը, նա պատասխանեց. «Բարեգործությունը Լոռու մարզին մշտական կլինի, որովհետեւ ես ինձ լոռեցի եմ համարում»: Նա պարզաբանեց, որ իր կինը՝ Անահիտ Գագինյանը, գյուղագարակցի է եղել, եւ նրա մահից հետո իրեն ավելի պարտավորված է զգում կապերն առավել սերտացնելու: (Նա Վանաձոր էր ժամանել որդու՝ Տիգրանի (Ֆելիքսի) հետ, որը Գերմանիայում սովորում է նաեւ հայկական կրթարանում):

Մեր հարցին, թե Հոլանդիայի «Ագնավոր» միության ներդրումներով եւ «Ինտերկապի» միջնորդությամբ Վանաձորում կառուցվելիք Արքայազն Կլաուսի անվան հիվանդանոցային համալիրին որեւէ օգնություն կցուցաբերվի՞, նա պատասխանեց. «Մենք մեծ վստահությամբ ենք վերաբերվում «Ինտերկապին», որի միջոցով տարիներ շարունակ բեռներ ենք առաքում Հայաստան: Բուժհամալիրի կառուցումը եւս բարեգործական այս կազմակերպության նկատմամբ հոլանդացիների վստահության արդյունքն է: Հետեւաբար մենք եւս մեր ներդրումը կունենանք՝ ժամանակակից բուժսարքավորումներ եւ այլ պարագաներ տրամադրելով հիվանդանոցին»:

ՄԱՆՎԵԼ ՄԽՈՅԱՆ

Լուսանկարը՝ ԷՄԻԼ ՅԱՂՐՅԱՆԻ

Տեխզննումն ավարտվում է օգոստոսի 31-ին

ՀՀ ոստիկանության պետավտոտեսչության վարչությունը զգուշացնում է, որ համաձայն ՀՀ կառավարության 2002 թ. հունիսի 13-ի N 834 Ն որոշման, հանրապետությունում տրանսպորտային միջոցների տարեկան տեխնիկական զննությունն ավարտվում է օգոստոսի 31-ին:

Հիշեցնում ենք, որ սեպտեմբերի 1-ից տեխնիկական զննությունը չանցած տրանսպորտային միջոցների շահագործումն արգելվելու է, եւ զննությունը կատարվելու է դրանց վարորդների նկատմամբ օրենքով սահմանված կարգով վարչական տույժ կիրառելուց հետո:

ՀՀ ոստիկանության հասարակության հետ կապի եւ լրատվության վարչություն

Ժողովրդավարության անպտուղ ծառը

Եթե այդ ծառը չինովնիկներն են «խնամում»

«Ձայն եմ խնդրում» կինոնկարում հանրահայտ կինոդերասանուհի Ինա Չուրիկովան՝ քաղսովետի նախագահի դերակատարը, իր հերոսուհու անունից ասում էր. «Եթե փականագործն է վատ աշխատում, նրան ենք հայհոյում, իսկ եթե մենք ենք վատ աշխատում, հայհոյում ենք պետությանը»:

Այսօր Հայաստանում փականագործին չեն հայհոյում, այսօր Հայաստանում պետությանն են հայհոյում: Եվ շատերը: Ինչո՞ւ: Բազում ինչուներից փաստենք միայն մեկը:

Չգիտեմ ում մտքի փայլատակումով հանկարծ որոշեցին բնակարանների, առանձնատների մի քանի տարի առաջվա սեփականաշնորհման փաստաթղթերը փոխարինել նորերով: Դարձյալ՝ ինչո՞ւ: Ո՞րն է նպատակը: Իմ այս հարցին, թե արժե՞ր արդյոք միայն նորացնելու համար այդքան միջոցներ, աշխատուժ, ժամանակ ու մարդկանց նյարդեր քայքայել, անշարժ գույքի կադաստրի պետկոմի Նոր Նորքի տարածքային բաժնի պետի տեղակալ պրն Ջաղացպանյանն ու աշխատակից պրն Ռոբերտը սառը նետեցին՝ հարցրեք պետությանը...

Թե որքան միջոցներ ներդրվեցին դրանում, որքան աշխատանք ծախսվեց, որքան մարդկանց նյարդահոգեբանական իրավիճակ պարտվեց, դեռևս հայտնի չէ, քանզի այն շարունակվում է: Ինչևէ, եթե նույնիսկ ընդունենք, որ դա իրոք անհրաժեշտություն էր՝ պատճառաբանված պետական շահերով կամ առավել ևս՝ մարդու իրավունքներով, գուցե ասեն մասամբ ընդունելի լինի... Բայց որ դա փորձանք եղավ շատ-շատերի համար, նույնիսկ իրենք՝ կադաստրի աշխատակիցները, անհարմարության աստիճան ամաչելով, կհաստատեն:

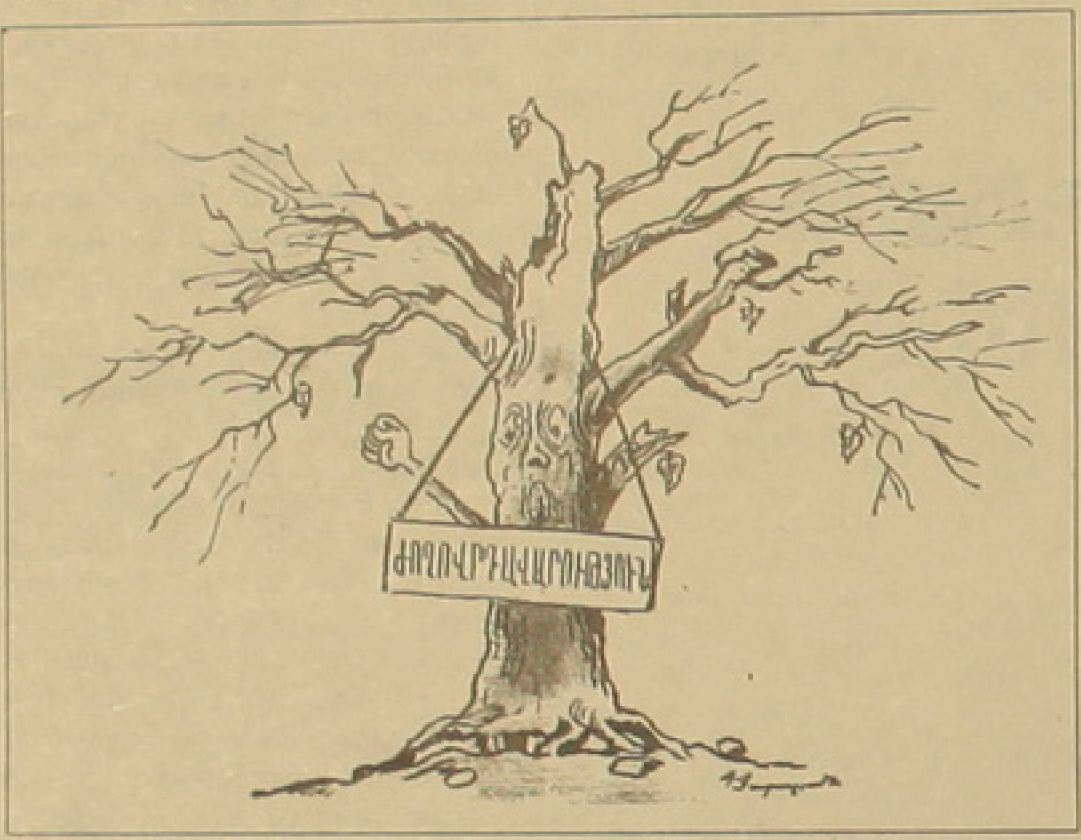

Քաղաքացին մարտ ամսին ներկայանում է Նոր Նորքի տարածքային բաժին՝ ստանալու արդեն պատրաստված-ավարտված (ըստ իրենց) փաստաթուղթը: Չկա՝ խորհրդատվություն՝ եկեք մեկ շաբաթից: Մեկ շաբաթից էլ չկա: Եկեք մեկ ամսից: Դա էլ չկա: Եվ այսպես՝ մեկ շաբաթից մինչև օգոստոս՝ 6 ամսից ավելի: Դարձյալ չկա:

Կասկած չունեմ, որ նման կամ նմանատիպ իրավիճակ է նաև մյուս համայնքներում: Չեմ կասկածում նաև, որ նման և ավելի վատ չինովնիկներ կան հասարակարգ փոխած Հայաստանի շատ ու շատ հիմնարկություններում: Առիթի բերումով դժբախտություն եմ ունեցել հաճախակի շփվելու այդպիսի շատ մարդկանց՝ բարձրագույն ատյաններից սկսած... Նշանակում է համատարած հիվանդություն է, որն ախտորոշված է, բայց բուժման միջոց դեռևս չկա:

Եվրոպական, նույնիսկ համաշխարհային շատ կազմակերպությունների անդամ ենք, ընդունել ենք եվրոպական, նույնիսկ ամերիկյան «օրհնեցաղիան» կողմնորոշումը: Շատ հարցերում էլ պարտավորություններ ենք վերցրել: Ուզում ենք նմանվել նրանց: Բայց մեր շատ աշխատողների ու չինովնիկների աշխատանքն ու արմատացած տհասությունը թո՞ւյլ են տալիս դրանք: Նրանց մոտ ռոպեների ընթացքում լուծում են փաստաթղթային դժվարին շատ հարցեր: Իսկ մեզ մո՞տ: Ռոպեներ և վեց ամիս: Համեմատության եզրեր կա՞ն: Մեզ որքա՞ն ժամանակ է պետք՝ վազելով նրանց հետևից հասնելու համար: Մի կյանքը կբավարարի՞: Եթե այսպես...

Եթե մեզանում չինովնիկը՝ իշխանության ներկայացուցիչը, այդպես անմարդկայնորեն է վարվում բարոյականությամբ ու հոգեկերտվածքով իրենից ավելի վեր կանգնած մարդու հետ, տվյալ անձը ո՞ւմ կհայհոյի: Դարձյալ՝ ինչո՞ւ: Որովհետև, իբր թե օրենք կա, մարդու իրավունքներ կան, բայց օրինականություն ու բարոյականություն չկա: Եթե դրանք լինեին՝ վեց ամիս մարդուն տանել-բերելով տանջահար չէին անի, եթե դրանք լինեին՝ մեկ ուրիշ դեպքում քրեորեն պատժելի արարքն անհետևանք չէր մնա ու կասեցվի, եթե դրանք լինեին... եթե լինեին... շատ ու շատ հարցեր ժամանակին կլուծվեին, շատ ու շատ մարդիկ էլ կպաշտպանվեին իրենց արածի և, ինչու չէ, նաև չարածի համար:

Այս պարագայում մարդն ի՞նչ կմտածի չինովնիկի, իշխանավորի, պետության ու ժողովրդավարության մասին: Արտասահմանցի մեկ-երկու բարձրաստիճան պաշտոնավարի կոնյակ խմեցնելով Հայաստանի ժողովրդավարության ուղին բռնելու մասին բանավոր փաստելը դեռևս ժողովրդավարություն չէ: Իսկական ժողովրդավարությունը, դրա կայացումը ինքը՝ ժողովուրդը, պետք է արձանագրի: Իսկ քանի դեռ չկան մարդու իրավունքների, դրա պաշտպանության մասին օրենսդրական ու պետական հոգածություն, քանի դեռ մարդը պաշտպանված չէ ամբողջապես, որտեղ էլ լինի, անբարոյական է ժողովրդավարության մասին խոսելը:

Հայաստանի Հանրապետության սահմանադրության 9 գլուխների 117 հոդվածների 80 տոկոսը, մեր կարծիքով, հիմնականում պետք է վերաբերեր մարդու իրավունքներին, իսկ մյուսները, գրագետ և սեղմ շարադրմամբ, մնացած 8 գլուխներին: Ժողովրդավարության սցենարը հաջողությամբ բեմադրելու համար, կարծում եմ, մարդու իրավունքներին վերաբերող յուրաքանչյուր հոդված, թեկուզ այսօրվա շարադրվածը, անպայման պետք է իրականացվի նրա սկզբունքին խիստ համապատասխան, մարդու հոգեբանական վիճակի, արժանապատվության, սոցիալական պաշտպանվածության և կյանքի անվտանգության համար պետք է պատասխանատու լինեն հանրապետության նախագահից մինչև վերջին պաշտոնյան:

ԷԴՈՒԱՐԴ ԽԱՉԱՏՐՅԱՆ

Աներևույթ թշնամիներ փակ բնակարանի պատերի ներքում

Փակ տարածքներում գեոպաթոգեն (ախտածին) օջախների և բնակչության վրա դրանց ազդեցության ուսումնասիրմամբ այսօր Հայաստանում զբաղվում է գիտական մեծ խումբ՝ գյուղատնտեսական գիտությունների թեկնածու Լևոն Արարասյանի և երկրահանքաբանական գիտությունների դոկտոր, պրոֆեսոր Էմմա Սաղաթելյանի ղեկավարությամբ: Գիտական խմբում ընդգրկված են այն բոլոր անձինք, ում մասնագիտությունն այս կամ այն չափով առնչվում է ուսումնասիրվող խնդրին: Երկար ժամանակ գիտնականների մեծամասնությունը թերահավատությամբ էր վերաբերվում պրոբլեմին այն իմաստով, որ դրա գոյությունը ներկայացվում էր մի տեսակ վերացականորեն, լոկ տեսական կտրվածքով, բայց գործնականում հիմա էլ չկա որևէ սարք և սարքավորում, որի միջոցով հնարավոր լինի չափել ճառագայթման հետևանքով ձևավորված էներգետիկ նուրբ դաշտը:

Ապացուցված է, որ քաղցկեղի և ընդհանրապես ուռուցքային հիվանդությունների առաջացումը մեծապես կապվում է այդ գոտիների առկայության հետ տվյալ տարածքում: Բնակարաններում ախտածին ցանցերը տարածվում են գլխավորապես պատերին զուգահեռ, թեև բնության մեջ երբեք չեն շեղվում՝ ուղղվելով հյուսիսից հարավ, արևելքից արևմուտք: Վտանգավոր են հատկապես սրանց խաչման հանգույցները, որոնք սովորաբար 30-40 սմ լայնություն են ունենում: Սովորական աչքի համար աներևույթ էներգետիկ այդ գունագեղ զտանանկները, այնուամենայնիվ, տեսանելի են որոշ մարդկանց, այսպես կոչված էքստրասենսներին, բայց նրանց վկայաբերումները, իհարկե սուբյեկտիվ գործոն, գիտական լուրջ ուսումնասիրությունների համար վստահելի հիմք չեն համարվում: Առայժմ ողջ աշխարհում չկա համապատասխան սարք, որը նկատի էներգիայի արտազատումները: Գեոպաթոգեն գոտիների հայտնաբերման միակ մեթոդը բիոլոկացիոն եղանակն է պարզ սարքի միջոցով, որն այս գոտում հայտնվելով, անմիջապես շեղվում է: Այս եղանակն առաջին անգամ կիրառել են Ամերիկայի գաղութարարները, երբ փորձում էին ստորերկրյա խորություններում հայտնաբերել խմելու ջրով տարածքները: Այժմ արտասովոր այս պրոբլեմով զբաղվող հայ գիտնականների խումբը աշխատում է նոր սարքավորման ստեղծման վրա, որի միջոցով հնարավոր կլինի նաև չափել այդ գոտիները: Պարզել, թե ինչ բաղադրիչներից են կազմված այս ճառագայթումները, որ տեսակի ազդեցությունն է առավել վտանգավոր, որ պահին և ինչպես են փոխվում ճառագայթող ալիքների տարածման արագությունն ու հաճախականությունը: Առաջին փորձերն արդեն արվել են, և բավական հուսադրող արդյունքներ կան: Աշխարհում առաջինը հայ գիտնականներին է հաջողվել լուսանկարել այդ գոտիները, դրանցից արտազատվող ճառագայթումները: Այդ սարքավորման ստեղծման պատիվը պատկանում է տեխնիկական գիտությունների թեկնածու Յուրի Աղբալյանին: Այժմ գիտական խմբի գերխնդիրն է հայտնագործել այնպիսի սարքավորում, որի միջոցով հնարավոր լինի չափել այդ ֆիզիկական երևույթը, որի գոյությունը վաղուց ապացուցվել է:

Երկրաախտածին գոտիների ազդեցության միջավայրը ավելի լայն է և դուրս է գալիս փակ բնակարանի պատերից: Ոչ դեղորայքը, ոչ հատկապես դոնորական արյունը չպետք է պահվեն ախտածին գոտիներում: Ըստ Էմմա Սաղաթելյանի, էլեկտրամագնիսական ճառագայթումները ազդում են նաև տեխնիկական սարքավորումների վրա և ժամանակի ընթացքում նույնիսկ մեծ աղետների պատճառ կարող են դառնալ: Չեռնոբիլի ատոմակայանում վթարի վարկածներից մեկն էլ կապվում է վթարված էներգաբլոկի տեղակայման տարածքում գեոպաթոգեն գոտիների առկայության հետ:

Վաղուց արդեն ապացուցվել է, որ դրանք բացասաբար են ազդում հենց անմիջականորեն շենքերի ու շինությունների, նաև բույսերի աճի ու զարգացման վրա: Սանկտ Պետերբուրգում, դեռևս Պետրոս Առաջինի գահակալության ժամանակ, որևէ շինություն կառուցելուց առաջ այդ տեղում մսի կտորներ էին կախում: Որտեղ միսը շուտ էր փտում, այդ տարածքում շինություն չէր կառուցվում, որովհետև համոզված էին, որ կրում է վտանգավոր ճառագայթման ընթացքում դուրս հոսող վնասակար բակտերիաների ներգործությունը: Դրանք ազդում են շինարարական նյութերի որակի վրա՝ նպաստելով դրանց արագ քայքայմանը: Դրանց ազդեցության գոտում հայտնված ծառն ու բույսն արագ չորանում են, ինչքան էլ լավ խնամես նրանց: Եվ հակառակը, կան նաև բուսատեսակներ, որոնք էներգաակտիվ տարածքում լավ են աճում: Այս իմաստով, գեոպաթոգեն գոտիների վերաբերյալ իրազեկությունը խիստ անհրաժեշտ է նաև գյուղատնտես մասնագետներին, իմանալու, թե որ տարածքում ինչ է նախընտրելի ցանել:

Լևոն Արարասյանի համոզմամբ, ախտածին գոտիների այս տեսակի՝ այսպես ասած տեղային օջախների առաջացումը կապված է երկրակեղևի խզվածքների ու ճեղքվածքների, դատարկությունների, ստորերկրյա ջրերի առկայության հետ: Ոչ վաղ անցյալում Լենինգրադում, օրինակ, քաղաքի երկրաախտածին տեղանքները քարտեզագրվել են: Խնդիրը առաջնային է նաև մեզ համար, որովհետև Հայաստանը իրոք սեյսմակտիվ տարածք, գտնվում է հենց այս կարգի խզվածքների վրա: Որպես կանոն, սեյսմակտիվությունը զուգահեռ ակտիվացնում է նաև ճառագայթման մակարդակը: Երկրորդ կարգի ախտածին գոտիներն անվանվել են գորքալ, վանդակավոր ցանցեր: Սրանք ամենուր են տարածված, և, ցավոք, առայժմ նույնիսկ հայտնի չէ, թե որտեղից են առաջանում: Հնարավոր չէ նաև իրականությանը մոտ կանխատեսումներ անել, թե տվյալ տեղանքում կա՞ն դրանք: Եթե շենքը կառուցվել է տեղային գոտու վրա, իսկ բնակարանի ներսում մահճակալը տեղադրված է խաչման ցանցի վրա, ապա երկու գոտիների միաժամանակյա ազդեցության գործին ենթակա, տարիներ այդ մահճակալին քնող մարդու հիվանդանալու հավանականությունը կասկածի տեղիք չի տալիս գիտնականներին: Ախտածին ներգործությունն ուժգնանում է, երբ խաչվում են միանգամից 2-3 գոտիներ, և մարդը կարող է հանկարծակի հիվանդանալ 1-2 տարվա ընթացքում:

Ավստրիացի գիտնականների նախաձեռնությամբ 14 երկրներում ուսումնասիրվել է գեոպաթոգեն գոտիների ներգործությունը 11 հազար մարդու վրա՝ սկսած 1-2 տարեկան երեխաներից մինչև տարեց մարդիկ: Հետազոտությանը տրամադրվել է 400 հազար մարկ: Պարզաբանել են, օրինակ, որ այն երեխաները, ովքեր դաս են պատրաստում ախտածին գոտիներում, ավելի դժվարընկալունակ են: Այն մարդիկ, ովքեր աշխատում են գեոպաթոգեն գոտում, նվազ արդյունավետություն են ցուցաբերում: Հետաքրքրական է, որ ըստ դիտարկումների նույնիսկ նորածին երեխան օրորոցում զգում է դրանց առկայությունը և խիստ անհանգիստ է լինում՝ բնազդաբար փորձելով դուրս պրծնել վտանգավոր օջախից: Հոգեկան ու ֆիզիկական անհարմարության սուր զգացումներ են ունենում նաև մեծահասակները, ովքեր քնում են ճառագայթների խաչման գոտում տեղադրված մահճակալի վրա: Եվ վերջապես ժողովրդական իմաստությունը դարեր առաջ նույնպես ենթագիտակցորեն արձանագրել է իրողությունը: Հիվանդ մարդուն մասնավորապես առաջարկել են «բարձի տեղը փոխել»: Ուսումնասիրվել է նաև վտանգավոր ճառագայթումների ազդեցությունը կենդանիների վրա: Հետաքրքրական իրողություն է պարզվել. կատուները սիրում են նստել հենց այս տարածքներում: Հակառակը, դրական գոտիներ են համարվում այն օջախները, որոնք նախընտրում են շները: Հին Ռուսաստանում նոր տան կառուցումն ավարտելուց հետո առաջին գիշերը շանը թողնում էին տան ներսում, և ըստ այդմ որոշում մահճակալների տեղը: Այսինքն և շները, և կատուները բիոլոկացիոն ունակություններ ունեն:

Ըստ ռադիացիոն բժշկության մասնագետ, բժշկական գիտությունների թեկնածու Արտավազդ Պետրոսյանի, մարդը կարող է գտնվել ճառագայթային գրեթե մահացու չափաքանակի ներգործության տակ և ամենևին տեղյակ չլինել, քանի որ անմիջական արտահայտությունը սովորաբար շատ թույլ է լինում: Մարդկային օրգանիզմը զուրկ է այն զգայարանից, որն անմիջապես պիտի ահազանգի այդ մասին: Ճառագայթումների՝ ժամանակի ընթացքում աստիճանաբար ահագնացող գումարային ազդեցությունը առավել արագ ու ավերիչ է գործում, երբ տվյալ տարածքում ճառագայթման ուժգնությունը մեծ է, իսկ նրա թիրախ դարձած մարդկային օրգանիզմը թույլ ու ցածր դիմադրողականություն ունի: Ուռուցքաբանության ինստիտուտի և ուֆոլոգիական խնդիրներով զբաղվող գիտական խմբի համատեղ ուսումնասիրությունների տվյալներով, խրոնիկական հիվանդությունների 86 և քաղցկեղով հիվանդացածության դեպքերի 90 տոկոսի առաջացման հիմնական գործոնը գեոպաթոգեն գոտիներն են: 128 հետազոտված, քաղցկեղով հիվանդ մարդկանցից 77-ի հիվանդության պատճառը կապված է եղել գեոպաթոգեն գոտիների հետ: Ընդ որում, 88 տոկոսի դեպքում՝ պատճառ դարձել են քնատեղերը, 10-12 տոկոսի դեպքում՝ նստատեղերը: Իբրև ակնհայտ օրինակ, գիտական խմբի անդամները վկայաբերում են տարիներ առաջ մեր երկրաբանության ինստիտուտում կատարված դեպքերը, երբ 2-3 տարվա ընթացքում մեկը մյուսի հետևից մահացան ինստիտուտի սեկտորի վարիչն ու նրան փոխարինողները: Երեքն էլ նստում էին նույն տեղում, երեքն էլ մահացան քաղցկեղից: Ռուսաստանի Պետական դումայի էկոլոգիայի կոմիտեի նախագահ Իլյա Չեռնոզուբովի կարծիքով, բոլոր խրոնիկական հիվանդությունների մոտ 40-50 տոկոսը պայմանավորված է ախտածին գոտիների առկայությամբ:

Որ երևույթը կա, անժխտելի է: Սակայն առայժմ Հայաստանի համար սա լոկ ֆանտաստիկ, երևակայական ոլորտի խնդիր է, որի առկայությանը գուցե և շատերը հավատում են, բայց այս ուղղությամբ նախնական հետազոտությունները շինհրապարակներում, բնակարաններում ու գյուղատնտեսական աշխատանքներ ձեռնարկելիս առայժմ և շռայլություն են թվում, և պետության միջոցներն են անբավարար:

ԿԱՐԻՆԵ ԴԱՆԻԵԼՅԱՆ

Ուրիշի երեխաներ չեն լինում

Անհրաժեշտ շեղում ամենասկզբում

Վաթսունամյա Վարդանի եւ քառասունմեկամյա Գայանեի ընտանիքն ապրում է Կոմիտասի փողոցի թիվ 42 շենքում, երկու սենյականոց բնակարանում: Նրանք վեց երեխա ունեն՝ 5-18 տարեկան աղջիկներ: Մեծ աղջիկն ինքն էլ արդեն մեկ տարեկան երեխա ունի, որը մոր հետ ապրում է եւ գրանցված է այդ բնակարանում: Վարդանի քույրն ու քրոջ ամուսինը մահացել են, եւ նրանց երեք փոքրահասակ երեխաները՝ 2 տղա եւ 1 աղջիկ, նույնպես այս բնակարանում են ապրում եւ գրանցված են: Ընդհանուր հաշվով այստեղ բնակվում են 9 երեխա եւ 3 մեծահասակ:

Նրանց բնակարանի դուռը բացողը եւ ներս մտնողը հազիվ թե այն կացարան համարի: Դա պարզապես այնպիսի մի ավերակ է, որտեղ չի բնակվի աշխարհի ամենաաղքատ պետության ամենաաղքատ ընտանիքը: Աննկարագրելի է այն հակասանիտարական վիճակը, որը նաեւ չգործող սանհանգույցի, ավելի ճիշտ՝ զուգարանակոնքի բացակայության պատճառով է: Արաբկիրի թաղապետարանը, որին Գայանեն շարունակում է «ռայսավետ» անվանել, մի քանի անգամ խոստացել է նորոգել բնակարանը, բայց այդպես էլ չի ստանձնում այդ նորոգումը՝ երեւի ծախսերի ահագնությունից վախենալով:

Չնայած առաջին կարգի հաշմանդամ լինելուն՝ Վարդանը երկար տարիներ աշխատել է քաղաքի կանաչապատման ոլորտում, նրա մասին ժամանակին հոդվածներ են գրվել եւ հեռուստառեպորտաժներ պատրաստվել. Կոմիտասի փողոցի՝ տարիներ շարունակ բոլորին հիացնող կանաչ գազոնե գազանանոցի վարպետն էր նա: Հիմա նրա մասին մոռացել են: Վերջին աշխատավայրից՝ թաղապետարանից նրան ազատեցին: Հաշմանդամությանը գումարվեց նաեւ կաթվածը, եւ նա հիմա օրվա մեծ մասը անցկացնում է այն փայտե լայն հարմարանք-մահճակալին, որտեղ միաժամանակ 6-7 մարդ է քնում: Գայանեն երկար ժամանակ աշխատանք էր փնտրում եւ այդպես էլ չգտավ: Ընտանիքի միակ եկամուտը նպաստի 10 հազար դրամն է եւ դրա կեսի չափ հաշմանդամության թոշակը: Տարիներ չմուծված էլեկտրավարձը մեկ միլիոն դրամ է կազմել, որը մի ժամանակ չեղյալ էր համարվել (ընտանիքն այդպես էր լսել), բայց այժմ էլեկտրավարձի պարտքի ցուցակներում նորից հայտնվել է: Մի քանի տարի արդեն ընտանիքի երեխաները մերթընդմերթ մուրացկանությամբ են զբաղվում, հատկապես ամռանը:

Թեեւ այս ծանր վիճակում ապրում են արդեն շատ տարիներ՝ երեխաները միմյանց շատ են կապված, եւ նրանց ինչ-որ հաստատություն ուղարկելն ու միմյանցից բաժանելը պարզապես անմարդկային կլիներ: Երեխաների մեծ մասը դպրոց չի գնում աղքատության պատճառով, հազիվ տառաճանաչ են: Վերջերս նրանց օգնել է «Որրան» կազմակերպությունը՝ երեխաներից երկուսը Ծաղկաձորում հանգստացել են: Նրանց երբեմն օգնել են նաեւ այլ կազմակերպություններ, բայց, եւ օգնող կազմակերպությունները, եւ սոցապ մարմինները վաղուց պետք է ըմբռնած լինեին, որ այս ընտանիքին որեւէ կերպ ոտքի կանգնելու հնարավորություն է պետք, եւ ոչ թե դիպվածային օգնություն: Եթե որեւէ կառույցի մտքով անցներ նրանց մի փոքրիկ հողամաս եւ տնակ տալ թեկուզ Երեւանամերձ ամառանոցային հողատարածքներից՝ տնտեսություն վարելով նրանք ոտքի կկանգնեին: Պատկերացրեք թերսնված 10 երեխա, որոնք ամեն օր արթնանում են ուտելու մեծ ցանկությամբ:

Վճարովի խնամատար ընտանիքի գաղափարը ներդնելու մասին խոսող մեր սոցապ պատասխանատուներին հարցնում ենք. ինչո՞վ խնամատար ընտանիք չէ Վարդանի եւ Գայանեի ընտանիքը, որ չնայած ծայրահեղ, անհնարին աղքատությանը՝ իր սերը չի մերժում նաեւ Վարդանի քրոջ 3 երեխաների համար: Ներդրեք վճարովի խնամատարությունն այստեղ, այս ընտանիքից սկսեք:

Թվերի տրամաբանությունը

Հայաստանում մեծաթիվ գիշերօթիկ դպրոցներ եւ մանկատներ են գործում: Գիշերօթիկներում երեխաների թիվը մոտենում է 11 հազարի, իսկ մանկատներում ապրող երեխաները 900-ն են: Սա այն դեպքում, երբ երկկողմանի ծնողազուրկ երեխաներն ընդամենը 550-ն են, իսկ միակողմանի ծնողազուրկ 2800 երեխա ունենք: Այսինքն՝ միայն թվերից անգամ պարզ է, որ Հայաստանի աղքատ ընտանիքները գիշերօթիկ դպրոցներն ու մանկատները դարձրել են երեխաների անվճար սնունդի եւ կրթության սոցիալական աջակցության վայրի՝ ծայրահեղ աղքատության պատճառով չկարողանալով պահել սեփական երեխաներին: Սա աղքատության ցուցիչ է, երբ ընտանիքն իր գործառույթները չկարողանալով կատարել՝ դրանք բարդել է պետության վրա: Եւ այս միտումը, ըստ փորձագետների գնահատականների, ոչ թե նվազում, այլ ընդլայնվում է:

Դժվար է միանշանակ պնդել, բայց կարելի է ենթադրել, որ եթե պետությունը միջոցներ ունենար հզորացնելու ընտանիքը՝ ավելի քիչ նյութական ռեսուրսներ կփոշիացվեին, քան այդքան շատ գիշերօթիկների ու մանկատների պահպանման պարագայում է: Մյուս կողմից, դեռեւս խորհրդային արգելաբնակավայրի համակարգի իներցիայով շարժվող կիսափակ հաստատություններում լինելով, երեխաները չեն կտրվի իրենց ընտանիքներից՝ հետագայում հասարակությունը ամբողջացնելու եւ ինքնահաստատման խնդիրներ ունենալով:

Սոցիալական վատ վիճակի, ընտանիքների աղքատության ցուցիչ է նաեւ փողոցը, ուր պարբերաբար, սերնդափոխությամբ հայտնվում են աղքատ ընտանիքների երեխաները, որոնց մեծ մասը մուրացկանությամբ փորձում է ընտանիքի գոյատեւման խնդիր լուծել: Վերջին մի քանի տարում փողոցում այդ երեխաներն այնքան էին շատացել, որ ամենուր կարելի էր նրանց տեսնել: Մի քանի ամիս է՝ Երեւանի կենտրոնում նրանք նկատելի պակասել են: Ի՞նչ է տեղի ունեցել, միթե ինչպես մեր ոստիկանության եւ սոցապ պատասխանատուներն են պնդում՝ իրենց եւ դաշտում աշխատող մի շարք տեղական եւ միջազգային կազմակերպությունների ջանքերով մուրացիկ եւ թափառաշրջիկ երեխաների թիվն իրոք նվազել է, այն դեպքում, երբ բեւեռացումը կանգ չի առնում եւ աղքատ ընտանիքների թվի որեւէ նկատելի նվազում չի արձանագրվել: Բացատրությունը կարող է լինել այն, որ՝ ա/ նախկին հոսանքի ուղղությամբ են շարժվում մեր ոստիկանության օղակները, որոնք դեռեւս կատարում են «կանխարգելում եւ հայտնաբերում» գործողությունները, բ/ պետական իրավասու մարմիններն ու դաշտում աշխատող ՀԿ-ները իրար են խառնում ռիսկի խմբի եւ կրթությունից դուրս մնացած երեխաներին: Մասնավորապես այդ կարծիքին է ՄԱԿ-ի երեխաների հիմնադրամի հատուկ պաշտպանության կարիք ունեցող երեխաների ծրագրի ղեկավար Նաիրա Ավետիսյանը:

Ըստ սոցապ փոխնախարար Աշոտ Եսայանի՝ փողոցում մուրացող եւ թափառող երեխաների թիվը 280-ի է հասնում ողջ Հայաստանի տարածքում: Ոստիկանության քրեական հետախուզության վարչության անչափահասների գործերով բաժնի պետ Նելլի Դուրյանի տվյալներով՝ 2003 թվականի առաջին 6 ամսում ողջ Հայաստանի տարածքում ստուգայցերի ընթացքում հայտնաբերվել է 2741 երեխա, որոնց մեջ են եւ զանազան զանցանքներ կատարած, եւ իրավախախտ, եւ թափառաշրջիկ-մուրացիկ երեխաները: 163 մուրացիկ եւ թափառաշրջիկ երեխա բերվել են ոստիկանական բաժանմունքներ, որոնցից 41-ն ուղարկվել են ՀՕՖ-ի կողմնորոշիչ կենտրոն, 12-ը՝ բնակության վայրի ոստիկանական բաժանմունքներ, 5-ը՝ ԿԳՆ ուսումնադաստիարակչական հիմնարկներ, 24-ը վերցվել են պրոֆիլակտիկ հաշվառման: Դաշտում աշխատող ՀԿ-ների ներկայացրած թվերի համադրման արդյունքում, կրկնությունները բացառելով, անցած տարվա ընթացքում ստացվում է 500 թիվը. աղքատ մուրացիկ, փողոցում թափառող երեխաների հետ են աշխատել հիմնախնդրով զբաղվող ոչ կառավարական կազմակերպությունները: Տարբեր փորձագետների կարծիքով՝ այս թիվը կարող է կիսով չափ պակաս լինել իրական պատկերից: Փողոցում իր աշխատանքը մուրացիկ երեխաների շրջանում ակտիվացրած ոստիկանության եւ տարբեր կազմակերպությունների ջանքերին դիմակայ՝ մանկական մուրացիկությունը, որն ի դեպ ավելի դինամիզմ է ցույց տալիս, քան նրա հետ կսկսեն աշխատել, նոր ձեւերի մեջ է գոյատեւում՝ շրջանցելով իր առջեւ դրված արգելքներն ու պայքարի ձեւերը: Մանկական մուրացիկությունը թաքնվում է՝ վերստին ապացուցելով հայտնի ճշմարտությունը՝ արգելանքը հարցի լուծման ժամանակավոր եւ անարդյունավետ միջոց է: Ցանկացած խնդիր ավելի լուրջ է դառնում, երբ թաքնված եւ չերեւացող է: Աղքատ ընտանիքների երեխաները, ում հարկավոր է դրամ տուն բերել՝ իրենցից փոքր երեխաներին, մորը կամ առանց միջոցի մնացած տան ծերերին կերակրելու համար, հարմարվել են նոր իրավիճակին: Նրանք շրջում են Երեւանի կենտրոնի՝ ողջ գիշերը բաց սրճարաններով (երբեմն՝ ծնողի հետ), մի ճմրթած ծաղիկ պարզում՝ ընտրողաբար մոտենալով մարդկանց եւ սեղաններին: Բոլորն էլ գիտեն՝ ծաղիկը պատրվակ է մուրալու համար: Երբեմն այդ երեխաները մինչեւ առավոտ բեռնակրություն են անում կամ սայլակ են քշում Մալաթիայի, ԳՈՒՄ-ի շուրջօրյա շուկաներում, հատկապես գիշերը, հետո կրկին մուրում:

Իր թաղամասը լավ իմացող սոցիալական ծառայողի, ոստիկանի, կրթության ոլորտի մարդու հայացքից դժվար թե վրիպեն ամեն օր մետրոյի կայարանների, շուկաների տարածքներում հայտնվող-անհետացող մուրացիկ երեխաները: Թափառաշրջիկ-մուրացիկ գիշերող երեխաներ կան եւ կայարանամերձ տարածքներում, եւ ԳՈՒՄ-ի շուկայի շրջակայքում, եւ Մալաթիա-Սեբաստիայի կիսակառույց շենքերում: Իսկ մի՞թե Նուբարաշենի աղբավայրը փորփրող տասնյակ երեխաները մուրացիկ չեն, նրանք սոցիալական վիճակով մուրացկանից դեռ մի աստիճան էլ ցածր են գտնվում՝ ի գիտություն տվյալների բազա ստեղծողների:

Մուրացկան երեխաների «նորացված» տեղերը, այսպես ասենք, մի քիչ հետաքրքրվողների համար հիմա էլ հայտնի են: Կասկադի սրճարանների տարածք՝ գիշերային ժամերին, ծաղիկով: Օպերային հարակից սրճարաններ՝ գիշերով: Վարդան Մամիկոնյանի արձանին հարակից մասեր՝ եւ գիշերային, եւ ցերեկային ժամերին: «Այրարատ» կինոթատրոնի տարածք՝ թաքնված, խաբս տվող մուրացկաններ: Երեւանի շուկաներին եւ մետրոյի կայարաններին հարակից առեւտրական կետերում՝ օրվա տարբեր ժամերի: Այս տարածքների մարմնավաճառ աղջիկների հին խումբն այլեւս չկա՝ երեւի ոստիկանությունը նեղել է, բայց թաքնվելով աշխատում են երկու նորերը (մանրավաճառներից մեկի վկայությամբ) եւ, որքան էլ ցավալի է, երկու բոլորովին մանկահասակները: Վերջերս հենց սոցապ պատասխանատուները հայտարարեցին, որ կանանց եւ երեխաների առեւտրի երեւույթը Հայաստանում այնպիսի մտահոգիչ առկայություն է արձանագրել, որ թեեւ ուշացումով՝ կառավարությունը հանձնաժողով է կազմել եւ պայքարում է դրա դեմ: Մեր տեղեկություններով՝ առկա թվի զգալի տոկոսը անչափահաս աղջիկներն են կազմում: «Այրարատ» կինոթատրոնի դիմացի կարուսելների այգում օրվա տարբեր ժամերի եւ մուրացող երեխաների կհանդիպես, եւ կշռել ու ծաղիկ առաջարկողների: Սայաթ-Նովա-Աբովյան խաչմերուկ, Թումանյան-Մաշտոց խաչմերուկ՝ գիշերվա 11-ից հետո այցելեք-տեսեք՝ կա՞ն, թե չկան: Հուլիսի 31-ի երեկոյան ժամը 9-ի սահմաններում, «Այրարատ» կինոթատրոնից մինչեւ Կասկադ՝ 18 մուրացիկ երեխաների հաշվեցինք, ընդ որում նրանցից մի քանիսի տեղը մեզ ցույց տվեցին ոստիկանները: «Առագաստ» սրճարանի տարածքում Էջմիածնից եկած երեխաների խումբ էր «աշխատում»:

Այս տարվա առաջին 6 ամիսներին Շիրակի մարզում, ըստ ոստիկանության տվյալների, հայտնաբերվել է 10 մուրացիկ եւ թափառող երեխա: Աղքատ բնակչության բավական լայն շերտ ընդգրկող Գյումրիում այդ թիվը մեզ խիստ անհավանական թվաց, եւ մենք մեկնեցինք Գյումրի: Մարզպետարանի սոցիալական ծառայությունում այդպիսի տվյալներ գոյություն չունեին՝ այդպիսի խնդիր դրված չէր: Կրթության, սպորտի եւ մշակույթի վարչության պետ Վարդան Ասլանյանը ներկայացրեց կրթությունից դուրս մնացած երեխաների թիվը, որի կեսը, ըստ վարչության պետի, ի վերջո հայտնվում է փողոցում: Նախորդ ուսումնական տարում 80 այդպիսի երեխա կար մարզում: Ամեն օգոստոսի վերջին տարբեր կազմակերպությունների միջոցով լուծվում են այդ երեխաների սոցիալական խնդիրները, նրանք գնում են դպրոց, բայց մի քանի ամիս հետո երեխաների նոր խմբի մոտ է նման խնդիր առաջանում: Մի երկու տարի առաջ թվերն ավելի մեծ էին:

Գյումրիում մուրացիկ եւ թափառող երեխաները մշտական վայրե-

Հետաքննություն

ռում են մուրում, որոնք ոստիկանության տվյալ ժամանակի ջանքերին համարժեք դատարկվում կամ համալրվում են:

Մեկ ժամվա ընթացքում Գյումրիի հրապարակից, շուկայով, ավտոկայանով մինչեւ Հին գերեզմանոց հայտնաբերեցինք 15 երեխա, որոնք դրամ էին հավաքում: Արթուրն ու Սերոժը շուկայի ծակուծուկերում էին փող մուրում: Նրանց հետ դժվարությամբ զրուցեցինք, նրանցից մեկն իրենց մասին տեղեկություն հայտնելու համար սակարկում էր: Ըստ նրանց պատմածի՝ երկուսն էլ աղքատ ընտանիքից էին եւ փորձում էին օգնել մեծերին, ընդ որում Արթուրը պատմեց, որ ինքը ծնողներ չունի եւ թոշակառու տատի մոտ է ապրում: Նրա ստը բռնվեց հենց հաջորդ օրը, երբ նրան հայտնաբերեցինք Յոթվերք եկեղեցու շրջակայքում, մոր ու քրոջ հետ մուրալիս: Սովորաբար ավտոկայանում մուրացող երկու տղա հաշվում էին օրվա հավաքածը եւ զարեջուր խմում՝ որպես ինքնավարձատրություն: Իսկ Հին գերեզմանոցում մեր տեսածը բոլորովին խախտեց պաշտոնական թվերի տրամաբանությունը:

Օգոստոսի 3-ին, ուրբաթ օրը Հին գերեզմանոցի տարբեր ծայրերում, կես ժամվա տարբերությամբ, մենք երկու թաղման թափորի ուղղությամբ գնացինք: Երկուսում էլ երեխաների խմբեր կային, որ սպասում էին թաղման ավարտին: Այդ կարգի արարողության վերջում երկու-երեք տղամարդ 50-100 դրամանոցներ են բաժանում երեխաներին, որից հետո վերջիններս վերցնում են գերեզմանում եղած հոգեհացը: Ուշ ժամի գերեզմանոցից տուն վերադարձած մեկը պատմեց, որ մի քանի օր առաջ այդ երեխաները թուղթ էին խաղում հենց գերեզմանոցում, եւ լինում է, որ հենց այդտեղ էլ քնում են: Պատմեցին նաեւ, որ երեխաների խմբերն իրար մեջ բաժանել են գերեզմանոցը եւ «աշխատում» են առանց տարածքները խախտելու: Այստեղ, երկու թաղումներից հետո մենք 11 երեխա եւ 1 մեծահասակ հաշվեցինք: Ի դեպ՝ գյումրեցիք Յոթվերքում կատարված հարսանյաց հանդեսներից հետո նույնպես այդպես առատ դրամ են բաժանում մուրացկաններին, որոնց մեջ երբեմն երեխաներ են լինում:

Այստեղի մուրացկանների խումբն իսկական մաֆիա է՝ նրանց ղեկավար Վաչոն հրապարակի այլ մասերում մուրացողներին մոտ չի թողնում այդ հանդեսներին: Եկեղեցու մոտի տեսարանը պարզապես ցնցող էր՝ մեկ տասնյակից ավելի մուրացկան համարյա կախվում էր դրամ բաժանողի թեւերից: Մոտակայքում աշխատող գյումրեցիները մատնացույց արեցին մի մուրացիկ կնոջ, որը մուրալով այնքան դրամ է հավաքել, որ տոկոսով տալիս է: Գյումրիում մի քանի վայր կա, որը հայտնի է որպես երեխաների մուրալու տեղ: «Ճիշտ է, հմի ըդքան չկան՝ միլիցեքը կհավաքեն, իրգունը կգան», պարզաբանեցին գյումրեցիք: Շիրակացու փողոցի ողջ երկայնքով, նախկին Կիրովի եւ այժմյան Ռիժկովի փողոցի սկզբում, այգու մոտ, Գյումրու երեք գերեզմաններում, երբեմն ավտոշուկայում, հրապարակին հարակից շուկայում մուրացող երեխաները, ճիշտ է, այնքան շատ չեն, որքան երկու տարի առաջ էր, բայց էլի գալիս են, երբ թուլանում է արգելողների ուշադրությունը:

Նրանց պատմությունները

Գ.Ն. ապրում է Արտաշատում, 15 տարեկան է (տղայի անունն ու գյուղը ստույգ գիտենք, բայց չենք նշում իր խնդրանքով): Ամեն օր նա նստում է էլեկտրագնացք ու գալիս Երեւան: Թակում է դռները, շիշ հավաքում, դիմում է մարդկանց՝ «Օգնեք մի բանով» խնդրանքով: Մարդիկ ավելի հաճախ դրամ են տալիս, բայց նա չի խորշում նաեւ շշերը հանձնելուց: Օրը 1000-2000 դրամ հավաքելուց հետո վերադառնում է գյուղ: Նա դպրոցում լավ է սովորում, երազում է բժիշկ դառնալ, բայց գոնե ամռանը ստիպված է դրամ վաստակել կամ մուրալ. հայրը լքել է իրենց՝ թողել-գնացել Ռուսաստան, մեծ եղբայրը բանակում է, տանը մայրը, փոքր քույրիկն ու տատիկն են: Երբ եղբայրը վերադառնա՝ կաշխատի, եւ ինքն իր դասերին ավելի շատ ժամանակ կհատկացնի, գուցե այլեւ չմուրա, բայց առայժմ ինքն է դարձել ընտանիքի կերակրողը:

▼▼▼

Ալինան իր յոթնամյա դստեր հետ ապրում է Գյումրիի «Տեքստիլ» անվանվող թաղամասում: Ամուսինն աշխատանք չունի, հաճախ տանը չի գիշերում, հայտնվելիս էլ ծեծում է նրան: Ալինայի միակ ապրուստը 5 հազար դրամ նպաստն է եւ քաղաքապետարանի տված ձրի սնունդը՝ ամեն օր գնում է եւ ճաշը տուն բերում: Ալինան չի կարողանա յոթնամյա Լիլիթին դպրոց ուղարկել, որովհետեւ դասագրքի եւ հագուստի հարց չի կարող լուծել: Սա այն վիճակն է, երբ մինչեւ փողոց ընդամենը կես քայլ է: Երեխային չի ուզում մանկատուն տալ՝ համ շատ են կապված, համ էլ ծանոթ-բարեկամից է ամաչում, իսկ «Հույս» մանկատան տարածքում գործող ցերեկային կենտրոնի մասին չէր լսել. աղջկան այդպիսի կենտրոն ուղարկելն իր համար փրկություն կլիներ:

▼▼▼

Փոքրիկ Միքայելին եւ իր քրոջը հանդիպեցինք ՀՕՖ-ի կողմնորոշիչ կենտրոնում: Նրանք միայնակ մոր երեխաներ են, որը նրանց անուշադրության է մատնել: Պատահել է, որ նրանք երկար քաղցած են մնացել կամ էլ նրանց հետ վատ են վարվել մորն այցելող տղամարդիկ: Պատահել է նաեւ, որ նրանք փող են խնդրել մարդկանցից: Փաստորեն այդ ընտանիքում երեխաներին վտանգ է սպառնում, եւ սա այն դեպքն է, երբ մասնագետները խորհրդակցում են երեխաների հետագա ճակատագրի վերաբերյալ: Չնայած ՀՕՖ-ի կենտրոնի հիանալի պայմաններին եւ դաստիարակների լավ վերաբերմունքին՝ փոքրիկ տղան մեզ ասաց. «Փախչելու եմ՝ գիշերը վախենում եմ քնեմ: Մեր տունը մամայիս ծոցն էի քնում»:

▼▼▼

50-ին մոտ մի կին իր 13-ամյա աղջկա հետ ամեն օր մուրում է «Այրարատ» կինոթատրոնի շրջակա տարածքում եւ մոտիկ այգիներում: Արտաքինը ոչինչ չի հուշում նրանց զբաղմունքի մասին, հատկապես աղջիկը խնամված եւ սանրված է: Կնոջ պատմելով՝ փախստական են, Բաքվից, որ սկզբում մի տարի Երեւանում են ապրել, հետո 10 տարի Ուկրաինայում, եղբոր մոտ: Եղբոր մահից հետո արդեն մի տարի է՝ տեղափոխվել են Հայաստան: Ապրում են Աբովյանում, հանրակացարանի երկու սենյակներից մեկում, որտեղից ամեն օր, կռիվներ սարքելով, իրենց ուզում է հանել մյուս համաբնակիչը: Ոչ մի ուրիշ եկամուտ չունեն, աշխատանք չի գտնում: Ամեն օր Աբովյանից մայր ու աղջիկ գալիս են Երեւան եւ մուրում՝ ոստիկանների աչքին չընկնելով: Երբ փորձեցի նրանց կազմակերպություններից մեկի հասցեն առաջարկել, որը գուցե կօգներ նրանց աշխատանք որոնելիս՝ մայրը պարզապես փախավ՝ աղջկան էլ իր հետ քարշ տալով: Ես չեմ կարողանում մոռանալ դեռահաս աղջկա աչքերը, որոնք բոցավառվել էին, երբ ես պատմում էի, թե ինչ լավ բաներ կսովորի այդ կազմակերպությունում:

Պետական կառույցները եւ մուրացիկ երեխաները

Պատժե՞լ, թե՞ դաստիարակել

Պետական կառույցներն ինչպե՞ս են աշխատում լուծել մուրացիկ, թափառաշրջիկ երեխաների հիմնախնդիրը: Թեեւ բոլորն են հասկանում, որ դա հասարակության աղքատության ածանցյալ խնդիր է եւ նրա՝ եթե ոչ լուծումը, գոնե նվազեցումը տեղավորվում է աղքատության հաղթահարման ռազմավարական ծրագրի շրջանակում, պետությունը, միեւնույն է, չի կարող ձեռքերը ծալած նստել եւ տասնամյակով սպասել՝ կհաջողի՞ նվազեցնել աղքատությունը, դրա հետ էլ մուրացող երեխաների թիվը: Աղքատության պատճառով երեխաների փողոցում հայտնվելը նա պետք է կանխի հենց այսօր, քանի դեռ երեխայի փողոցում մուրալը սովորական բան չի դարձել աչքի համար, քանի դեռ վաղվա հասարակության ավելի մեծ թվով անդամներ՝ այսօր մուրացիկ երեխաներ, չեն դարձել կրողը մուրացկանի հոգեբանության: Կառավարությունն, իհարկե, արդեն մշակել է երեխաների պաշտպանության ազգային ծրագիրը, եւ մուրացիկ, թափառաշրջիկ անչափահասների հիմնախնդիրն այստեղ ներկայացված է: Մասնավորապես՝ որպես այդ երեւույթի կանխարգելում՝ ամեն համայնքում առաջարկվում է ստեղծել կենտրոններ, որտեղ ներդաշնակ կաշխատեն ոստիկանը, սոցիալական աշխատողը, ԿԳՆ ներկայացուցիչը, հոգեբանը, քաղաքապետարանի անչափահասների հանձնաժողովի ներկայացուցիչը՝ ձեռքը դնելով ցավի արմատին: Դա դեռեւս առաջարկ է՝ ապագայի խնդիր, մինչդեռ առայժմ փաստն այն է, որ մուրացիկ, թափառաշրջիկ եւ առանց ծնողական խնամքի մնացած երեխաների հետ մենք աշխատում ենք առանց հայեցակարգի, անկատար օրենսդրությամբ, առանց մեթոդաբանության եւ ուղին նշող կոնկրետ ծրագրի: Մի թռուցիկ հայացքն անգամ դաշտին հայտնի է դարձնում շատ կառույցների ջանքերի փոշիացումը՝ ընդհանրապես որեւէ համակարգման բացակայության պատճառով:

Պետական օղակներից առաջինն, ով աշխատում է մուրացիկ, թափառաշրջիկ երեխաների հետ, դա ոստիկանության քրեական հետախուզության վարչության անչափահասների բաժինն է, որի ղեկավար Նելլի Դուրյանի խոսքով՝ իրենք իրականացնում են բացահայտում, կանխարգելում, ծնողների հետ աշխատանք... Անչափահասների իրավունքների պաշտպանությունը եւս իրենց խնդիրն է: Վերջինը թող տարօրինակ չթվա, երբ եղած դեկլարատիվ բնույթի օրենքներում չկա մի կետ, որ ասի՝ երեխաների հետ գործելակերպում կոնկրետ ի՞նչն է կարելի, ինչը՝ ոչ, ի՞նչն է իրավունքի ոտնահարում, ինչը՝ հակառակը: Մուրալու համար երեխային ոստիկանության բաժին բերելը կամ ՀՕՖ-ի կողմնորոշիչ կենտրոն ուղարկելը երեխայի իրավունքների՞ց է բխում, թե՞ դրանց ոտնահարում է՝ նույնիսկ եթե դա անի ամենամարդասեր ոստիկանը՝ ամենաբարի նպատակներով: Եթե ոստիկանները երեխային հայտնաբերում են մուրալիս երկրորդ անգամ (առաջին անգամ զգուշացնում են ծնողին) նրան մեկ տարով նախազգուշական հաշվառման են վերցնում բաժնում: Այդ ընթացքում որոշվում է երեխայի հետագա տեղավորման հարցը՝ ծնողի հետ խորհրդակցելով: Ն. Դուրյանը իրենց հիմնական խնդիրը համարեց երեխային ընտանիքից չկտրելը, տուն վերադարձնելը: Իսկ թե տեղերում ոստիկանները իրենց առաջ նման խնդիր դնու՞մ են, երբ կան մեկ անգամ, երկու անգամ եւ այդ տրամաբանությամբ քայլեր՝ Աստված է միայն հայտնի: Ամեն դեպքում՝ Ն. Դուրյանը լավագույնս տեղեկացված էր հիմնահարցի հետ կապված բոլոր կառավարական եւ ոչ կառավարական կառույցների աշխատանքներին, թարմ մոտեցումներին: Նա համոզված էր, որ ի սկզբանե, 1995-96 թվականներից պրոբլեմի դեմ մենակ մնացած ոստիկանությունը վերջին տարիուկեսում հաջողել է՝ նաեւ այլ կառույցների հետ համագործակցելով: Արդյունքը փողոցներում մուրացող երեխաների նվազ թիվն է:

Մեր կողմից դիտարկենք, որ հաջողել-չհաջողելը խնդրի դրվածքից է կախված. եթե մեր առջեւ խնդիր ենք դնում հասարակությանն ազատել մուրացիկ երեխաներից, այդտեղ հաջողելը հեշտ է՝ փողոցներից հավաքելով երեխաներին եւ խցկելով ինչ-որ հաստատություններ: Իսկ եթե արմատական մոտեցումներ լինեն՝ երեխաների խնդիրները կլուծվեն հասարակության խնդիրների հետ միասին եւ անցավ: Իհարկե, խնդիր դնողը եւ քաղաքականություն մշակողը ոստիկանությունը չէ:

Սոցիալական ապահովության նախարարության ընտանիքի, կանանց եւ երեխաների հիմնահարցերի վարչության պետ Լալա Ղազարյանի ասելով՝ աշնանը մուրացիկ, թափառող-անօթեւան մնացած երեխաների վերաբերյալ հայեցակարգ եւ ծրագիր պետք է մշակվի, եւ միայն խոր ու համակողմանի վերլուծությունները թույլ կտան թիվ նշել եւ մոտեցումներ ձեւավորել: Իսկ փոխնախարար Կարինե Հակոբյանը հույս է կապում խնամքից դուրս մնացած երեխաների համար ցերեկային կենտրոնների ստեղծման հետ, որոնք հնարավորություն կստեղծեն բեռնաթափելու մանկատները եւ երեխաներին չկտրելու իրենց ընտանիքներից: «2015 թվականին մենք մուրացիկ երեխա այլեւս չպետք է ունենանք», խիստ լավատես էր Կ.Հակոբյանը: Ըստ Ա. Եսայանի՝ Համաշխարհային բանկի շնորհիվ ստացված 961 հազար դոլար ճապոնական դրամաշնորհի շրջանակներում ստեղծվող երկու ցերեկային կենտրոնները Գյումրիում եւ Երեւանում հնարավորություն կտան ծնողական խնամքից դուրս մնացած մուրացիկ, թափառաշրջիկ եւ առհասարակ ռիսկի խմբի երեխաների խնդիրները համակարգված, ինստիտուցիոնալ ձեւով լուծելու, օրենսդրությունն ու համաձայնագրերը փորձարկելու: Խնամատար ընտանիքների գաղափարը նույնպես տեղավորվում է այն երեխաների համար, ում ծնողները ոչ միայն ի վիճակի չեն, այլեւ պարզապես չեն ուզում հոգ տանել իրենց երեխաներին: Այդ երեխաները կհանձնվեն պրոֆեսիոնալ, վճարովի խնամատար ընտանիքներին, ինչի համար հարկավոր է ընտանիքի մասին օրենսգիրքը: Այն դեռեւս առաջին ընթերցում է անցել:

Իսկ թե ինչպես է առանց մուրացիկ, անօթեւան մնացած երեխաների հիմնախնդիրը լուծելու վերաբերյալ հայեցակարգ ունենալու, առանց հիմնախնդիրը խորությամբ վերլուծելու՝ խոսք գնում ցերեկային կենտրոնների մասին, մի փոքր անհասկանալի է: Շատ հասկանալի է գաղափարը՝ երեխաներին տարբեր հաստատություններում չփակել, չկտրել ընտանիքներից եւ ինտեգրել հասարակությանը, բայց առանց քայլ առ քայլ մշակված գործողությունների ծրագրի եւ ոլորտի ռազմավարության՝ փորձարկու՞մ ենք: Ֆինանսական սով ունեցող ոլորտում համարյա 1 մլն. դոլարի օգտագործման գուցե ա՞յլ նպատակահարմարություն կա, եւ այն գուցե պետք է ուղղվեր Լ. Ղազարյանի ասած խոր վերլուծությունների արդյունքու՞մ:

Ցերեկային կենտրոնների ստեղծման գաղափարն այժմ լայնորեն գովազդվում է: Այդ գաղափարի ջատագովներից մեկը՝ ՄԱԿ-ի մանկական հիմնադրամի ծրագրի ղեկավար Ն.Ավետիսյանն, այնուամենայնիվ, մի հետաքրքրական դիտարկում էլ արեց. «Իսկ ո՞վ է ուսումնասիրել մեր գիշերօթիկների փորձը, որոնք վաղուց շատ դեպքերում վերածվել են ցերեկային կենտրոնների. միգուցե պետք չէ եղածը քանդել եւ նորն ստեղծել՝ անունը ցերեկային կենտրոն դնելով, այլ պետք է եղածի վրա կառուցել, որտեղ եւ կադրեր կան, եւ

Հետաքննություն

փորձ»: Ցերեկային կենտրոնների գաղափարն, ըստ որոշ փորձագետների, հաջողված կլինի, եթե այն իրականացնող անձնակազմը, ընտրված փորձագետներն ու հասարակական կազմակերպությունները պրոֆեսիոնալներ լինեն, աշխատած լինեն դաշտում: Այլապես ակնկալվող արդյունքը չի ստացվի, կփոշիանա հերթական դրամաշնորհը, եւ վերջում կարձանագրենք. «Ուզում էինք լավ բան, բայց ստացվեց ինչպես միշտ»: Այսպիսով՝ Հայաստանում փորձարկվել է սկսում ռիսկի ենթակա երեխաների խմբերի հետ աշխատանքի նոր մոդել: Եթե չհաջողվի այս մոդելը, վտանգ կա, որ Հայաստանում դեռ երկար շարունակվի գոյատեւել հին մոդելը՝ մանկատնայինը, որը խորհրդային եւ արգելաքնակավայրի բնույթի է, չի համապատասխանում մարդու եւ երեխայի հիմնարար իրավունքների միջազգային չափանիշներին: Այնպես որ՝ սոցապ պատասխանատուները, ծրագրի համակարգող Կ. Հակոբյանը, շատ պիտի ջանան, որ. ա/ նոր մոդելն աշխատի, բ/ չշորթվի հերթական դրամաշնորհը:

Փորձնական ծրագրի իրականացմանն է ուղերձ անում նաեւ Գյումրիի քաղաքապետարանի սոցիալական պաշտպանվածության հարցերի գլխավոր մասնագետ Թերեզա Գրիգորյանը. «Երկրաշարժից հետո Շիրակի տարածքում 1050 երկկողմանի եւ 6000 միակողմանի ծնողազուրկ երեխա գրանցվեց: 15 տարվա ճանապարհ անցանք՝ նրանց հոգսերը հոգալով, նրանց խնամատար ընտանիքներից չկտրելով: Նրանցից ոչ մեկը բանտում չէ, ոչ մեկը մանկատանը չէ, շատերը բարձրագույն կրթություն ստացան եւ լավ մասնագետներ դարձան: Ինչու՞ ոչ ոք չուսումնասիրեց մեր փորձը, թե ինչպես պահեցինք, մարդ դարձրինք այդ երեխեքին, որ առանց մեզ հարցնելու, մեր փորձն օգտագործելու՝ ցերեկային կենտրոն են փորձարկում»: Հիմա էլ Գյումրիում 350 երկկողմանի եւ 2500 միակողմանի ծնողազուրկ երեխա կա, իսկ մանկատներում միայն 90 երեխա է: 70 երեխա Թռչունյանների բարեգործական հիմնադրամն է պահում, 20-ի չափ՝ «Շիրակ» միության ցերեկային կենտրոնը: Հենց այս ցերեկային կենտրոնի փորձն է օգտագործում սոցապ նախարարությունն՝ այն օրինակելի համարելով:

Օրենսդրական բացեր

Պետական կառույցները, մուրացիկ, թափառաշրջիկ, ընդհանրապես՝ ռիսկի խմբի անչափահասների հետ աշխատելիս, բազմաթիվ օրենսդրական բացերի, նորմատիվ ակտերի պակասի են հանդիպում: Ընտանիքի մասին օրենսգիրքն առաջին ընթերցմամբ ընդունվել է, բայց դեռ գործողության մեջ չէ: Լ. Ղազարյանը հիմնախնդրի լուծման համար կարեւոր է համարում մարզպետարաններին եւ թաղապետարաններին կից հասարակական կարգով գործող անչափահասների հանձնաժողովների աշխատանքը, առանց որոնց համաձայնության որեւէ անչափահասի նկատմամբ՝ լինեն նրանք մուրացիկ, թափառաշրջիկ, թե կրթությունից դուրս մնացած, որեւէ գործողություն չի իրականացվում: Մինչդեռ այս հանձնաժողովները, օբյեկտիվ թե սուբյեկտիվ պատճառներով, իրենց բարձրության վրա չեն: Քննադատությունը բոլոր հանձնաժողովների հասցեին ընդունելով՝ դրան հակադարձեց համեմատաբար գործուն հանձնաժողովներից մեկի՝ Շենգավիթի թաղապետարանի այդ կառույցի քարտուղար Ռաֆայել Սիմոնյանը. այս հանձնաժողովները փաստորեն աշխատում են 1966թ. ընդունված, 1977-ին վերամշակված կանոնադրությամբ, այլ խոսքով՝ կանոնադրություն չունեն, օրենքից դուրս են: Բարձր մարմինները տասը րոպե անգամ ժամանակ չեն գտնում՝ հատկացնելու նոր կանոնադրության քննարկմանն ու հաստատմանը: Որեւէ վերադաս մարմին, թեկուզ, ասենք, քաղաքապետարանի անչափահասների հանձնաժողովը չգիտե, թե ինչպես են աշխատում այս հանձնաժողովները: Ռ. Սիմոնյանը ինքն իր համար կանոնադրութուն է մշակել, տվել է թաղապետի վավերացմանը, եւ այդ կանոնադրությամբ էլ աշխատում է: Անչափահասների հանձնաժողովների մեծ մասում մասնագետներ չեն աշխատում: Այդ դեպքում հարց է ծագում, թե ինչպես են նման կասկածելի կարգավիճակում գտնվող օղակների որոշումներով կամ գրություններով թույլատրվում երեխայի կողմնորոշումն, ասենք, Վարդաշենի կամ Նուբարաշենի հաստատություններ: Բացի այդ՝ անչափահասների հանձնաժողովները միշտ պրոբլեմներ են ունենում իրավապահ մարմինների՝ դատախազության, ոստիկանության հետ: Օրինակ, ոստիկանությունը տեղեկատվություն չի ուղարկում անչափահասների հանցագործությունների մակարդակի մասին, առանց որի տարածքում հնարավոր չէ միջոցառումներ ձեռնարկել հանցագործությունների դեմ մղվող պայքարում: Ռ. Սիմոնյանը քար նետեց ոստիկանության բոստանը՝ թե անչափահասների բաժիններում նշանակվում են մինչ այդ ուրիշ օղակներում իրենց չարդարացրած կամ պարզապես երեխաների հետ աշխատանքի ցանկություն ու փորձ չունեցող անձանց, նրանցից շատերը մինչեւ վերջ էլ չեն տիրապետում աշխատանքին: Շենգավիթում, օրինակ, ոստիկանության անչափահասների գործերով բաժանմունքը 3 տարի է՝ պետ չի ունեցել: Մի տարօրինակ փաստ եւս շատ էր զարմացրել Ռ. Սիմոնյանին: Ամուսնության եւ ընտանիքի օրենսգրքի նախագծի քննարկմանն արժանացել են անգամ նոտարները, բայց ոչ քաղաքապետարանների խնամակալության եւ հոգաբարձության մարմինները, ում վերաբերում է օրենսգրքի 70-80 տոկոսը:

Սոցապ նախարարությունում այսօր աշխատում են անչափահասների աշխատանքային օրենսդրության վրա, որովհետեւ Հայաստանում այդ բացը կա. երբ անչափահասն ուզում է օգնել ընտանիքին: Մուրալու այլընտրանքն աշխատելն է՝ որոշակի տարիքում եւ որոշակի կանոններով, ինչը մեր օրենսդրության ոչ մի դրույթով չի կարգավորվում: Միաժամանակ պահպանվելու է նաեւ երեխայի կրթության եւ այլ իրավունքներ: Որդեգրման եւ խնամակալության օրենքն է վերանայվում՝ խնամատար ընտանիքի ինստիտուտը ներդնելու համար այն դեպքերում, երբ ռիսկի խմբի ընտանիքներում երեխային վտանգ է սպառնում: Իսկ ՄԱԿ-ի մանկական հիմնադրամի ծրագրի ղեկավար Ն. Ավետիսյանը, ոստիկանության անչափահասների որոշ բաժիններից անբավականությանը զուգահեռ, գտնում է, որ անչափահասների շատ բաժիններ էլ, անկախ օրենքների բացերից՝ այժմ բոլորովին նոր մոտեցումներ են որդեգրել. ոչ թե անչափահասին անմիջապես ուղարկում են կողմնորոշիչ կենտրոն, այլ աշխատում են հետը, տվյալ տարածքի դպրոցին պարտադրում են երեխային թույլատրել ուսումը շարունակելու, նույնիսկ դեպքեր կան, երբ հարմար աշխատանք են գտնում նրանց համար:

Երեխայի իրավունքների մասին օրենքն ընդունել ենք ժամանակին, վավերացրել ենք երեխայի իրավունքների համաձայնագիրը, բայց այլ օրենսդրական բացերի, ինչու չէ՝ մեր ազգային առանձնահատկությունների հետ լիովին ամբողջություն չկազմելու պատճառով դրանց շատ դրույթներ Հայաստանում չեն աշխատել: Մենք շարունակում ենք երեխային նայել որպես ընտանիքի եւ պետության սեփականության՝ հաճախ մոռանալով հաշվի նստել նրա իրավունքների եւ ցանկությունների հետ: Երբ պետության սոցիալական քաղաքականությունը գործնականում ավելի ուղղորդված լինի դեպի աղքատ շերտերը, պետության ռազմավարության մեջ կարեւոր տեղ գրավի ընտանիքի հզորացումը, պետական ծառայությունների եւ օղակների անջատ-անջատ ջանքերը չփոշիանան եւ համակարգվեն՝ այդ ժամանակ մեր փողոցները ոչ թե արհեստականորեն, պատժիչ մեթոդներով դատարկված կլինեն մուրացող երեխաներից, այլ հիմնախնդիրն արմատապես մեղմացած կլինի:

Բայց առայժմ հողմաղացների դեմ ենք կռվում, գոնե առկա հնարավորությունները ճիշտ օգտագործենք: Ասենք, որ համակարգման բացակայության մասին խոսում էին եւ պետական տարբեր կառույցներում, եւ հասարակական ու միջազգային կառույցներում: Այսինքն՝ բոլորը հասկանում են, որ եղած ֆինանսական, ծրագրային, մտավոր ներուժի անկանոն օգտագործման եւ չուղղորդման արդյունքում կիսով չափ ընկնում է ջանքերի ընդհանուր ՕԳԳ-ն: Բայց ոչ ոք չգիտի՝ ով, ինչպես, ինչ մեթոդաբանությամբ համակարգի, որ որեւէ մեկի զգացմունքները չտուժեն, անկախ կառույցների գործերին խառնվելու նախադեպ չլինի, այսու՝ բաժանված, բայց բոլորը մեկ նպատակ հետապնդող գործ անեն: Հնարավո՞ր է:

Մինչդեռ հայտնի բան է՝ Հայաստանում միջգերատեսչական համագործակցության մշակույթ չկա, նույնիսկ նույն նախարարության ներսում մի վարչությունը չգիտե, թե ինչով է զբաղվում մյուսը:

Մուրացիկ երեխաների մեջ դեռեւս պատահում են այնպիսիք, որոնք ծննդյան վկայական չունեն: Նրանց ծնողներին եթե հարցնես՝ մեջտեղ են բերում դրամական խնդիրները: Այդ վիճակն արդյունքն է այն բանի, որ Հայաստանում երեխայի ծննդյան գրանցման կարգը, փորձագետների կարծիքով, լիովին խախտում է երեխայի գրանցման իրավունքը, երբ ծնողին պահանջ է ներկայացվում գումար մուծել գրանցման համար, կամ էլ՝ երբ ծնողի նոր անձնագիր ունենալու դեպքում է միայն ծնունդը գրանցվում: Սրանք արդեն երեխայի իրավունքի ոտնահարումներ են, որովհետեւ պետությունը պարտավոր է ցանկացած ծնված երեխայի անվճար գրանցել եւ հետագայում անվճար անձնագիր տալ: Սա նաեւ վիճակագրական խնդիր է պետության համար, եւ այստեղ շատ մեծ օրենսդրական բաց կա:

Սոցիալական ծառայության տարածքային՝ կենտրոնները մեծ դեր պետք է ունենան մուրացիկ, թափառաշրջիկ երեխաների հայտնաբերման եւ նրանց խնդիրների լուծման ուղղությամբ: Սակայն նրանք վերածվել են նպաստ բաժանող օղակի: Մինչդեռ հենց նրանք պետք է շատ ճշգրիտ պատկերացում ունենան իրենց տարածքի բնակիչների սոցիալական քարտեզի, անապահով ընտանիքներից փողոց դուրս եկող եւ մուրացող երեխաների մասին: Այս մասին մտահոգված են սոցապ նախարարությունում, եվ տարածքային սոցիալական ծառայությունների աշխատանքի աշխուժացումն առաջիկայում ընդհանուր սոցիալական քաղաքականության միտումներից պետք է լինի:

Հասարակական կառույցների աշխատանքը փողոցի երեխաների հետ

Հիմնախնդրով զբաղվող ՀԿ-ներն էլ նախ իրենց նկատառումներն են ուղղում սոցապ նախարարությանը, պետական մյուս կառույցներին: Ասենք, որ բազմաթիվ ՀԿ-ներ կան, որոնք դիպվածային ձեւով երբեմն օգնում են այս կամ այն առանձին ընտանիքին, առանձին երեխային: Բազմաթիվ բարեսիրական միություններ եւս անապահով ընտանիքների երեխաներին հասցեագրված նպատակային ծրագրեր են իրականացնում: Բայց մեզ հետաքրքրեցին հատկապես այն ՀԿ-ները, որոնք հենց այսպիսի ուղղվածություն ունեն՝ աշխատել փողոցում մուրացող ռիսկի խմբի երեխաների հետ:

ՀԱՅ ՕԳՆՈՒԹՅԱՆ ՖՈՆԴԸ ներկայացման կարիք չունի, ոչ էլ երեք տարի առաջ նրանց հանձնված երեխաների ընդունման եւ կողմնորոշման կենտրոնը, ինչից հետո այդ կենտրոնը ոստիկանական կառույցից վերածվեց մի եվրոպական բարվոք հաստատության: Այստեղ ոստիկանությունից ուղարկված երեխաները վերականգնողական շրջան են անցնում 1-2 ամիս, ապա՝ վերակողմնորոշվում կամ որեւէ հաստատություն, կամ էլ վերադառ-

Հետաքննություն

նում ընտանիք: 2000 թվականից մինչեւ հիմա 683 երեխա է այստեղ եղել: Այդ թվի 80 տոկոսը ոստիկանությունն է ուղարկել, 20 տոկոսը՝ անչափահասների համայնքային կառույցները, սոցապ եւ ԿԳ նախարարությունները: Մի հետաքրքրական դիտարկում արեց ՀՕՖ-ի կենտրոնի ծրագրի համակարգող Կարեն Հարությունյանը. առաջ եթե այստեղ ուղարկելու գլխավոր պատճառ էր մուրացիկությունը, այժմ գնալով մեծ թիվ է կազմում պրոբլեմներով ընտանիքներից բռնության եւ այլ պատճառներով փախուստների դիմած եւ փողոցում հայտնված կամ էլ ուղղակի աղքատությունից հուսահատ ծնողների բերած երեխաները: Այստեղից դեպի այլ վայրեր կողմնորոշվելու թվերը մտածելու տեղիք են տալիս. 35 տոկոսը գնում է տարբեր տիպի հաստատություններ, մնացած տոկոսի առավելագույն մասը գիշերօթիկներ եւ մանկատներ: Որպես մասնագետի՝ Կ. Հարությունյանի մի քանի տեսակետ արժեքավոր էին: Նա գտնում է, որ այն երկրներում (եւ Հայաստանում նույնպես), որտեղ մուրացիկ, թափառող երեխաների հարցում գլխավոր ջանքերը ներդրել է ոստիկանությունը, այնտեղ սոցիալական, կրթական, առողջապահական ծառայությունների կողմից ոչ լրիվ լրացված բացեր միշտ մնացել են առիթ դառնալով երեխաների պաշտպանության տեսակետից նախաձեռնության պակասի: Ոստիկանությունը չունի եւ չի կարող ունենալ սոցիալական, առողջապահական, հոգեբանական ծառայություններ, ընտանիքի ամրության պահպանման միջոցներ:

ՀՕՖ-ի հայաստանյան գրասենյակի ղեկավար Գրիգոր Յաքուլյանն առհասարակ հարցը կապում է երկրի ներսում բոլոր հնարավորությունները ստուգելու եւ ի մի բերելու հետ: Նա չի ընդունում, երբ որեւէ կազմակերպություն, ասենք, 20 հազար դրամ օգնություն է բաժանում: Դա հարցի լուծում չի կարող լինել, եթե չասենք հակառակը: Այն բոլոր կազմակերպություններն ու անհատները, որոնք փորձում են օգնել այդ երեխաներին, պետք է մի կառույցի ասեն իրենց հնարավորությունները. թե որքա՞ն երեխայի հետ տեւաբար կարող են զբաղվել միասնական ծրագրի որեւէ կետ իրականացնելով, կրկնությունները բացառելով: Բոլոր առաջարկներն ընդունելուց հետո միայն հնարավոր կլինի ծրագիր կազմել:

ՀՕՖ-ի կողմնորոշիչ կենտրոնն այստեղ բերված երեխաների համար փաստորեն ճակատագրական տեղ է, որտեղ որոշվում է նրանց հետագա կյանքը: Մեր օրենսդրության բացերի, զանազան խանգարիչ հանգամանքների շնորհիվ այդ պահին կարեւորվում է ոչ թե օրենքի այս կամ այն դրույթը, այլ վճռող է դառնում մարդկային գործոնը: Մեր տեսածով այստեղ մարդիկ աշխատում են ամեն ինչ անել, որ երեխան լավ զգա, ճիշտ որոշվի նրա ճակատագիրը, մինչդեռ արմատական փոփոխությունների ենթարկվող փոքրիկ հոգին կարո՞ղ է լավ զգալ, չգիտենք: Այստեղ մնացող երեխաները, ինչ բնորոշումներով էլ գան՝ երեխաներ են պարզապես, եւ շատ լավ հարմարություններով, լավ սնունդով, շատ ջանացող դաստիարակներով, բայց եւ երեխայի համար դեպի դուրս փակ հաստատությունը կարող է ճզմել փոքրիկ հոգին, որը մինչ այդ եղել է չքավորության եւ անհարմարությունների մեջ:

ԲԺԻՇԿՆԵՐ ԱՌԱՆՑ ՍԱՀՄԱՆՆԵՐԻ ֆրանսիական կազմակերպությունն արդեն հինգ տարի Հայաստանում աշխատում է նաեւ մարգինալ խմբի երեխաների հետ: Նրա հայաստանյան ներկայացուցիչ Սամուել Անրիոնի գլխավոր դիտարկումն այս էր. «Ցավալի է նշել, բայց այս պահին Հայաստանում միակ բանը, որ առաջարկվում է դժվար իրավիճակներում գտնվող երեխաներին եւ նրանց ծնողներին՝ դա երեխային որեւէ հատուկ հաստատությունում տեղավորելն է: Չկան այնպիսի կառույցներ, որ մոտակայքում գտնվեն եւ երաշխավորեն երեխայի ընտանիքում մնալը, մի փոքր օգնեն ընտանիքին, որ ընտանիքը պահպանվի»: Ըստ նրա՝ նշյալ հաստատությունների մեծ մասը վատ վիճակում են եւ չեն կարող երեխայի համար պատշաճ պայմաններ ապահովել կրթվելու, սնվելու, եւ ընտանիքից չկտրվելու համար: Անրիոնն այդ հաստատությունների մեծ մասը, այդ թվում՝ Վարդաշենի եւ Նուբարաշենի հաստատությունները, բաց չի համարում: Այս պահին գործող հաստատությունները, նրա կարծիքով, քանի չեն նստում պետության վրա, որովհետեւ դրանք ոչ նորոգվում են, ոչ էլ նվազագույն պայմաններ ստեղծում. «Անչափահասների հանձնաժողովները պետք է դադարեցնեն իրենց մոտեցումը՝ առանց տարբերության շատերին տեղավորել-փակել այդ հաստատություններում»: Փակ հաստատությունների երեխաների շփումը հասարակության հետ Անրիոնը բարի կամեցողության եւ ոչ թե ֆինանսական խնդիր է համարում: Իսկ մուրացիկ երեխաները ոչ թե իրենք են վտանգ ներկայացնում, որ հավաքեն ու հեռացնեն հասարակությունից, այլ իրենք են վտանգի մեջ, եւ նրանց վրա «աբլավ» կատարել չի կարելի: ԲԱՍ-ը մշտապես մուրացող 100 երեխայի հետ է աշխատել: Նրա կարծիքով Հայաստանում մուրացիկ երեխաները տարբերվում են ուրիշ երկրներում իրենց տեսակներից, նրանք հանցավոր խմբեր չեն կազմում, այլ հոգում են իրենց ընտանիքների կարիքները: Իսկ որ երբեմն ծնողների հետ են մուրում՝ դա նույնիսկ մեկ դրական բան ունի իր մեջ. երեխաները հեռու կլինեն վատ շրջապատ ընկնելուց: ԲԱՍ-ի երկու ծրագրերից մեկը՝ «Կանխարգելումը» մուրացիկ երեխաների հետ աշխատանքի ոլորտում առաջարկում է այլընտրանք, այն է՝ հաստատություններում փակելու փոխարեն, աշխատել երեխաների եւ նրանց ընտանիքների հետ: ԲԱՍ-ի ծրագրերում ընդգրկված երեխաների 70 տոկոսի վիճակը բարելավվել է, եւ միայն 15 տոկոսն է շարունակում մուրալ: Ծրագրում ընդգրկված երեխաների 20 տոկոսը գրանցում չունեն, եւ կազմակերպությունը փորձում է լուծել այդ խնդիրը, երբեմն վճարում է կոմունալ ծախսերը կամ բնակարանի վարձը, աշխատանք է որոնում ծնողների համար, առողջապահական, հոգեբանական եւ կրթական խնդիրներ է լուծում: Անրիոնի ասելով՝ Վարդաշենի կրթահամալիրում տեղավորված 93 երեխաների մեծ մասը այնտեղ է սոցիալական պատճառներով, միայն 5-6 երեխա է օրինախախտ. մուրացիկ երեխան սովորական երեխա է, եւ չարժե նրան փակել հաստատությունում: Այդ են վկայում բազմաթիվ փախուստները անցած տարվա ընթացքում Վարդաշենի կրթահամալիրից նույնիսկ այն դեպքում, երբ վերջին տարիուկեսի ընթացքում (նաեւ ԲԱՍ-ի աջակցությամբ), այստեղ մոտեցումները փոխվել են, երեխաները կարող են այցելել տուն, կամ նրանց ծնողները կարող են այցելել կրթահամալիր: «Ինը տարեկան ծնողազուրկ երեխան, որի միակ մեղքն աղքատությունն է, արդյո՞ք վտանգ է հասարակության համար», հռետորական հարց է տալիս ԲԱՍ-ն իր 2002թ. հաշվետվության մեջ: Հարցը դարձնենք մերը եւ ուղղենք աղքատության հաղթահարման ու մուրացիկության դեմ պայքարի մեր տարբեր պատասխանատուներին:

«ՆՈՐ ՀԱՅԱՍՏԱՆ» կազմակերպության ղեկավար Էլեոնորա Մանանդյանը, որի ստեղծած միությունը 1997 թվականից աշխատում է փողոցի երեխաների հետ, եզրակացրել է. «Ցանկացած քայլ, որ արվում է այսօր ռիսկի խմբի երեխաներին օգնելու համար, կատարվում է պահի տակ, առանց որեւէ համակարգված մոտեցման»: 197 երեխաների հետ են աշխատել այս ՀԿ-ում, որոնցից 133-ը մշտապես մուրում էին եւ մտել են կազմակերպության տվյալների հենքը: 64 երեխայի հետ աշխատանքն ավարտվել է. նրանց կարողացան կտրել փողոցից: Այստեղ եւս աշխատում են ընտանիքում, դպրոցում՝ երեխային չկտրելով իր բնական միջավայրից: Ընդունելով, որ փողոցում մուրացող երեխաների թվի նվազում եղել է (իրենց շնորհիվ եւս)՝ Է. Մանանդյանը դա խնդրի լուծում չհամարեց, քանի որ այս պահին շատ կազմակերպություններ կան փողոցի երեխաների հետ աշխատող, սառցաբեկորի երեւացող մասում: Մինչդեռ խնդիրը շատ ավելի խորն ու ցավոտ է դարձել. շատ աղքատ ընտանիքներում ծնողները վաղ առավոտից մինչեւ ուշ երեկո աշխատում են, դպրոցը կորցրել է դաստիարակչական գործառույթը՝ պահպանելով կրթականը, եւ ահռելի թվով երեխաներ դուրս են ծնողի, դպրոցի հսկող աչքից: Շատ մեծ թվով երեխաներ կան, որ չեն մուրում, բայց եւ դպրոցում չեն: Եթե մի քիչ հետաքրքրվեք՝ կիմանաք որտեղ են նրանք. այնպիսի տեղում, որտեղ ամեն վտանգ կա՝ եւ քրեածին վիճակ, եւ ագրեսիա, եւ արգելված ու օրինախախտ զբաղմունքներ: ՀԿ-ն աշխատել է նաեւ դպրոցում խնդիրներ ունեցող 100 երեխայի հետ, եւ որոնց հետ աշխատանքը շատ դժվար է: ՀԿ-ի նոր ծրագիրը՝ «Անչափահասների՝ հսկողությունից դուրս գտնվելու նախականխումը» քաղաքապետարանների հետ աշխատանք է: «Նոր Հայաստանի» մասնագետները նկատել են, որ որոշ քաղաքապետարաններ ավելի ակտիվ են այս դաշտում (օրինակ՝ Նոր Նորքը), իսկ որոշ քաղաքապետարանների հետ աշխատանքը բոլորովին չի ստացվում (օրինակ՝ Էրեբունին, չնայած ռիսկի խմբի երեխաների թիվն այստեղ ավելի մեծ է): Ամեն ինչ կադրերից է կախված: Սոցապ նախարարության հետ համագործակցել սկսել են վերջերս. «Նոր Հայաստանն» առաջարկում է ամեն համայնքում մի փոքրիկ կենտրոն ունենալ՝ հոգեբան, սոցիալական աշխատող, որոնք կաշխատեն տարածքի սոցիալական խնդիրներ ունեցող երեխաների հետ, այս գործում ընդգրկելով նաեւ շատ կամավորականների: Առայժմ առաջարկվում է երեք կենտրոն՝ Երեւանի երեք քաղաքապետարաններին կից: Նախնական պայմանավորվածություն է ձեռք բերել Կ. Հակոբյանի հետ, որ այս կենտրոնների համար նախագծեր ներկայացնեն: Ֆինանսական, աշխատուժի, տեխնիկական հնարավորությունների համակարգված օգտագործման հրամայականը «Նոր Հայաստանում» եւս տեսնում են: Ֆինանսների սխալ օգտագործման օրինակ նկատեց այն, որ 10 000 դոլար նպաստային դրամաշնորհի իրականացնելուց հետո անգամ մուրացիկ երեխաների մասին տվյալների բանկ սոցապ նախարարությունում փաստորեն չկա, եղածը շատ աղքատ է, եւ ՀԿ-ների տվյալների հենքի վրա են ուզում ստեղծել այն: Մինչդեռ 133 երեխայի մասին տվյալների հենքը «Նոր Հայաստանը» հավաքել է չնչին միջոցներով: «Եթե ամեն քաղաքապետարանում լիներ մի նորմալ օղակ՝ այսօրվա անչափահասների հանձնաժողովներն աբստրակտ կառույցներ են, հենց դա էլ կարող էր դառնալ այս ոլորտում սոցապի, ԿԳՆ-ի, ՀԿ-ների եւ մյուս բոլորի ջանքերի համադրողը տվյալ տարածքում. համակարգման գործուն ձեւը սա է, իսկ վերադաս համակարգողի կարիք չկա», նկատեց Է. Մանանդյանը: Երեխաներին մի տեղ հավաքելու՝ ցերեկային թե շուրջօրյա կենտրոններ կլինեն դրանք, Է. Մանադյանը դեմ է: Ցերեկային կենտրոնում

եւս նրանք իրենց զգալու են հասարակությունից դուրս, մի ուրիշ տեսակի մարդիկ, որոնց ինչ-որ տեղ են հավաքում: Սովորական դպրոց նրանք արդեն կգնան սթրեսով, պիտակավորված: Բացի այդ՝ եթե այդ գործին մասնակից չլինեն դաշտում գործող, հիմնախնդրով զբաղվող ՀԿ-ները, այլ թղթի վրա եղած ինչ-որ գրպանային ՀԿ-ներ ներգրավվեն, ինչպես ավելի հաճախ է պատահում Հայաստանում, դա էլ գաղափարը կաղավաղի:

«ՕՐՐԱՆ» կազմակերպությունը թեեւ աշխատում է սոցիալական ավելի լայն շերտերի հետ, բայց ռիսկի խմբի երեխաների համար նույնպես ծրագրեր է իրականացնում: «Օրրանի» տնօրեն Ռուզան Ալեքսանյանը հիմնախնդիրը դիտարկեց հակառակ ծայրից՝ հասարակության այն անդամները, որ դրամ են տալիս երեխային, մեծ հաճույքով փչացնում են նրան: Երեխան գիտե, որ եթե գնա ու մեր մականունավորներից մեկի օբյեկտի մոտ կանգնի, վերջինս կգա-կանգնի եւ գուցե մի հարյուր դոլարանոց տա իրեն: Բայց եթե այդ նույն մարդկանցից «Օրրանը» ֆինանսական միջոց խնդրի, ասելով՝ մեզ տվեք, որ ճիշտ օգնենք երեխային, համալիր կրթության գործընթաց անցնի՝ չեն տա: Ռ. Ալեքսանյանը նույնպես մատնացույց արեց դատարկ օրենսդրական դաշտը. որեւէ օրենք չկա, որ ասի, թե մանկան մուրալը կամ թափառաշրջիկությունն արգելվում են՝ քրեական օրենսգրքի հոդվածն ուղղված է մեծահասակներին: Ընդհանրապես՝ համալիր մշակված օրենք չկա, որով ղեկավարվեն «Օրրանի» տիպի կազմակերպությունները՝ երեխաների հետ աշխատանքում տարբեր խնդիրների բախվելիս: Գործնականում աշխատելով՝ Ռ. Ալեքսանյանը մի անելանելի պահ էլ էր նկատել: Երեխայի հետ երկու ամիս աշխատում ես՝ նա գիտակցում է, որ փողոցում մուրալը վատ բան է, էլ չի ուզում դուրս գալ: Բայց գալիս է ծնողն ու պարզում ապրել չկարողանալու իր անելանելի վիճակը:

«Օրրանը» շուտով նոր շենք կտեղափոխվի եւ կընդլայնի իր ծրագրերը:

▼▼▼

Մուրացիկ, թափառաշրջիկ, անօթեւան երեխաների հետ աշխատանքի ոլորտում համակարգման անհրաժեշտության մասին, ինչպես տեսանք, խոսեցին բոլորը: Իսկ թե ինչպես՝ պատկերացումները շատ էին տարբեր: Մեկն առաջարկում էր, որ սոցապ նախարարությունը համակարգի, մեկ ուրիշին իմպերատիվ մանդատով համակարգումն անթույլատրելի էր թվում, երրորդը գտնում էր, որ եթե ամեն կառույց, հատկապես պետական օղակները, իրենց տեղում ճիշտ աշխատեն՝ հենց դա էլ կհամակարգի: Այս տեսակետն էլ էր հետաքրքրական, թե քաղաքապետարանների անչափահասների հանձնաժողովները հենց պետք է դառնան օրենքով եւ կանոնադրությամբ օժտված գործուն կառույցներ, որ ուղղորդեն բոլորին, քանի որ ամեն տարածքում եղած անչափահասների շարժն ամենից լավ տեսնում են հենց այդ կառույցները:

Հ.Գ.-Հիմնախնդրով զբաղվող պետական կառույցների պատասխանատուներին տեղեկացնենք, որ մեզ համար տեսանելի են խնդրի լուծման նոր մոտեցումների որդեգրման ցանկությունն ու ըմբռնումը համապատասխան օղակներում: Սակայն մեր խնդիրն ենք համարում հատկապես ծանրանալ այն չափանիշների վրա, որոնք խանգարում են նոր մտայնության արմատավորմանը:

ՄԱՐԻՆԵ ԽԱՉԱՏՐՅԱՆ,
Հետաքննող լրագրողների ընկերակցություն

Լուսանկարները տրամադրել է Վիլհելմ Մակուրյանը

ԱՄՆ-ը համագործակցո՞ւմ է PKK-KADEK-ի հետ

Թուրք-ամերիկյան հարաբերություններում ճգնաժամը հաղթահարվել է, սակայն թուրքերը կասկածանքով են վերաբերվում Իրաքում ամերիկյան ծրագրերին

Թուրքական մամուլը, վկայակոչելով ՄԻԹ-ի աղբյուրներ, համառորեն պնդում է, որ ԱՄՆ-ը Հյուսիսային Իրաքում շփումներ է հաստատել իր իսկ կողմից ահաբեկչական համարվող քրդական PKK-KADEK-ի առաջնորդների հետ:

«ԱՄՆ պաշտոնյաները Հյուսիսային Իրաքում երեք անգամ հանդիպել են PKK-KADEK-ի ներկայացուցիչներին Դոլաքագա ճամբարում, Մոսուլի «Օփրավիլ» հյուրանոցում եւ Հյուսիսային Իրաքի Հալիս քաղաքում», գրում է «Միլիեթ» օրաթերթը՝ հղում անելով Թուրքիայի Ազգային անվտանգության խորհրդի պաշտոնյաներին: Այս հանդիպումներից մեկին մասնակցել է Իմրալիում բանտարկված Աբդուլլահ Օջալանի եղբայրը՝ Օսման Օջալանը, նշում է «Միլիեթը»:

«Սաբահ» օրաթերթն էլ ասում է, որ ամերիկացի զինվորականները Հյուսիսային Իրաքում համագործակցում են քրդական երկու հիմնական խմբավորումների առաջնորդներ Մասուդ Բարզանիի եւ Ջալալ Թալաբանիի, ինչպես նաեւ Իրաքում ապաստան գտած Թուրքիայի քուրդ անջատողական-ահաբեկիչների հետ:

Թեեւ թուրք-ամերիկյան հարաբերություններում ճգնաժամը հաղթահարվել է, սակայն թուրք զինվորականությունը, որը համարվում է «պետություն՝ պետության մեջ», շարունակում է կասկածանքով վերաբերվել Իրաքում ամերիկյան ծրագրերին:

Սուլեյմանիայի միջադեպը թունավորել է հիսուն տարիներ ի վեր ռազմավարական դաշնակիցներ Թուրքիայի եւ ԱՄՆ-ի հարաբերությունները:

«Թըրքիշ դեյլի նյուս» անգլիատառ օրաթերթի խմբագիր Իլնուր Չեւիկը նկատում է, որ թուրք հասարակության որոշ շրջանակներում տիրում են հակաամերիկյան տրամադրություններ, մյուս կողմից՝ թուրքերը գիտակցում են, որ անթույլատրելի է սրեր խաչել միաբեւեռ աշխարհի գերհզոր ԱՄՆ-ի հետ:

ԱՄՆ զինվորականները հուլիսի 4-ին Իրաքի Սուլեյմանիա քաղաքում ծերբակալել եւ երկու օր պահել էին 11 թուրք զինվորների, ինչը, Թուրքիայի ԶՈՒ գլխավոր շտաբի պետ Հիլմի Օզքյոքի խոսքերով, «պատճառ էր դարձել Թուրքիայի եւ ԱՄՆ-ի միջեւ վստահության ամենամեծ ճգնաժամի»:

Մինչ այդ, մարտի 1-ին Թուրքիայի խորհրդարանը մերժել էր Պենտագոնի՝ Թուրքիայի տարածքից Իրաքի դեմ ճակատ բացելու խնդրանքը:

Ամերիկացիները կարճ ժամանակում, առանց Թուրքիայի օժանդակության, օկուպացրին Իրաքը եւ տապալեցին Սադդամ Հուսեյնի վարչակարգը, ճիշտ է՝ այսօր ամերիկացիները կանգնել են Իրաքում խաղաղության եւ կարգուկանոն հաստատելու հնարավորությունից զրկվելու փաստի առաջ:

Թուրքիայի կառավարությունը նշում է, որ այդ հարցում իրենք կարող են օգնել ամերիկացիներին, մյուս կողմից՝ շեշտում, որ թուրքական հասարակության մոտ 70 տոկոսը կտրականապես դեմ է Իրաք թուրքական զորքեր ուղարկելուն:

Ամբողջ խնդիրն այն է, թե Իրաք զորքեր ուղարկելու դիմաց ի՞նչ փոխհատուցում է ստանալու Անկարան, եւ արդյոք Իրաքում ամերիկյան ծրագրերը սպառնալիք կլինե՞ն Թուրքիայի ազգային շահերին:

«Հյուրիեթ» օրաթերթն Իրաք թուրքական զորքեր ուղարկելու խնդիրը համարում է վճռված, սակայն հավելում է, որ Անկարան Վաշինգտոնից երեք կարեւորագույն հարցերում պարզաբանումներ է ակնկալում. ի՞նչ կարգավիճակ են ունենալու թուրքական զորքերը, ի՞նչ մանդատ են ունենալու եւ ի՞նչ փոխհատուցում է ստանալու Անկարան:

Թուրքիայում ԱՄՆ արդեն նախկին դեսպան Պիրսոնը «Հյուրիեթին» ասել է, որ ԱՄՆ-ը որպես փոխհատուցում Թուրքիային պատրաստ է տրամադրել 1 մլրդ դոլար, սակայն Անկարան լռել է: Այս դեպքում, թվում է, լռությունը համաձայնության նշան չէ:

Օգոստոսի 22-ին Թուրքիայի Ազգային անվտանգության խորհուրդը հերթական նիստը պիտի գումարեր եւ հստակեցներ Իրաք թուրքական զորքեր ուղարկելու մանրամասները: Ըստ թուրքական մամուլի, զորքերի թիվը մոտավորապես կլինի 10.000, եւ կտեղաբաշխվեն Բաղդադ-Տիկրիտի շրջանում, որը համարվում է «մահվան եռանկյունի»: Թուրք զինվորականությունը սկզբունքորեն դեմ չէ այս տարբերակին, պայմանով, որ Հյուսիսային Իրաքում պահպանվի թուրքական ռազմական ներկայությունը:

1991 թ. ի վեր Թուրքիան ռազմական մի քանի հազարանոց ներկայություն ունի գերազանցապես քրդաբնակ Հյուսիսային Իրաքում:

«Թերջուման» օրաթերթը նկատում է, որ Իրաք թուրքական զորքերի մուտքը չեն ողջունում սուննի արաբները, իրանամետ շիաները, քրիստոնյաները, քուրդ առաջնորդներ Բարզանին եւ Թալաբանին: Փաստորեն, թուրք զինվորներին Իրաքում կարող են ողջունել միայն թուրքմենները, որոնք թուրքերին ցեղակից են եւ կազմում են այդ երկրի (Իրաքի) բնակչության մոտ 10 տոկոսը:

«Սաբահն» էլ նկատում է, որ Իրաքի էթնիկ խմբավորումներից միայն քրդերն են համագործակցում ԱՄՆ օկուպացիոն զորքերի հետ: Քուրդ առաջնորդներ Բարզանին եւ Թալաբանին ԱՄՆ-ին հորդորում են թուրքական զորքերին հետ պահել Հյուսիսային Իրաքից: Դեռ Հուսեյնի վարչակարգի տապալումից առաջ Բարզանին սպառնացել էր, որ Մոսուլի եւ Քիրքուկի փողոցները կդառնան թուրք զինվորների գերեզմանոցը, եթե թուրքերը ներխուժեն Հյուսիսային Իրաք:

Թուրքական մամուլը նկատում է, որ Իրաքի օկուպացումից հետո ԱՄՆ-ը եւ Թուրքիան ունեն ընդհանուր սահմաններ, եւ Անկարայի նշանակությունը Վաշինգտոնի համար զգալիորեն նվազել է:

«Մենք պետք է ընդունենք, որ ԱՄՆ-ի եւ Թուրքիայի ռազմավարական համագործակցության ժամանակաշրջանը մոտենում է ավարտին», ասում է Բիլգիի համալսարանի պրոֆեսոր Սոլի Օզելը:

ԹԱԹՈՒԼ ՀԱԿՈԲՅԱՆ
Անկարա

Թուրքական «ազատամտություն»

Երեքուկես տարվա բանտարկության է դատապարտվել թուրք ուսուցչուհի Հյուլեյա Ակղընարը, որը «համարձակվել» է Քիլիսում (Թուրքիայի հարավում) Հայկական ցեղասպանության պնդումները հերքելու նպատակով կազմակերպված բանախոսության ընթացքում կրթության նախարարության ներկայացուցիչ դասախոսին ուղղել երկու հարց. առաջինը, թե «Հայկական ցեղասպանության պնդումներին առնչվող որեւէ հատուկ քաղաքականություն ունի՞ թուրքական պետությունը», եւ երկրորդը. «Ճի՞շտ է, որ ութ հարյուր հազար հայեր սպանված են»:

Այս մասին է հաղորդում Բեյրութում հրատարակվող «Նայիրի» ազգային, գրական, հասարակական շաբաթաթերթը, հավելելով, որ 2000 թ. հոկտեմբերին Յուսուֆ Աքբուլուդ անունով Տիգրանակերտում ապրող ասորի մի վարդապետ նույնպես բանտարկվել էր «հայերի ցեղասպանությունը եղել է» ասելու պատճառով:

Հ. Ծ.

Հուսեյնին կրկին հաջողվել է ճողոպրել

Կիրակի օրն ամերիկյան զորքերը քիչ էր մնացել ծերբակալեին Իրաքի նախկին նախագահ Սադդամ Հուսեյնին: Սակայն, ինչպես հաղորդում է Քաթարի Կանա լրատվական գործակալությունը, ամերիկացիները Սադդամ Հուսեյնի թաքստոց են հասել 3 ժամ ուշացումով: Ամերիկյան հրամանատարության ներկայացուցիչը գործակալությանը հայտնել է, որ Սադդամ Հուսեյնը կարողացել է փախչել իրեն ժամանակավոր կացարան ծառայած տան մոտ կանգնեցված ավտոմեքենայով: Ականատեսները պատմում են, որ իրենք տեսել են, թե ինչպես բեղերը սափրած եւ իրաքյան ազգային տարազ հագած Հուսեյնը հեռացել է բեռնատար ավտոմեքենայի ղեկի մոտ նստած: Հետախուզության վերլուծաբանների կարծիքով, անգլո-ամերիկյան օկուպացիոն իշխանություններից թաքնվող Սադդամ Հուսեյնը մշտապես փոխում է կացարանը: Նրան թերեւս ուղեկցում են միայն 1-2 թիկնապահներ: Ենթադրվում է, որ Հուսեյնի մոտ կան թեթեւ հրազեն եւ խոշոր կանխիկ գումար: Վերջինս օգտագործվում է հյուրընկալության դիմաց վճարելիս:

Հյուսիսկորեացի լրագրողները ցրել են իրավապաշտպանների ցույցը

Հարավային Կորեայի Տեգու քաղաքում կիրակի օրը ծեծկռտուք է տեղի ունեցել հյուսիսկորեացի լրագրողների մասնակցությամբ: Տեղական լրատվամիջոցները հաղորդում են, որ միջադեպի հետեւանքով լրջորեն տուժել է գերմանացի իրավապաշտպաններից մեկը: ԿԺԴՀ լրագրողները Հարավային Կորեա են ժամանել 2003 թ. Ուսանողական խաղերին մասնակցող մի խումբ մարզիկների հետ: Միջադեպը տեղի է ունեցել խաղերի մամլո կենտրոնի առջեւի հրապարակում: Երբ իրավապաշտպանական տարբեր կազմակերպությունների ներկայացուցիչները հյուսիսկորեացի առաջնորդ Կիմ Չոն Իրին տապալելու կոչերով պաստառներ պարզեցին, հյուսիսկորեացի թղթակիցները պահանջեցին դադարեցնել ցույցը: Ցուցարարների մերժումից հետո հյուսիսկորեացի լրագրողները ծեծկռտուքի մեջ մտան իրավապաշտպանների հետ: Ուստի 100 ոստիկաններ սպիտված միջամտեցին մոտ 10 րոպե տեւած ծեծկռտուքին: Միջադեպը հերթական անգամ գցել է ԿԺԴՀ-ի վարկը, որը, սակայն, ջանում է ամեն գնով բնականոն դարձնել հարավկորեացիների հետ իր հարաբերությունները:

Հայ դեսպանի նոր գիրքն արաբերեն

2003 թ. հունիսին Աբու Դաբիում արաբերենով լույս տեսավ Արաբական Միացյալ էմիրություններում Հայաստանի Հանրապետության դեսպան, պատմական գիտությունների դոկտոր, պրոֆեսոր Արշակ Փոլադյանի վերջին երկու տարիների ընթացքում արդեն երրորդ մենագրությունը արաբերեն լեզվով: Ինչպես նախորդ երկու գրքերը՝ «Ուսումնասիրություններ Արեւելքի պատմության եւ մշակույթի մասին» եւ «Հայ-արաբական հարաբերությունների պատմությունը», դեսպանի արաբերեն լեզվով երրորդ աշխատությունը նույնպես հրատարակվել է Աբու Դաբիում Արաբական պետությունների լիգայի «Համակարգման եւ հետազոտությունների Զայեդ միջազգային կենտրոնի» հովանավորությամբ: «Համակարգման եւ հետազոտությունների Զայեդ միջազգային կենտրոնը» քաղաքագիտական հետազոտությունների կենտրոն է, որը հայտնի է ոչ միայն արաբական աշխարհում, այլեւ նրա սահմաններից դուրս: Բացի տարբեր ծրագրեր, գրքեր եւ միջազգային կոնֆերանսներ հովանավորելուց, կենտրոնը պարբերաբար կազմակերպում է դասախոսություններ եւ գիտաժողովներ, որոնց մասնակցում են հայտնի գիտնականներ եւ աշխարհահռչակ քաղաքական գործիչներ, որոնցից են, օրինակ, ԱՄՆ նախկին նախագահ Բիլ Քլինթոնը, նախկին փոխնախագահ Ալբերտ Գորը, ԱՄՆ նախկին պետքարտուղար Ջեյմս Բեյքերը, Պաղեստինի առաջնորդ Յասեր Արաֆաթը, ինչպես նաեւ արաբական ու եվրոպական պետությունների ղեկավարներ եւ դիվանագետներ: ԱՄէ-ում ՀՀ դեսպանության ջանքերով նույն կենտրոնում դասախոսություններով հանդես են եկել նաեւ ՀՀ գիտաքաղաքական տարբեր գործիչներ, այդ թվում՝ ՀՀ կրթության եւ գիտության նախկին նախարար Լեւոն Մկրտչյանը, մշակույթի, երիտասարդության հարցերի եւ սպորտի նախկին նախարար Ռոլանդ Շառոյանը, ՀՀ ԱԳՆ փոխնախարար Ռուբեն Շուգարյանը, ՀՀ ԳԱԱ արեւելագիտության ինստիտուտի տնօրեն Նիկոլայ Հովհաննիսյանը, ԱՄէ-ում ՀՀ դեսպան Արշակ Փոլադյանը եւ այլք:

Դեսպան Արշակ Փոլադյանի «**Իսլամ. կրոն եւ պետություն (Արաբական խալիֆայությունում իսլամի տարածման մեթոդների եւ փուլերի շուրջ)**» նոր մենագրությունը անկասկած այսօր չափազանց արդիական է եւ ունի բավական մեծ օգտակարություն: Գրքում հեղինակը խոսում է Արաբական խալիֆայության ստեղծման գործում իսլամի դերի, Արաբական կայսրության կայացման եւ իսլամի տարածման ժամանակաշրջանների, ինչպես նաեւ նվաճված երկրների ազգաբնակչության կողմից իսլամի ընդունման գործոնների վերաբերյալ:

2001 թ. սեպտեմբերի 11-ին ԱՄՆ-ում տեղի ունեցած սարսափազդու ահաբեկչական գործողություններից հետո սկսեցին ավելի շատ հետաքրքրվել համաշխարհային այդ կրոնով եւ դրա գաղափարախոսությամբ, մասնավորապես Արեւմուտքում թյուր կարծիք ձեւավորվեց, թե իսլամը ահաբեկչություն ծնող կրոն է, սկսվեցին նրա սկզբունքների եւ գաղափարախոսության մեկնաբանումն ու նրա հակամարտ էության կեղծ հիմնավորումը, ինչն անտեղի կրքեր բորբոքեց իսլամի (բառացիորեն նշանակում է հնազանդություն) հարյուր միլիոնավոր հետեւորդների մեջ ամբողջ աշխարհում: Նմանատիպ կարծիքներն ու եզրահանգումները զուրկ են գիտական որեւէ հիմնավորումից: Իսլամի, նրա իրական սկզբունքների ու գաղափարախոսության, ստեղծման ու տարածման, Արաբական խալիֆայության կազմավորման ու հզորացման գործում նրա ունեցած հսկայական դերի, պատմության ընթացքում քրիստոնեության հետ նրա հարաբերությունների եւ այսօր թե գիտնականներին, թե քաղաքական ու մշակութային գործիչներին հետաքրքրող բազմաթիվ այլ հարցերի պատասխաններ ընթերցողը կգտնի Ա. Փոլադյանի նոր գրքում:

«Իսլամը եւ նրա դերը արաբական պետության ստեղծման գործում» վերնագրված առաջին գլխում հեղինակը նշում է իսլամի մեծ դերը ոչ միայն արաբական հզոր պետության ստեղծման, այլեւ՝ արաբական ցեղերի միավորման եւ որպես ազգի ձեւավորման, ինչպես նաեւ իսլամի հիմնադիր Մուհամմեդ մարգարեի հսկայական առաքելության՝ արաբների ազգային ոգու վերածննդան գործում: Մինչ իսլամի երեւան գալը Արաբական թերակղզին մասնատված եւ տնտեսապես թույլ զարգացած տարածաշրջան էր, որտեղ բազմաթիվ քոչվոր ցեղեր պատերազմներ էին մղում միմյանց դեմ՝ բնակության համար առավել նպաստավոր վայրերի տիրանալու համար: Արաբական թերակղզու մասնատվածությունը նպաստավոր հող էր ստեղծում օտար հզոր պետություններին իրենց նվաճողական ծրագրերն իրականացնելու համար: Մուհամմեդ մարգարեի եւ նրա ստեղծած կրոնի շնորհիվ հաջողվեց միավորել արաբական ցեղերին եւ հիմնադրել արաբական պետություն, որը հետագայում կոչվեց խալիֆայություն:

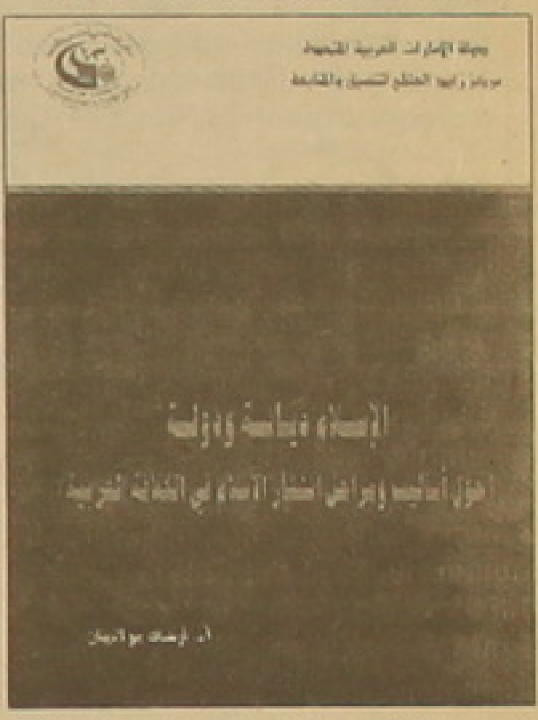

«Արաբական կայսրության կայացումը եւ իսլամի տարածումը» երկրորդ գլխում հեղինակը նկարագրում է Արաբական խալիֆայության տարածքների ընդլայնման եւ իսլամի տարածման գործընթացը: Մուհամմեդ մարգարեի մահից հետո առաջնահերթ խնդիր էր դարձել պետության տարածքների ընդլայնումը եւ այնպիսի պայմանների ստեղծումը, որը կհանգեցներ նվաճված երկրների ազգաբնակչության կողմից իսլամական կրոնի ընդունմանը ոչ բռնի մեթոդներով: Այս առաքելությունը բաժին ընկավ այսպես կոչված արդարադատ խալիֆներին՝ Աբու Բաքրին, Օմար իբն ալ-Խաթաբին, Օսմանին եւ Ալի իբն Աբու Տալիբին: Այս ժամանակաշրջանում սկսեցին այսպես կոչված արաբական արշավանքները, որոնց հետեւանքով գրավվեցին հսկայական տարածքներ՝ Աֆղանստանից մինչեւ Հյուսիսային Աֆրիկա եւ Անդալուզիա՝ Հարավային Իսպանիա: 8-րդ դարի կեսերից սկսած արաբերենը լայն տարածում է ստանում ամբողջ կայսրությունում եւ դառնում խալիֆայության պաշտոնական գրագրության լեզու:

«Նվաճումների մեթոդները եւ իսլամի տարածման ժամանակաշրջանները» երրորդ գլխում հեղինակը գրում է իսլամի տարածման մեթոդների եւ եղանակների մասին: Արաբների կողմից հարակից երկրների նվաճումները տեղի էին ունենում երկու հայտնի ձեւով՝ «ունվաթան» («բռնի») եւ «սուլհան» («խաղաղ»): Նվաճված երկրների ազգաբնակչությունից գանձվում էր հիմնականում երկու տեսակի հարկ. «ջիզյա», այսինքն՝ գլխահարկ, եւ խարաջ՝ հողահարկ: Եթե նվաճվող երկրի կառավարիչը կնքում էր հաշտություն, իսկ բնակչությունը խաղաղ ճանապարհով ընդունում էր նոր կրոնը՝ իսլամը, ապա ազատվում էր գլխահարկից:

«Իսլամի ճանաչման գործոնները» չորրորդ գլխում հեղինակը հանգամանալից խոսում է իսլամական կրոնի էության, նրա գաղափարախոսության եւ սկզբունքների մասին: Իսլամը որպես կրոնական գաղափարախոսություն սկսեց համատարած ընդունել խալիֆայության գրեթե բոլոր նահանգների բնակչությունը: Իր կենսունակության շնորհիվ այն կարողացավ դուրս մղել զրադաշտականությանը եւ տեղական այլ կրոններին ու հավատալիքներին:

Աշխատությունը պրոֆեսոր Ա. Փոլադյանի երկար տարիների գիտական ուսումնասիրությունների արդյունք է: Գրքում օգտագործվել են ինչպես հայտնի արեւմտյան եւ արաբական միջնադարյան պատմիչների աշխատություններ եւ սկզբնաղբյուրներ, այնպես էլ հայերեն եւ ռուսերեն արժեքավոր ուսումնասիրություններ:

Ա. Փոլադյանը Արաբական Միացյալ էմիրությունների իշխանությունների եւ երկրի գործող դիվանագիտական անձնակազմի շրջանակներում հայտնի է որպես արաբագետ եւ արաբական աշխարհի պատմության ու մշակույթի, ինչպես նաեւ իսլամի գաղափարախոսության հիանալի գիտակ, ինչն իրապես զգալի չափով նպաստում է տարածաշրջանում ՀՀ դիվանագիտության հաջողություններին, ինչպես նաեւ երկկողմ համագործակցության զարգացմանն ու խորացմանը:

ԳԵՒՈՐԳ ՂԱՐԻԲՋԱՆՅԱՆ
ՀՀ ԳԱԱ Արեւելագիտության ինստիտուտի ասպիրանտ

Սփյուռք

«Մեր թերթով արեւմտահայերենը պահում ենք իր գեղեցիկ ձեւի մեջ»

«Կյանքիս երջանկությունը հայերեն թերթ հրատարակելն է»

Պոլսահայ մտավորական Ռոբեր Հատտեճյանն ասում է, որ ինքնության ամենակարեւոր պայմանը լեզուն է, եւ եթե հայը չգիտի հայերեն, անկատար կտեղավորվի իր ազգային ինքնության մեջ:

«35 տարի է «Մարմարայի» խմբագիրն եմ, որից 25 տարիների ընթացքում թերթի տպաքանակը չի պակասել: Վերջին տասը տարիներին է, որ պակասում է: Սա ընդհանուր է ոչ միայն Ստամբուլում, այլեւ ողջ սփյուռքում: Հայերեն կարդացողների թիվը նվազել է Բեյրութում, Ամերիկայում, Ֆրանսիայում», ասում է Հատտեճյանը:

«1947-ից ի վեր 50 գիրք եմ հրատարակել եւ տակավին հրատարակելու 50 կամ ավելի գիրք ունեմ, որոնք համակարգիչների մեջ են եւ հատորի վերածվելու համար ժամանակի կարոտ ունեն: Ես գրող ու լրագրող չեմ միայն, այլ արվեստի սիրահար», ասում է նա:

Ստեղծագործական 50 եւ ավելի տարիների ընթացքում Հատտեճյանը գրել է կատակերգություններ, թատերախաղեր, հոդվածաշարեր, մենագրություններ, պատմվածքներ, վեպեր, բանախոսություններ, թարգմանել է Ցվայգին, Քաչային, Սարոյանին: Զարմանալի աշխատասիրությամբ պոլսահայ մեր մտավորականը 1981 թվից սկսած ամեն օր իր «Մարմարայում» տպագրում է «Յուշատետր» խորագրով ամենօրյա հոդվածաշարը:

Հատտեճյանի գրական վաստակը բազմաթիվ անգամ գնահատվել է տարբեր մրցանակներով՝ «Անահիտ» գրական մրցանակ Բեյրութում՝ «Կեանքի մը երեք կիրակիները» թատերախաղի համար, երեք անգամ Ալեք Մանուկյան մշակութային հիմնադրամի մրցանակ... Լրագրող Հատտեճյանը ԹՄՄ Վարդգես եւ Ռիտա Պալյան «Հայ մամուլի» առաջին մրցանակակիրն է:

«Շատ ու շատ շքանշաններ ու մրցանակներ եմ ստացել, որոնց համար հպարտ եմ, բայց ինձ համար այս բոլորից ավելի կարեւորն իմ ընթերցողների համակրանքն է: Կյանքիս երջանկությունը հայերեն թերթ հրատարակելն է: Սփյուռքում առաջին ուսուցիչը մամուլն է, եւ մենք մեր «Մարմարայով» արեւմտահայերենը պահում ենք իր գեղեցիկ ձեւի մեջ», ասում է 77-ամյա խմբագիրը:

Պոլիսն (Ստամբուլը) ու Թիֆլիսն իրավամբ եղել են հայ մամուլի ամենից կարեւոր օջախները: Պոլսում 1832 թվից այս կողմ լույս է տեսել ավելի քան երեք հարյուր անուն պարբերական, որոնց մեծ մասը, ճիշտ է, կարճատեւ հանդիպում է ունեցել հայ ընթերցողների հետ: Ավելի քան 60 հազար հայ բնակչություն ունեցող այս քաղաքում այսօր տպագրվում է վեց անուն պարբերական՝ «Ժամանակ» եւ «Մարմարա» օրաթերթեր, «Ակօս» շաբաթաթերթ, «Ժպիտ» մանկական ամսաթերթ, Պոլսի Հայոց պատրիարքության «Լրաբեր» եւ հայկական հիվանդանոցի «Սուրբ Փրկիչ» ամսաթերթեր:

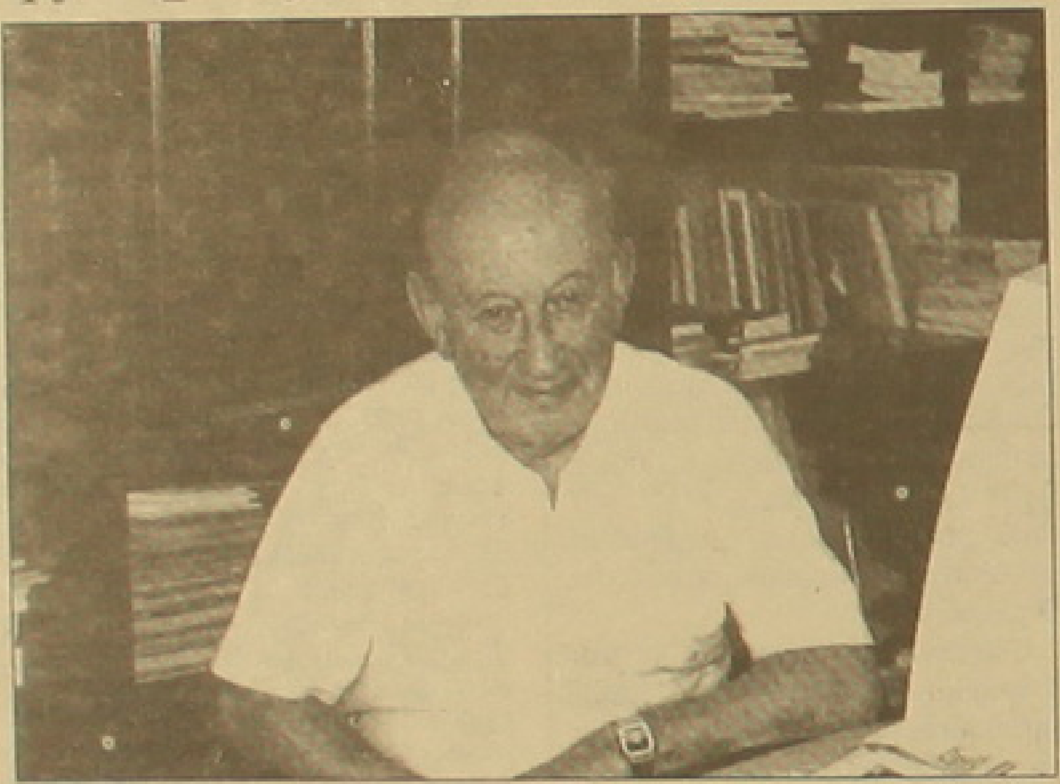

«Պոլիսը եղել է մեր մշակույթի կարեւորագույն օրրաններից մեկը: Այդ ավանդույթն այսօր էլ կշարունակվի, բայց, անշուշտ, որոշ տկարացումով, որոշ նահանջով: Մենք այսօր երբեմն գանգատվում ենք պոլսահայ կյանքի մշակութային մակարդակից, բայց գանգատվում ենք միայն անցյալի հետ համեմատվելով: Հակառակ նրան, որ այս երկրի մեջ միշտ որոշ աննպաստ պայմաններ են եղել մեր գրականության ու մշակույթի համար, չասեմ՝ սահմանափակումներ, հակառակ այդ դժվարությունների, այս քաղաքում ստեղծվել է հոյակապ գրականություն», ասում է Հատտեճյանը: Նա կարծում է, որ Հայաստանի ու Թուրքիայի միջեւ հարաբերությունների հաստատվելու դեպքում պոլսահայությունը կշահի:

«Թրքահայերս, որպես թրքահպատակ, այս պետության քաղաքացիներ, միաժամանակ հայեր մեր ազգային գիտակցությամբ, երկու կրակի մեջ ենք մնացել եւ ցանկանում ենք, որ Թուրքիայի ու Հայաստանի միջեւ հարաբերությունները մի քիչ բարելավվեն: Երբ Թուրքիան եւ Հայաստանը դիվանագիտական, չասենք՝ բարեկամական, գոնե տնտեսական հարաբերություններ հաստատեն, այդ դեպքում հայ համայնքը շատ պիտի օգտվի, որովհետեւ այդ դեպքում մեր վարժարանների համար պիտի կարողանանք Հայաստանից ուսուցիչներ բերել, արվեստագետներ, նկարիչներ հյուրընկալել», ասում է Հատտեճյանը:

Այսօր, երբ չկան հայ-թուրքական դիվանագիտական հարաբերություններ, ըստ էության՝ Հայաստանն ու Թուրքիան համարվում են թշնամի պետություններ, պոլսահայությունն ազգային ինքնության պահպանման համար հենվում է իր ներքին ուժերի վրա: Ցավալիորեն, այսօրվա պոլսահայությունն ավելի ու ավելի շատ դառնում է թրքախոս: Թերեւս այդ պատճառով է, որ մեր երկու օրաթերթերը՝ «Ժամանակն» ու «Մարմարան» կանգնում են հայ ընթերցողներ կորցնելու իրականության առաջ:

«Մարմարան» կարող է պարծենալ հայոց լեզվի՝ արեւմտահայերենի հանդեպ ցուցաբերած բացառիկ ուշադրության եւ նախանձախնդրության համար: Չեմ կարող պարծենալ, որ շատ խոշոր թվով ընթերցողներ ունենք, բայց ունենք որակյալ ընթերցողներ, ինչը մեզ քաջալերում է», ասում է Հատտեճյանը:

«Բայց ի՞նչ է լինելու 10, 20 տարի հետո, չգիտեմ», ասում է նա:

ԹԱԹՈՒԼ ՀԱԿՈԲՅԱՆ
Ստամբուլ

ԵՐԵՎԱՆՅԱՆ ՑՈՒՑԱՍՐԱՀՆԵՐՈՒՄ

ԳԱԱԱ-ի ուսանողների ավանդական ցուցահանդեսում

Արդեն 7 տարի է, ինչ գործում է Գեղեցիկ արվեստների ազգային ակադեմիան, որը երկրի բուհական համակարգում հեղինակություն է վայելում: Ակադեմիայի պրոֆեսորադասախոսական կազմը մեր այս խառը ժամանակներում փորձ է անում մշակութային դաշտում պահել պատանիներին ու երիտասարդներին: Դրան օգնում են ոչ միայն հագեցած դասաժամերը, այլեւ մշտական դարձած ցուցահանդեսները, որոնք վկայում են ակադեմիայի ուսանողների հասունացումը: Արվեստի եւ կրթական գործի հմուտ կազմակերպիչ, ակադեմիայի ռեկտոր Էդուարդ Սեդրակյանը կարողանում է վառ պահել արվեստի կրակը: Ակադեմիան միջազգային, հանրապետական եւ միջբուհական ավելի քան 120 ցուցահանդես է կազմակերպել, իսկ ամեն տարի կազմակերպում է տարեվերջյան սեփական ցուցահանդեսը:

Այս տարվա ցուցահանդեսին, որը բացվել է ճարտարապետության թանգարան-ինստիտուտի դահլիճներից մեկում, մասնակցում են 18 ուսանողներ, ոչ միայն բարձր, այլեւ առաջին կուրսից:

– Մենք ցանկանում ենք, որ հենց առաջին կուրսից ուսանողը կարողանա սովորել ստեղծագործական ազատ մթնոլորտին,- ցուցահանդեսի բացման ժամանակ ասաց ակադեմիայի ռեկտոր Էդուարդ Սեդրակյանը,- որը նրան թույլ կտա կյանք մտնելու:

Ցուցահանդեսի բացմանը ներկա էր մեր ավագ սերնդի ամենաճանաչված արվեստագետներից մեկը՝ Ղուկաս Չուբարյանը, որն էությամբ բարի մարդ լինելով՝ անչափ խստապահանջ է երիտասարդների նկատմամբ: Խոսելով մի քանի աշխատանքների մասին՝ նա մասնավորապես նշեց, որ առաջին կուրսի ուսանող Լիլիթ Մարտիրոսյանի պլակատը հետաքրքրական մտահղացում է: «Այս հեղինակը, տեսեք, փորձ է արել մեկտեղելու մի քանի գաղափարներ,– ասաց վարպետը: – Հասկանալի է, որ ժամանակի ընթացքում նա ավելի կհստակեցնի իր մոտեցումները կյանքին, արվեստին: Այս երիտասարդ աղջկա մտածողությունը հենց դա է հուշում: 18-20-ամյա տարիքում մենք բոլորս այդպես ենք եղել՝ մտածել ենք մեր աշխարհը ներկայացնել ամբողջությամբ: Տարիների ընթացքում ամեն ինչ իր տեղը կընկնի», վստահեցրեց քանդակագործը:

– Ինձ համար մեծ պատիվ է հենց առաջին կուրսում ցուցահանդեսի մասնակցելը,– ասաց Լիլիթ Մարտիրոսյանը:- Իմ մանկավարժների, հատկապես ակադեմիայի ռեկտոր ընկեր Սեդրակյանի օգնությամբ ես սկսում եմ հստակ ճանաչել աշխարհը եւ այս աշխարհից թղթի, կտավի, կտորի վրա փոխադրել այն, ինչը գեղեցիկ է:

Ցուցահանդեսին հետաքրքրական աշխատանքներ էին ներկայացրել Վահե Հարությունյանը, Իրինա Օսյանը, Անուշ Այվազյանը, Հայարփի Հակոբյանը, որն ակադեմիայի գրաֆիկայի դասախոս Իրինա Համբարձումյանի նպատակասլաց աշխատանքի վկայությունն է:

Ուսանողների աշխատանքների գնահատման համար ստեղծվել է 13 արվեստագետների մի խումբ, որը մրցանակներ է շնորհելու առավել հետաքրքրական աշխատանքներին:

Ինչպես մեր զրույցի ժամանակ ասաց Ղուկաս Չուբարյանը, «մեր գործարարները շատ մեծ օգնություն կարող են տալ հայ մշակույթին՝ հովանավորելով այսպիսի տաղանդաշատ ուսանողներին»:

Գիտենք, որ պետությունն այսօր այդ խնդիրը չի կարողանում եւ չի էլ ուզում լուծել: Ուրեմն մեր հույսը կրկին մնում է նորօրյա Մանթաշովների որոնումը:

Մ. Գ.

ՀՈԲԵԼՅԱՆ

Նշում ազգային Դուրյան վարժարանի 75-ամյակի

Վերջերս Սան Պաուլոյի «Բուֆե ֆրանսիացի» շքեղ դահլիճում նշվել է ազգային Դուրյան վարժարանի հիմնադրման 75-ամյակը, մասնակցությամբ թեմի առաջնորդ Տաթեւ արք. Ղարիբյանի, ազգային բարերարների, հոգեւորականների եւ հասարակության ներկայացուցիչների, հաղորդում է կանադահայ համայնքի «Ապագայ» ազգային, մշակութային եւ հասարակական շաբաթաթերթը:

Ճաշկերույթ-հանդիսության ընթացքում կարդացվել են Ամենայն հայոց Գարեգին Բ կաթողիկոսի օրհնության եւ գնահատանքի գիրը եւ Լիբանանից ուղարկված Գալուստ Գյուլբենկյան հիմնարկության հայկական բաժնի վարիչ Զավեն Եկավյանի շնորհավորագիրը: Ողջույնի խոսքերով հանդես են եկել թեմի վարչական կենտրոնական խորհրդի ատենապետն ու արքազան հայրը, որոնք բարձր գնահատելով վարժարանի առաքելությունը, կոչ են անում ներկաներին զորավիգ կանգնել այդ կրթօջախին:

Այդ առթիվ հրատարակվել է հիշատակի մի գրքույկ դպրոցի անցած պատմական ուղու մասին հետաքրքրական տեղեկություններով եւ լուսանկարներով:

Բրազիլիայի այս առաջին հայկական դպրոցը հիմնվել է 1928-ին՝ Առաջադիմասեր հայուհիների միության նախաձեռնությամբ: Երեք տարի անց, միանալով Մարաշի հայրենակցական միության դպրոցին, անցել է թեմական խորհրդի տրամադրության տակ եւ կոչվել Հայ ազգային Դուրյան վարժարան: 1988-ին Հայ առաքելական եկեղեցու թեմական վարչության միջոցներով միջնակարգ կրթության դասարանների թիվն ավելացել է երեքով, հեշտացնելով շրջանավարտների համալսարան ընդունվելու հնարավորությունները, իսկ 1992-ին բացվել է Գրեգորի Մալյան մանկապարտեզի բաժինն իր առաջին շենքով: Վերջին չորս տարիների ընթացքում բոլոր դասարանները հագեցվել են արդիական պայմաններով եւ սարքավորումներով, շնորհիվ այլ նվիրատվությունների շարքին նաեւ Գալուստ Գյուլբենկյան հիմնարկության հատկացրած նպաստի:

Հ. Օ.

Վարուժան Մարտիրյանի «Քանդակներ 1994-2001 թ.» ալբոմը

1994 թ. իր առաջին իսկ անհատական ցուցահանդեսով Բեյրութի «Le Cenacle» ցուցասրահում լիբանանահայ քանդակագործ Վարուժան Մարտիրյանը ներկայացավ իբրեւ ինքնատիպ շնորհներով օժտված արվեստագետ: 33 փայտյա քանդակներում գերիշխողը կանանց կերպարներն էին՝ կատարված ազատ եւ անկաշկանդ ոճով, կնոջ բնույթի ամենաբազմազան նրբերանգների արտահայտություններով: «Մարտիրյանի քանդակները բազմադիմականի են: Իւրաքանչիւր տիպար ունի անհամար նշանակութիւն: Իր գործերուն մեծամասնութիւնը կնոջ մարմինին փառաբանումն է, հաւատարմութիւն մը սիրոյ հանդէպ, ինչպէս նաեւ խորհրդանշող յարատեւ վերածնունդը մարդ արարածին», 1997 թ. NOAH'S ARK ցուցասրահում բացված աշխատանքների առիթով գրվել է «Ալ Նահար» օրաթերթում:

1998-ին իտալական Բասովա քաղաքում Թոտեշինի թանգարանում ցուցադրվեցին Մարտիրյանի 26 քանդակները: Թանգարանի տնօրեն Պոսոլո Չեղինան Մարտիրյանի գործերը նմանեցնում է լիբանանյան մայրիներին՝ քանդակների մեջ տեսնելով բանաստեղծականություն եւ քնարականություն:

1999-ին լիբանանյան եւ ավստրիական մշակութային միության հրավերով Վարուժան Մարտիրյանի 26 փայտե քանդակների ցուցադրություն կայացավ Վիեննայում: 1999-ին նման մի ցուցահանդես բացվում է Բեյրութում, իսկ 2000-ին՝ Միացյալ Նահանգներում: Մարտիրյանի աշխատանքները ներշնչված են կյանքից ու բնությունից: Կինը կյանքի աղբյուրն է, կնոջ գեղեցկությունը՝ փայտին շունչ ու բույր հաղորդողը:

Այս մասին ամփոփ տեղեկացնում է Վարուժան Մարտիրյանի «Քանդակներ 1994-2001» ալբոմը, որի գինեձոնը կատարվեց վերջերս Բեյրութի «Garden Tower» հյուրանոցում: Գիրքը ընդգրկում է արվեստագետի քանդակների գունավոր լուսանկարները՝ արվեստագետ, արվեստաբանների կարծիք-մեկնաբանությունների զուգադրությամբ:

Մ. Բ

Նոր պարբերաթերթ Թեհրանում

Թեհրանում սկսել է հրատարակվել հայկական մի նոր պարբերաթերթ «Խոսնակ» անունով: Հրատարակիչն է Իրանահայ ազգային եւ մշակութային միությունը, որն ազգային ու հասարակական ակտիվ գործունեություն է ծավալել Իրանի մայրաքաղաքում: Առանձին հանդիսություններով նշվել են Վարդանանց եւ Մայրերի տոները, կազմակերպվել են շրջապտույտներ երիտասարդ-երիտասարդուհիների համար, ցուցադրվել են հայկական ժապավեններ: Ըստ լուրը հաղորդող «Ապագայ» շաբաթաթերթի, նոր պարբերականի էջերում տեղ են գտել միության աշխատանքները, համայնքային կյանքը եւ հասարակական անցուդարձերին առնչվող գրություններ:

Հ. Օ

ԾԱՂՐԱՆԿԱՐՉԻ ՖԱՆՏԱԶԻԱ

ԱԶԳ Մարզական

Մեկական հաղթանակ Երեւանի եւ Գլենդեյլի թիմերի օգտին

«Կարեն Դեմիրճյան» մարզամշակութային կենտրոնում իրենց մրցավեճն ավարտեցին բասկետբոլի կանանց եւ տղամարդկանց մրցաշարերի մասնակիցները: Թե տղամարդկանց եւ թե կանանց մրցաշարերում ոսկե մեդալների համար մրցավեճի բռնվեցին Երեւանի ու Գլենդեյլի թիմերը: Եվ եթե կանանց մրցապայքարում սուր մրցակցություն չծավալվեց, քանի որ երեւանցի մարզուհիները խաղային բոլոր առումներով գերազանցեցին մրցակցին (87-59) ու հռչակվեցին չեմպիոն, ապա այլ էր պատկերը տղամարդկանց մրցաշարում: Այստեղ ոսկե մեդալների համար բավական համառ ու անզիջում պայքար ծավալվեց, ինչն ավարտվեց դրամատիկ ելքով: Առաջին երկու խաղափուլերում գրեթե հավասար պայքար էր ընթանում եւ միավորների տարբերությունը մեծ չէր: Սակայն 2-րդ խաղափուլի ավարտին երեւանցիները կարողացան 10 միավորի առավելություն ստանալ: Բայց

հետագայում ամերիկահայ բասկետբոլիստներն ակտիվության եւ տուգանային հաջող հարվածների շնորհիվ նախ հավասարեցրին հաշիվը (65-65), ապա եւ առաջ անցան: Խաղավարտից 9 վրկ առաջ երեւանցիները մրցակցին զիջում էին 83-86 հաշվով: Եվ ահա, վերջին գրոհն ավարտվում է 3 միավորանոց նետումով՝ 86-86: Հաղթողին որոշելու համար նշանակված լրացուցիչ ժամանակում Գլենդեյլի բասկետբոլիստներն ի վերջո հասան հաղթանակի՝ 97-92:

Չեմպիոնը որոշվեց լրացուցիչ մրցախաղում

Համահայկական 3-րդ խաղերի չեմպիոնի կոչման համար համառ պայքար էր ծավալվել շախմատի տղամարդկանց մրցաշարում: Վերջին տուրից առաջ աղյուսակը 5,5-ական միավորով գլխավորում էին վանաձորցի Դավիթ Պետրոսյանն ու սիսիանցի Վարդան Մովսիսյանը: Վերջինս կրում էր Համահայկական առաջին խաղերի չեմպիոնի կոչումը եւ լի էր վճռականությամբ կրկնելու հաջողությունը: Ավարտական տուրում էլ առաջատարները հերթական հաղթանակները տոնեցին՝ համապատասխանաբար պարտության մատնելով գյումրեցի Հարություն Մովսիսյանին ու երեւանցի Վարդան Դանիելյանին: Արդյունքում Պետրոսյանն ու Մովսիսյանը վաստակեցին 6,5-ական միավոր: Հետաքրքրական է, որ միակ ոչ-ոքի արդյունքը նրանց անցկացրած 7 պարտիաներից գրանցվել էր միայն միմյանց միջեւ անցկացված մրցախաղում: Համահայկական 3-րդ խաղերի չեմպիոնին որոշեց առաջատարների միջեւ արագ շախմատի կանոններով անցկացված 3 պարտիան: Հաղթելով 1,5-0,5 հաշվով, Դավիթ Պետրոսյանը հռչակվեց չեմպիոն: Մրցանակային 3-րդ տեղը զբաղեցրեց Տիգրան Ա. Պետրոսյանը՝ 5,5 միավոր: Սփյուռքահայ շախմատիստներից լավագույնը թեհրանցի Համլետ Թումանյանն էր՝ (5 միավոր), որը զբաղեցրեց 6-րդ տեղը: Մրցանակակիր եռյակը պարգեւատրվեց մեդալներով ու գավաթներով, իսկ 4-6-րդ տեղերը զբաղեցրած շախմատիստներին պատվոգրեր հանձնվեցին: Նշենք, որ շախմատի տղամարդկանց մրցաշարին մասնակցեց 67 շախմատիստ:

Կանանց մրցաշարում չեմպիոնուհու տիտղոսի համար մրցավեճի էին բռնվել 25 շախմատիստուհիներ: Բոլորից հաջող հանդես եկան երեւանցիներ Անի եւ Նունե Դարբինյան քույրերը: Անին 6 միավորով նվաճեց չեմպիոնուհու կոչումը, իսկ Նունեն, նրանից հետ մնալով կես միավորով, արժանացավ արծաթե մեդալի: Բրոնզը բաժին հասավ երեւանցի Սաթենիկ Ալթունյանին (5 միավոր): Սփյուռքահայ շախմատիստուհիներից 4,5-ական միավորով 5-8-րդ տեղերը բաժանեցին Երազիկ Խաչատրյանը, Անետ Աղասիխանյանը (երկուսն էլ՝ Թեհրան) եւ Բիայնա Կիրակոսյանը (Ուպսալա): Վերջինս բնակվում է Հոլանդիայում եւ այդ երկրի մինչեւ 16 տարեկանների չեմպիոնուհին է:

Ստամբուլցի վոլեյբոլիստուհիները վրեժխնդիր եղան տղաների համար

Մասնագետներից շատերի կարծիքով, վոլեյբոլի տղամարդկանց եզրափակիչում ոսկե մեդալների համար պայքար էր ծավալվելու Երեւանի եւ Վանաձորի վոլեյբոլիստների միջեւ: Սակայն վանաձորցիների ճանապարհը եզրափակիչում փակեցին ստամբուլցիները, որոնք կիսաեզրափակիչում անակնկալ մատուցեցին՝ հաղթելով 3-0 հաշվով: Բայց վճռական խաղում Ստամբուլի թիմը չկարողացավ լուրջ մրցակցություն ցույց տալ Երեւանի վոլեյբոլիստներին՝ զիջելով 0-3 հաշվով: Այն, ինչ չհաջողվեց Ստամբուլից ժամանած տղաներին, իրականացրին աղջիկները, որոնք նվաճեցին չեմպիոնի կոչումը՝ 3-1 հաշվով հաղթելով Սիսիանի թիմին: Բրոնզե մեդալները նվաճեցին Թեհրանի վոլեյբոլիստուհիները, որոնք 3-0 հաշվով պարտության մատնեցին երեւանցիներին:

ՖՈՒՏԶԱԼ

Հաջողությունն ուղեկցեց երեւանցիներին

Ֆուտզալի եզրափակիչում Համահայկական 3-րդ խաղերի չեմպիոնի կոչումը վիճարկեցին Երեւանի եւ Վանաձորի թիմերը, որոնք մասնակցում են ՀՀ առաջնությանը: Մրցակիցները միմյանց քաջածանոթ էին եւ խաղը սկսեցին առանց հետախուզության: Առաջինը հաջողության հասան երեւանցիները: 13-րդ րոպեին հաշիվը բացեց Արթուր Դանիելյանը, ապա թիմի ավագ Կարեն Միխայելյանը կրկնապատկեց այն: Մինչեւ ընդմիջում Արարատ Մանվելյանը կրճատեց հաշվի տարբերությունը: 2-րդ խաղակեսում երեւանցիների առավելությունն ավելի նկատելի դարձավ, որոնք եւս 3 անգամ գրավեցին մրցակցի դարպասը: Այդ գոլերին վանաձորցիները պատասխանեցին միայն մեկով: Հաղթելով 5-2 հաշվով, Երեւանի թիմն արժանացավ չեմպիոնի կոչմանը:

Բավական հետաքրքրական պայքար ծավալվեց բրոնզե մեդալների համար, որոնց հավակնում էին Թբիլիսիի եւ Սան Պաուլոյի ֆուտբոլիստները: Առաջին խաղակեսում ավելի ակտիվ էին թբիլիսցիները, որոնք էլ ընդմիջման գնալիս խաղը շահում էին 3-1 հաշվով: Սակայն 2-րդ խաղակեսում Բրազիլիայի ներկայացուցչին հաջողվեց հավասարեցնել հաշիվը: Հաղթողին որոշեցին 6 մ հարվածները, որոնք ավելի դիպուկ իրացրին Սան Պաուլոյի ֆուտբոլիստները: Նրանք էլ արժանացան բրոնզե մեդալների:

ԱՍՈՒԼԻՍ

Ամփոփվեցին Համահայկական խաղերի արդյունքները

Համահայկական 3-րդ խաղերի եզրափակիչ օրը ՀՀ ԱԳՆ-ում Համահայկական կոմիտեն ամփոփիչ ասուլիս էր հրավիրել: Խաղերի համաշխարհային կոմիտեի նախագահ, Հայաստանի արտգործնախարար Վարդան Օսկանյանն ամփոփելով մեկշաբաթյա մրցումների արդյունքները, հայտարարեց, որ, չնայած որոշ թերություններին, Համահայկական 3-րդ խաղերը կազմակերպվել էին պատշաճ մակարդակով: Մրցումներն անցկացվել են նորմալ պայմաններում, նկատելի էր մարզիկների վարպետության աճն ու նրանց լուրջ վերաբերմունքը խաղերի նկատմամբ: Հատկապես սուր մրցակցությունում անցան բասկետբոլի, վոլեյբոլի, ֆուտբոլի եւ սեղանի թենիսի մրցաշարերը: Բացի մարզական մրցակցությունից, Համահայկական 3-րդ խաղերը նպաստեցին նաեւ հայրենիք-սփյուռք կապերի հետագա ամրապնդմանն ու խորացմանը:

Այս ամենը նկատի ունենալով, Վարդան Օսկանյանը համոզմունք հայտնեց, որ Համահայկական 3-րդ խաղերն իրոք կայացած են: Նա նշեց, որ այժմվանից խաղերի համաշխարհային կոմիտեն պետք է մտածի հաջորդ՝ 2007 թ. կայանալիք 4-րդ խաղերի կազմակերպման եւ անցկացման մասին: Կոմիտեն ներկայումս քննարկում է տարբեր աշխարհամասերում Համահայկական խաղերի կազմակերպման մասին՝ նկատի ունենալով սփյուռքահայերի ֆինանսական եւ այլ խնդիրները: Քննարկվում է նաեւ բասկետբոլի առանձին մրցաշար անցկացնելու հնարավորությունը: Քայլեր են ձեռնարկվում խաղերի «աշխարհագրությունն» ընդլայնելու, մրցումների ծրագրում նոր մարզաձեւեր ընդգրկելու, պրոֆեսիոնալ մարզիկներին խաղերին մասնակից դարձնելու ուղղությամբ: Նշված հարցերը քննարկման թեմա կդառնան 2004 թ. մարտին Բեյրութում կայանալիք համաշխարհային կոմիտեի համագումարում:

Հարություն Սոֆյանը Համահայկական խաղերի եռակի չեմպիոն

Ինչպես եւ Համահայկական նախորդ երկու խաղերում, այս անգամ էլ թենիսի տղամարդկանց մրցաշարում իր հավասարը չուներ ՀՀ բազմակի չեմպիոն Հարություն Սոֆյանը: Նա 3-րդ անգամ դարձավ Համահայկական խաղերի հաղթող: Եզրափակիչում Սոֆյանի մրցակիցն էր երեւանցի Հայկ Զոհրանյանը: Առաջին խաղափուլում Հայկը վերելքով խաղաց եւ կարողացավ հաղթել 6-3 հաշվով: Սակայն 2-րդ խաղափուլում Սոֆյանը վերադասավորելով ուժերը, ռեւանշ վերցրեց (6-2): Վճռորոշ 3-րդ խաղափուլը համառ պայքարից հետո ավարտվեց Սոֆյանի հաղթանակով (7-5), որն էլ շահեց մրցախաղը: Բրոնզե մեդալը նվաճեց երեւանցի Ալեքսանդր Հարությունյանը:

Զուգախաղում Հարություն Սոֆյան-Հայկ Զոհրանյան զույգը մրցակցությունից դուրս էր: Հաղթելով իրենց բոլոր մրցակիցներին, նրանք նվաճեցին ոսկե մեդալները:

Ռուսաստանի ներկայացուցիչները մրցակցությունից դուրս էին

Ինչպես եւ թիմային պայքարում, սեղանի թենիսի անհատական մրցումներում էլ մրցակցությունից դուրս էին Ռուսաստանի ներկայացուցիչները, հատկապես մոսկվացի թենիսիստները:

Կանանց զուգախաղերի եզրափակիչում չեմպիոնուհու կոչումը վիճարկեցին Գալինա Մկրտումյան-Քրիստինա Նազարյան մոսկովյան զույգն ու Աննա Պողոսյան-Լուիզա Նազարյան երեւանյան երկյակը: Առաջին չորս խաղափուլերից հետո հաշիվը հավասար էր՝ 2-2: Ամեն ինչ վճռեց 5-րդ խաղափուլը, որը տեւեց 40 րոպե: Ի վերջո, հաջողությունն ուղեկցեց մոսկովյան զույգին: Հենց մոսկվացի այս թենիսիստուհիներն էլ ոսկե մեդալների համար պայքարում հանդիպեցին մենախաղում: Այստեղ հաղթողին որոշելու համար անհրաժեշտ եղավ անցկացնել 7 խաղափուլ: 5 խաղափուլից հետո 3-2 հաշվով հաղթում էր Գալինան, սակայն նրան չհաջողվեց վճռորոշ հարվածը հասցնել հաջորդ խաղափուլում: Քրիստինա Նազարյանը հավասարեցրեց հաշիվը: Վճռորոշ՝ 7-րդ խաղափուլը շահելով 11-8 հաշվով, Գալինա Մկրտումյանը հռչակվեց խաղերի չեմպիոնուհի:

Տղամարդկանց զուգախաղում մոսկվացի Վիտալի Սարկիսովն ու Սոչիի ներկայացուցիչ Էդգար Ավակունին համառ մրցապայքարում 3-2 հաշվով հաղթեցին Դավիթ Սարգսյան-Արթուր Գրիգորեւ զույգին եւ նվաճեցին չեմպիոնի կոչումը:

Համառ պայքար էր սպասվում նաեւ մենախաղում, որտեղ ոսկե մեդալների համար մրցավեճի էին բռնվել մոսկովյան նույն ակումբում հանդես եկող Դավիթ Սարգսյանն ու Վիտալի Սարկիսովը: Սակայն սպասված մրցակցությունը չստացվեց: Սարգսյանը հաղթեց 4-1 հաշվով:

Ուժեղագույնը Վելիի թիմն է

Ֆուտբոլի մրցաշարի եզրափակիչում չեմպիոնի կոչման համար «Հանրապետական» մարզադաշտում բավական հետաքրքրական պայքար ծավալվեց Մոսկվայի եւ Վելիի թիմերի միջեւ: Խաղասկզբում ավելի ակտիվ էին մոսկվացիները, որոնք, սակայն, գոլային մի քանի հարմար պահեր չօգտագործեցին: Ամերիկահայերից իրենց վարպետ խաղով աչքի էին ընկնում Հրաչ Դանիելյանն ու Արշակ Աբյանը: Հենց Դանիելյանի փոխանցումից հետո էլ Մարկո Սեւրոպյանը բացեց հաշիվը: Մոսկվացիները հաշիվը հավասարեցնելու ռեալ հնարավորություն ունեցան, սակայն չկարողացան իրացնել 11 մ հարվածը:

Երկրորդ խաղակեսում Հրաչ Դանիելյանն անհատական անցման շնորհիվ կրկնապատկեց հաշիվը, որին մոսկվացիները պատասխանեցին Արթուր Մանուցյանի գոլով: Սակայն դա այդ խաղում մոսկվացիների միակ հաջողությունն էր: Վելիի ֆուտբոլիստները բավական զգաստ խաղի շնորհիվ մինչեւ հանդիպման ավարտը եւս երկու գոլ խփեցին (Արշակ Աբյան՝ 11 մ, Հենրիկ Միրզախանյան) եւ համոզիչ հաղթանակ տոնելով (4-1) դարձան Համահայկական 3-րդ խաղերի չեմպիոններ: Հիշեցնենք, որ առաջին խաղերում հաղթող էր ճանաչվել Գյումրու թիմը, երկրորդ խաղերի չեմպիոնի կոչումը նվաճել էին Ստեփանակերտի ֆուտբոլիստները:

Էջը պատրաստեց
ԱՇՈՏ ՀԱՅՐԱՊԵՏՅԱՆԸ

ԱՀԱԲԵԿՉՈՒԹՅՈՒՆ

«Նախախնամությունը փրկեց Բենոն Սեւանին»

Սկիզբը էջ 1

Ջորջ Տեր-Բարթողը հեռախոսով զրուցել է նաեւ Նյու Յորքում Բենոն Սեւանի տիկնոջ Միշելինի հետ: «Նա ինձ հետ խոսեց հարձակումից մոտ մեկ ժամ անց՝ ասելու համար, որ ողջ եւ առողջ է: Բախտավոր էր, որ գրասենյակում չէր այդ պահին, քանի որ այն ավերակույտի էր վերածվել»:

Օրեր շարունակ Միշելինին հեղեղել են հեռախոսազանգերով՝ իմանալու Բենոնի մասին: Զանգողներից մեկը եղել է Կիպրոսի խորհրդարանում հայ համայնքի ներկայացուցիչ Պետրոս Գալայջյանը, որը հետո մեր թղթակցին ասել է. «Մեծագույն սփոփանք էր Բենոնի ողջ եւ առողջ լինելու վերաբերյալ լուրն ստանալը: Նրան փրկեցին նախախնամությունն ու հազարավոր մարդկանց (որոնց նա օգնել էր) երախտագիտական աղոթքները: Մենք՝ կիպրահայերս, չափազանց հպարտ ենք նրան մեզանից մեկը համարելու համար: Նրա նման մարդը չի կարող մեռնել, եւ մենք շուտով նրան կհյուրընկալենք»:

Բենոն Սեւանը մեծապես հարգված է Իրաքում որպես ՄԱԿ-ի իրաքյան ծրագրի գործադիր տնօրեն եւ հատկապես 1955-ին Անվտանգության խորհրդի հիմնած «Նավթ պարենի դիմաց» կենսական ծրագրի լիակատար վերահսկիչ: Ծրագրի ներկա տարեկան ֆինանսավորումը 10 միլիոն դոլար է:

Բենոն Սեւանը ծնվել է Նիկոսիայում (Կիպրոս) 1937 թ. դեկտեմբերի 18-ին: Կրթությունը ստացել է Մելգոնյան վարժարանում: Այնուհետեւ տեղափոխվել է Նյու Յորք եւ Կոլումբիա համալսարանում ստացել բակալավրի աստիճան փիլիսոփայության, հասարակական եւ միջազգային գործերի առարկաներում հատուկ նշումով: ՄԱԿ-ին միացել է 1965-ին եւ հասել ամենաբարձր աստիճանի, որը զիջում է միայն գլխավոր քարտուղարի պաշտոնին: Ծառայել է ամենապատասխանատու եւ ամենադժվար պաշտոններում Աֆղանստանում, Պակիստանում, Արեւմտյան Իրիանում (Ինդոնեզիա), Իրանում եւ Իրաքում: Պահպանել է անձնական սերտ կապերը Կիպրոսի հետ, նաեւ կիպրական քաղաքացիությունը: Ներկայումս ՀԲԸՄ-ի Կենտրոնական վարչական ժողովի անդամ է:

Իր կյանքի ամենահուզիչ փորձառությունը նա ապրել է Պապուա Նոր Գվինեայում որպես ՄԱԿ-ի հատուկ ներկայացուցիչ աշխատելիս: «Անցնում էի քաղաքակրթությունից կտրված այդ վայրի ու վտանգներով առլեցուն տարածքներով, եւ իմ միակ կապը քաղաքակիրթ աշխարհի հետ մարտկոցով աշխատող իմ փոքրիկ ռադիոն էր: Ես պտտում էի կոճակը՝ աշխարհի ցանկացած վայրի վերաբերյալ լուր ստանալու նպատակով, երբ հանկարծ մի հստակ ձայն հայտարարեց. «Երեւանն է խոսում»: Մեր գեղեցիկ լեզուն լսելն այդ ամայի ու թշնամական վայրում նման էր վերքի վրա դրված բալասանի: Կարեւոր չէր, որ այդ ժամանակ Հայաստանը կոմունիստական իշխանության ներքո էր: Ես հայերեն էի լսում, դա էր կարեւորը: Այդ պահին ես հանկարծ դարձա Հայաստանի մի մասնիկը: Իմ ընկերներին ասացի, որ իմ մայրենի լեզուն է, եւ որ ամենագեղեցիկ լեզուն է աշխարհում: Չեմ կարծում, թե նրանք ինձ հասկացան, բայց դա կարեւոր չէր», ժամանակին պատմել է Բենոն Սեւանը Ջորջ Տեր-Բարթողին:

Իր մարդկային բարձր հատկանիշների համար նրան են միշտ ընտրել իրականացնելու մարդու իրավունքների պաշտպանության ամենանուրբ եւ ամենադժվար առաքելությունները աշխարհի ամենատարբեր վայրերում:

Ունի Ժասմին անունով դուստր, որն այժմ համալսարանի ուսանողուհի է:

Հիշեցնենք, որ Բաղդադում ՄԱԿ-ի ներկայացուցչության մոտ պայթած ռումբը խլել էր 23 հոգու կյանք:

ՀԱՅ ՕԳՆՈՒԹՅԱՆ ՖՈՆԴ
FUND FOR ARMENIAN RELIEF

Ի գիտություն ապագա առաջին կուրսեցիների

Ամերիկայի Հայ օգնության ֆոնդը (ՀՕՖ) «Մաթեւոսյան կրթավճար» ծրագրի շրջանակներում պետական բուհերի (ԵՊՀ, Երեւանի պետական տնտեսագիտական ինստ.) այս տարվա դիմորդների համար, ովքեր անցել են առաջին կուրս, հայտարարում է մրցույթ, որի արդյունքում 10 հաղթողների ուսման վարձը՝ լրիվ տեւողությամբ, լիովին կվճարի ՀՕՖ-ը:

Մրցույթին կարող են մասնակցել այն դիմորդները, ովքեր՝

ա) ունեցել են բարձր առաջադիմություն դպրոցում, ավարտական քննությունները հանձնել են գերազանց, իսկ ընդունելության քննությունները՝ բարձր գնահատականներով, սակայն մրցույթով դուրս են մնացել անվճար ուսուցման ցուցակներից եւ օգոստոսի **26**-ի տվյալներով անցել են վճարովի ուսուցման բաժիններ,

բ) պետական բուհերի դիմորդներ են՝ տնտեսագիտություն, կառավարում, իրավագիտություն, միջազգային հարաբերություններ, լրագրություն մասնագիտությունների գծով,

գ) սոցիալապես կարիքավոր ընտանիքներից են,

դ) համաձայն են ուսման ավարտից հետո նվազագույնը 5 (կամ իրենց ուսման տարիների չափով) տարի ապրել եւ աշխատել Հայաստանի Հանրապետությունում կամ Արցախում:

Վերջին կետի վերաբերյալ ՀՕՖ-ի եւ ուսանողի միջեւ կնքվում է պայմանագիր, որի խախտման դեպքում տվյալ ուսանողը կամ նրա ընտանիքը պետք է փոխհատուցեն ուսմանն առնչվող ՀՕՖ-ի կատարած ծախսերը՝ հավելավճարով:

Ուշադրությո՛ւն.

Ուսման ընթացքում ուսանողի առաջադիմության անկման կամ նրա ընտանիքի սոցիալական վիճակի բարելավման դեպքում ՀՕՖ-ը կդադարեցնի ուսման վարձի վճարումը:

Մրցույթին մասնակցել ցանկացող դիմորդները, որոնց տվյալները համապատասխանում են վերոհիշյալ պայմաններին, կարող են ներկայանալ ՀՕՖ-ի Հայաստանի մասնաճյուղի գրասենյակ եւ լրացնել համապատասխան դիմումի ձեւը: Դիմումին կից պետք է ներկայացնել անձնագիր (պատճեն), միջնակարգ կրթության վկայական (պատճեն), ընդունելության քննությունների քննաթերթիկ, համապատասխան տեղեկանք վճարովի ուսուցմամբ ուսանող դառնալու վերաբերյալ, ընտանիքի սոցիալական անձնագիր (պատճեն): Անհրաժեշտության դեպքում կարող են պահանջվել նաեւ տեղեկանքներ բնակության վայրից, համայնքի սոցիալական ծառայությունից եւ այլն:

Դիմումներն ընդունվում են **2003 թ.** օգոստոսի **27-29-ը** ներառյալ: Սույն մրցույթի արդյունքները կամփոփվեն ս. թ. սեպտեմբերի 15-ին: Խնդրում ենք չզանգել եւ անձամբ ներկայացնել անհրաժեշտ բոլոր փաստաթղթերը:

Հասցեն՝ Երեւան, Խորենացու 22

Դրամավարկային տեղեկատու

Օգոստոսի 15-21-ն ընկած ժամանակահատվածում դրամավարկային ցուցանիշները հետեւյալն էին.

Դրամական բազա, դրամական զանգված

Փողի բազան աճել է 489 մլն դրամով եւ օգոստոսի 21-ին կազմել 106 մլրդ 931 մլն դրամ: Զուտ արտաքին ակտիվներն (առանց սեփականաշնորհման միջոցների) աճել են 1 մլրդ 285 մլն դրամով, իսկ զուտ ներքին ակտիվները նվազել են 796 մլն դրամով:

Օգոստոսի 8-15-ն ընկած ժամանակահատվածում փողի զանգվածն աճել է 3 մլրդ 399 մլն դրամով եւ օգոստոսի 15-ին կազմել 208 մլրդ 631 մլն դրամ (ընդգրկված են 20 բանկերի ցուցանիշները): Շրջանառության մեջ կանխիկ դրամը նախորդ շաբաթվա համեմատ աճել է 3 մլրդ 227 մլն դրամով եւ կազմել 88 մլրդ 580 մլն դրամ: Դրամով ցպահանջ ավանդները նվազել են 300 մլն դրամով եւ կազմել 23 մլրդ 184 մլն դրամ: Ժամկետային, խնայողական եւ արտարժութային ավանդներն աճել են 472 մլն դրամով եւ կազմել 96 մլրդ 867 մլն դրամ: Արտարժույթով ավանդներն աճել են 235 մլն դրամով եւ կազմել 84 մլրդ 693 մլն դրամին համարժեք արտարժույթ: Ընդ որում, արտարժութային ցպահանջ ավանդները կազմել են 40 մլրդ 712 մլն դրամ (նախորդ շաբաթվա համեմատ նվազել են 157 մլն դրամով), ժամկետայինները՝ 43 մլրդ 980 մլն դրամ (աճը՝ 391 մլն դրամ):

Ֆինանսական շուկա

Օգոստոսի 15-21-ն ընկած ժամանակահատվածում տեղաբաշխվել են 700 մլն դրամի 52-շաբաթյա ՊՊ՝ 10.7552 տոկոս տարեկան եկամտաբերությամբ, եւ 600 մլն դրամի 41-շաբաթյա ՊՊ՝ 10.5763 տոկոս տարեկան եկամտաբերությամբ: Մարվել է 700 մլն դրամի 52-շաբաթյա ՊՊ՝ 15.6935 տոկոս տարեկան եկամտաբերությամբ:

Նշված ժամանակահատվածում ԿԲ-ն ներգրավել է 1 մլրդ 50 մլն դրամի ավանդ՝ տարեկան 5 տոկոս տոկոսադրույքով եւ մարել 2 մլրդ 200 մլն դրամի ավանդ՝ տարեկան 5 տոկոս տոկոսադրույքով:

Արտարժույթի շուկա

Օգոստոսի 15-21-ն ընկած ժամանակահատվածում ԱՄՆ դոլարի նկատմամբ դրամն արժեզրկվել է 0.14 տոկոսով՝ 578.29 դրամից հասնելով 579.12 դրամի:

Նշված ժամանակահատվածում արժութային շուկայում իրականացվել են շուրջ 25,792 հազ ԱՄՆ դոլարի առք ու վաճառքի գործարքներ, որոնց միջին կշռված փոխարժեքը կազմել է 578.59 դրամ:

ՀՀ ԿԲ մամուլի ծառայություն

USAID-ի կողմից ֆինանսավորվող *FINCA* կազմակերպությունը հայտարարում է մրցույթ ներքին աուդիտորի պաշտոնի համար:

Թեկնածուները պետք է ունենան բարձրագույն ֆինանսական կրթություն, համակարգչային Word, Excel ծրագրերով աշխատելու փորձ եւ տիրապետեն ռուսերեն եւ անգլերեն լեզուների:

Դիմումների ներկայացման վերջին ժամկետը՝ 2003թ. սեպտեմբերի 1-ն է:

Անհրաժեշտ տեղեկությունների համար զանգահարել՝
58-48-63, 54-55-31, 54-55-32

Մեր հասցեն՝ **Երեւան, Ագաթանգեղոսի փ. 2ա ("Մտարսակ" մարզակումբի հարեւանությամբ)**

Ռուսաստանի տուրիզմի միջազգային ակադեմիայի մասնաճյուղ՝ հայկական տուրիզմի ինստիտուտը

Շարունակում է ընդունելությունը
2003/2004 ուսարվա համար
«Կազմակերպության մենեջմենթ» ֆակուլտետում
❒ Տուրիզմի մենեջմենթ
❒ Հյուրընկալության մենեջմենթ
❒ Արտասահմանյան տուրիզմի մենեջմենթ
մասնագիտություններով
(ՀՀ ԿԳՆ լիցենզիա N 110՝ 7.01.2002 թ.), ՌԴ կրթության նախարարություն լիցենզիա N 000113՝ 13.11.2002 թ.), ՌՏՄԱ-ի՝ Ռուսաստանի Դաշնության պետական հավաստագիր N 25-0421՝ 23.09.1998 թ., ՌԴ լիցենզիա N 24-0647՝ 25.12.2001 թ.

Ուսուցման ձեւը՝ առկա (ստացիոնար) եւ հեռակա

Բուհի շրջանավարտներին տրվում է **Ռուսաստանի Դաշնության պետական դիպլոմ:**

Բուհին կից գործում են. Նախաբուհական պրոֆիլային դասարաններ (8-ի բազայով)՝ 2 տարի տեւողությամբ: Պրոֆիլային դասարանները հաջողությամբ ավարտողներն ընդունվում են բուհի 2-րդ կուրս՝ հանձնելով մեկ քննություն:

Ուսման տեւողությունը ՀՏԻ-ում կազմում է.

1. «Մենեջեր» դիպլոմավորված մասնագետի աստիճանի համար՝ 5 տարի:

2. Հեռակա ուսուցման համակարգում «Մենեջեր» դիպլոմավորված մասնագետի աստիճանի համար՝ 6 տարի, այդ թվում՝ մեկ բարձրագույն կրթություն ունեցող անձանց համար՝ 3 տարի:

Քննություններ՝ հայոց լեզու (գրավոր), ռուսաց լեզու (անցնում է ավարտական աստիճանի գնահատականը), օտար լեզու (տեստ) հարցազրույց

Ուսման ընթացքում բուհը կազմակերպում է պրակտիկա եւ ստաժավորումներ զարգացած տուրիզմի ավելի քան 22 երկրներում (Եգիպտոս, Կիպրոս, Մալթա, Իտալիա եւ այլն):

375010, ՀՀ, Երեւան, Վազգեն Սարգսյան 26
Հեռ.՝ (374 1) 52-05-30
Ֆաքս՝ (374 1) 58-32-29

«Գինդ» տպագրատուն. Երեւան, Բագրատունեաց 70ա Գրանցման թիւ 65. Դասիչ 69150. Տպաքանակը՝ 3000 Ստորագրուած է տպագրութեան՝ 25. 8. 2003 Գինը՝ 100 դրամ